

№ Φ 092.22/5065

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

ΤΜΗΜΑ ΕΥΡΕΙΑΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

Υπόθεση S. « P. C. B. »

Κατά

Ρουμανίας

(Προσφυγή υπ'αρ. 2330/09)

Απόφαση

Στρασβούργο, 9 Ιουλίου 2013

Ακριβές αντίγραφο
Στρασβούργο, 09/07/2013
Ο Αν. Γραμματέας,
Michael O'BOYLE

Η απόφαση αυτή είναι οριστική. Μπορεί να επέλθουν ορισμένες αλλαγές ως προς την μορφή.

№ Φ 092.22/5065

Στην υπόθεση S. « P. c. B. » κατά Ρουμανίας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συνεδριάζοντας σε Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, αποτελούμενο από τους:

Dean Spielmann, Πρόεδρο,

Guido Raimondi,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Bostjan M. Zupancic,

Elisabeth Steiner,

Danute Jociene,

Dragoljub Popovic,

George Nicolaou,

Luis Lopez Guerra,

Ledi Bianku,

Vincent A. de Gaetano,

Angelika Nussberger,

Λίνο Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Erik Møse,

Helena Jäderblom,

Krzysztof Wojtyczek, Δικαστές,

Και με Αναπληρωτή Γραμματέα τον Michael O'Boyle,

No Φ 092.22/5065

Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο στις 7 Νοεμβρίου 2012 και στις 5 Ιουνίου 2013, εξέδωσε την ακόλουθη απόφαση που υιοθετήθηκε την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από προσφυγή (αρ. 2330/09) που κατέθεσε κατά της Ρουμανίας το συνδικάτο P. c. B. (Ο καλός ποιμένας) στις 30 Δεκεμβρίου 2008 σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (« η Σύμβαση»). Ο Πρόεδρος του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης έκανε δεκτό το αίτημα μη κοινοποίησης της ταυτότητάς τους το οποίο κατέθεσαν τα μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου (άρθρο 47§3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου).
2. Το προσφεύγον συνδικάτο στο οποίο εγκρίθηκε νομική συνδρομή εκπροσωπήθηκε από τον κ. R.Chirita, Δικηγόρο της Cluj Napoca. Η Ρουμανική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την πληρεξουσία της, την κ. C.Brumar, από το Υπουργείο Εξωτερικών της Ρουμανίας.
3. Το προσφεύγον συνδικάτο υποστήριζε ότι η απόρριψη της αίτησής του να εγγραφεί ως συνδικάτο αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων των μελών του να συστήσουν συνδικάτο το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 11 της Σύμβασης.
4. Την εκδίκαση της προσφυγής ανέλαβε το Τρίτο Τμήμα του Δικαστηρίου (άρθρο 52§1 του Κανονισμού). Στις 31 Ιανουαρίου 2012, το Τμήμα του Τρίτου Τμήματος, το οποίο αποτελούσαν οι δικαστές Josep Casadevall, Egbert Myjer, Jan Sikuta, Ineta Ziemele, Nona Tsotsoria, Mihai Poalelungi και Kristina Pardalos και ο Γραμματέας Τμήματος Santiago Quesada, εξέδωσε απόφαση. Ομόφωνα έκρινε την προσφυγή παραδεκτή και με πλειοψηφία πέντε ψήφων έναντι δύο, έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 11 της Σύμβασης.

№ Φ 092.22/5065

5. Στις 9 Ιουλίου 2012, μετά από αίτηση που κατέθεσε η Κυβέρνηση στις 27 Απριλίου 2012, το Συμβούλιο του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης αποφάσισε να παραπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης σύμφωνα με το άρθρο 43 της Σύμβασης.

6. Η σύνθεση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης αποφασίστηκε σύμφωνα με τα άρθρα 27§§2 και 3 της Σύμβασης και 24 του Κανονισμού. Μετά την εξαίρεση του κ. Corneliu Bîrsan, εκλεγμένου δικαστή της Ρουμανίας (άρθρο 28 του Κανονισμού), ο Πρόεδρος του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης όρισε την κα Angelika Nusberger ως Δικαστή *ad hoc* (άρθρα 26§4 της Σύμβασης και 29§1 του Κανονισμού).

7. Τόσο το προσφεύγον συνδικάτο όσο και η Κυβέρνηση κατέθεσαν εγγράφως τις πρόσθετες παρατηρήσεις (άρθρο 59 §1 του Κανονισμού).

8. Επιτράπηκε να παρέμβουν στην έγγραφη διαδικασία (άρθρα 36 §2 της Σύμβασης και 44 §2 του Κανονισμού) η Μη Κυβερνητική Οργάνωση *European Centre for Law and Justice* και η Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή της Κράιοβα (Craiova), που είχαν ήδη ασκήσει πρόσθετη παρέμβαση ενώπιον του Τμήματος, το Πατριαρχείο της Μόσχας, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις *Becket Fund* και *International Center for Law and Religion Studies*, καθώς και οι Κυβερνήσεις της Μολδαβίας, της Πολωνίας, της Γεωργίας και της Ελλάδας.

9. Διεξήχθη δημόσια συνεδρίαση στο Μέγαρο του Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο Στρασβούργο, στις 7 Νοεμβρίου 2012 (άρθρο 59 §3 του Κανονισμού).

10. Παρέστησαν:

-Για την Κυβέρνηση

C.BRUMAR, Εκπρόσωπος

I. CAMBREA, Βοηθός Εκπροσώπου,

D. DUMITRACHE, Σύμβουλος,

№ Φ 092.22/5065

A. NEAGU, Σύμβουλος

-Για το προσφεύγον συνδικάτο

R. CHIRITA, δικηγόρος

I. GRUIA, δικηγόρος

O. CHIRITA, δικηγόρος

Το Δικαστήριο άκουσε τις αγορεύσεις του κ. Chirita και τις κυρίες Brumar και Neagu.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

I. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

10. Στις 4 Απριλίου 2008, τριάντα δύο ορθόδοξοι ιερείς των ενοριών της Μητρόπολης της Ολτενίας, η πλειοψηφία των οποίων υπαγόntonταν στην Αρχιεπισκοπή της Craiova (νοτιοδυτική περιοχή της Ρουμανίας) και τρεις λαϊκοί (κοσμικοί) υπάλληλοι της ίδιας Αρχιεπισκοπής, συνεδρίασαν σε Γενική Συνέλευση και αποφάσισαν να ιδρύσουν το συνδικάτο P. c. B. Τα κρίσιμα χωρία του καταστατικού που υιοθετήθηκε έχουν ως εξής:

«Ο σκοπός του συνδικάτου του προσωπικού, κληρικών και λαϊκών, που εργάζονται στις ενορίες ή σε άλλες εκκλησιαστικά όργανα που υπάγονται στην διοικητική και τοπική δικαιοδοσία της Ολτενίας ορίστηκε ελεύθερα. Σκοπός του είναι να εκπροσωπεί και να προασπίζεται τα επαγγελματικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα και συμφέροντα των μελών του, κληρικών και λαϊκών, στις σχέσεις τους με την Ιεραρχία της Εκκλησίας και το Υπουργείο Πολιτισμού και Θρησκευμάτων.

Για να πετύχει τον σκοπό αυτό, το συνδικάτο:

α) μεριμνά για τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των μελών του στην εργασία, στην αξιοπρέπεια, στην κοινωνική προστασία, στην ασφάλεια στην εργασία, στην ανάπαυση, στην κοινωνική ασφάλιση, στα

№ Φ 092.22/5065

επιδόματα σε περίπτωση ανεργίας, στα δικαιώματα στην σύνταξη και τα άλλα δικαιώματα που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία,

β) μεριμνά έτσι ώστε κάθε μέλος του να μπορεί να ασκεί εργασία που αντιστοιχεί στην επαγγελματική του κατάρτιση και τις ικανότητές του,

γ) μεριμνά για τον σεβασμό των διατάξεων του νόμου σχετικά με την διάρκεια της άδειας και των ημερών ανάπαυσης,

δ) διασφαλίζει την προώθηση της ελεύθερης πρωτοβουλίας, του ανταγωνισμού και της ελευθερίας του λόγου των μελών του,

ε) μεριμνά για την ακριβή τήρηση των νομοθετικών διατάξεων που αφορούν την προστασία της εργασίας και των δικαιωμάτων που απορρέουν,

στ) μεριμνά για την πλήρη εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου 489/2006 σχετικά με την θρησκευτική ελευθερία και το νομικό καθεστώς των θρησκευμάτων, το καθεστώς της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας και των ιερών κανόνων της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας,

ζ) διαπραγματεύεται με την Αρχιεπισκοπή και την Μητρόπολη τις συλλογικές και ατομικές συμβάσεις εργασίας, που πρέπει να αναφέρουν ρητώς όλα τα δικαιώματα και καθήκοντα των κληρικών και των λαϊκών,

η) διασφαλίζει την προστασία του Προέδρου του και των εκπροσώπων του κατά την διάρκεια της θητείας τους και μετά την λήξη αυτής,

θ) μεριμνά ώστε να εκπροσωπείται σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους βαθμούς αποφάσεων σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία,

ι) χρησιμοποιεί την αναφορά, την διαδήλωση και την απεργία ως μέσα προάσπισης των συμφερόντων των μελών του, της αξιοπρέπειάς τους και των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους,

ια) ενάγει ενώπιον των δικαστηρίων τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που παραβιάζουν την εργατική νομοθεσία, το συνδικαλιστικό δικαίωμα ή τις διατάξεις της συλλογικής σύμβασης που έχει υπογραφεί με την Μητρόπολη

№ Φ 092.22/5065

ή τις ατομικές συμβάσεις εάν οι αντίστοιχες διαφορές δεν έχουν επιλυθεί με την διαπραγμάτευση,

ιβ) μεριμνά για την τήρηση και την εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων των σχετικών με την αμοιβή και την εγγύηση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης,

ιγ) ενεργεί έτσι ώστε οι κληρικοί και οι λαϊκοί να μπορούν να απολαμβάνουν το σύνολο των δικαιωμάτων που απολαμβάνουν και οι άλλες κοινωνικές κατηγορίες,

ιδ) συστήνει ταμεία αλληλοβοήθειας,

ιε) εκδίδει και τυπώνει δημοσιεύματα με σκοπό την ενημέρωση των μελών του και την προάσπιση των συμφερόντων τους,

ιστ) δημιουργεί και διοικεί, τηρώντας τις νομοθετικές διατάξεις και προς το συμφέρον των μελών του πολιτιστικούς, εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς οργανισμούς στους τομείς της συνδικαλιστικής δραστηριότητας, των κοινωνικών ιδρυμάτων και των κοινωνικο-οικονομικών ιδρυμάτων,

ιζ) συγκεντρώνει χρήματα για να συνδράμει τα μέλη του,

ιη) οργανώνει και χρηματοδοτεί θρησκευτικές δραστηριότητες,

ιθ) διατυπώνει προτάσεις για τις εκλογές που οργανώνονται στα τοπικά όργανα της Εκκλησίας και προτείνει την συμμετοχή ιερέα που είναι μέλος του στην Ιερά Σύνοδο της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας,

κ) ζητεί από την Αρχιεπισκοπή να παρουσιάσει στα πλαίσια της συνέλευσης των ιερέων έκθεση για τα έσοδα και τις δαπάνες της,

κα) ζητεί από το Συμβούλιο της Αρχιεπισκοπής να κοινοποιεί, κάθε τρίμηνο ή κάθε έτος τις αποφάσεις που έχουν ληφθεί σε θέματα ορισμών, μετακίνησης και διανομής πιστώσεων.»

11. Σύμφωνα με το Νόμο 54/2003 περί συνδικάτων, ο εκλεγμένος Πρόεδρος του συνδικάτου ζήτησε από το Πρωτοδικείο της Craiova να δοθεί στο συνδικάτο νομική προσωπικότητα και να εγγραφεί στο Μητρώο

No Φ 092.22/5065

συνδικάτων, υποστηρίζοντας ότι η αίτηση εγγραφής ήταν σύμφωνη με το Νόμο 54/2003 περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και ισχυριζόμενο ότι ο νόμος 489/2006 περί θρησκευτικής ελευθερίας δεν απαγόρευε την σύσταση συνδικάτου.

12. Η Εισαγγελία, που εκπροσωπούσε το Δημόσιο κατά την διαδικασία, αποφάνθηκε υπέρ της αίτησης εγγραφής, θεωρώντας ότι η σύσταση συνδικάτου από κληρικούς και λαϊκούς, μέλη του προσωπικού, δεν ήταν αντίθετη προς καμία διάταξη του νόμου. Πρόσθεσε ότι τα μέλη του συνδικάτου ήταν υπάλληλοι που ασκούσαν τα καθήκοντά τους με βάση τις συμβάσεις εργασίας τους, είχαν δικαίωμα όπως και κάθε άλλος εργαζόμενος να ενωθούν στα πλαίσια ενός συνδικάτου για την προάσπιση των συμφερόντων τους.

13. Η Αρχιεπισκοπή της Κράιοβα, η οποία άσκησε παρέμβαση στην δίκη, επιβεβαίωσε ότι τα μέλη του συνδικάτου εργαζόντουσαν για την Αρχιεπισκοπή αλλά υποστήριξε ότι η ίδρυση συνδικάτου χωρίς την συμφωνία και την ευλογία της Αρχιεπισκοπής (εφεξής «η άδεια») απαγορευόταν από το Καταστατικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας, που είχε εγκριθεί με την απόφαση 53/2008 της Κυβέρνησης. Πρόσθεσε ότι σύμφωνα με το καταστατικό αυτό, οι ιερείς δεν μπορούσαν να παρίστανται ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, ακόμα και στα πλαίσια ατομικής διαφοράς, χωρίς την προηγούμενη έγγραφη άδεια της Αρχιεπισκοπής. Διευκρινίζοντας ότι οι ιερείς προέδρευαν στις συνελεύσεις και τα διευθυντικά συμβούλια των ενοριών τους, υποστήριξε ότι ως εκ τούτου δεν μπορούσαν να συστήσουν συνδικάτο, αφού ο Νόμος 54/2003 το απαγόρευε σε άτομα που ασκούσαν διευθυντικά καθήκοντα. Τέλος, κατέθεσε στον φάκελο έγγραφες δηλώσεις με τις οποίες οκτώ μέλη του συνδικάτου εξέφραζαν την επιθυμία τους να μην συμμετέχουν πλέον.

14. Το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η αίτηση εγγραφής πληρούσε τις τυπικές προϋποθέσεις που απαιτούνταν από το Νόμο 54/2003 και έκρινε ότι η αίτηση θα έπρεπε να εξεταστεί υπό το πρίσμα των άρθρων 2 και 3 του Νόμου αυτού, του άρθρου 39 του Εργατικού Κώδικα, του άρθρου 40 του Συντάγματος, του άρθρου 22 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και

№ Φ 092.22/5065

πολιτικά δικαιώματα και του άρθρου 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

15. Με απόφαση της 22ας Μαΐου 2008 το Πρωτοδικείο έκανε δεκτή την αίτηση του συνδικάτου και διέταξε την εγγραφή του στο μητρώο συνδικάτων, χορηγώντας του έτσι νομική προσωπικότητα.

16. Τα κρίσιμα χωρία της απόφασης έχουν ως εξής:

«Ο προσθέτως παρεμβαίνων υποστηρίζει ότι η αίτηση ίδρυσης συνδικάτου είναι αντίθετη προς τους ειδικούς νόμους περί θρησκευτικής ελευθερίας και νομικού καθεστώτος των θρησκευμάτων και, ότι απουσία της ευλογίας του Αρχιεπισκόπου και της προηγούμενης έγγραφης άδειας για παράσταση ενώπιον του δικαστηρίου (που απαιτείται ακόμη και για προσωπικές διαφορές) είναι αντίθετη και προς το Καταστατικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας.

Όσον αφορά τις διατάξεις του Καταστατικού της Εκκλησίας καθώς και τις διατάξεις του Νόμου 489/2006 περί θρησκευτικής ελευθερίας, το Πρωτοδικείο απορρίπτει τους ισχυρισμούς του προσθέτω; παρεμβαίνοντος για τους λόγους που εκτίθενται πιο κάτω.

Το Πρωτοδικείο σημειώνει ότι σύμφωνα με το άρθρο 5§4 του Νόμου 489/2006, τα θρησκευόμενα, οι θρησκευτικές ενώσεις και σχηματισμοί πρέπει να σέβονται το Σύνταγμα, και οι δραστηριότητές τους δεν πρέπει να αντίκεινται στην εθνική ασφάλεια, την δημόσια τάξη, την δημόσια υγεία και τα δημόσια ήθη, ούτε στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες.

Το Πρωτοδικείο παρατηρεί επίσης ότι το Καταστατικό της Εκκλησίας, όπως αναγνωρίζεται από το Νόμο 53/2008 της Κυβέρνησης, δεν απαγορεύει ρητώς την ίδρυση συνδικάτου από προσωπικό αποτελούμενο από κληρικούς και λαϊκούς υπό την έννοια της εργατικής νομοθεσίας. Ωστόσο, ο προσθέτως παρεμβαίνων που ισχυρίζεται ότι το δικαίωμα ίδρυσης συνδικάτου υπόκειται στην χορήγηση της ευλογίας της Αρχιεπισκοπής, δεν διαπίστωσε ότι τα ιδρυτικά μέλη του συνδικάτου είναι εργαζόμενοι κάτοχοι σύμβασης εργασίας.

No Φ 092.22/5065

Τα επιχειρήματα του προσθέτως παρεμβαίνοντος εξετάστηκαν υπό το πρίσμα αφενός των άρθρων 7 έως 10 του νόμου περί θρησκευτικής ελευθερίας, που αναγνωρίζει τον σημαντικό ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας και την αυτονομία στην οργάνωση και λειτουργία της, και αφετέρου του άρθρου 1 §2 του ίδιου νόμου, που ορίζει ότι «κανένας δεν μπορεί να παρεμποδιστεί ή να εξαναγκαστεί να υιοθετήσει μια άποψη ή να προσχωρήσει σε μια θρησκευτική πεποίθηση παρά τις πεποιθήσεις του» και ότι «κανένας δεν μπορεί να υποστεί διακρίσεις, να διωχθεί ή να τεθεί σε κατώτερη έναντι άλλων θέση λόγω των πεποιθήσεών του, λόγω του ότι συμμετέχει ή μη σε μια θρησκεία ή σε μια θρησκευτική ένωση ή σχηματισμό, ή λόγω του ότι ασκεί την θρησκευτική του ελευθερία υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει ο νόμος.»

Από το στιγμή που οι κληρικοί και οι λαϊκοί αναγνωρίζονται ως εργαζόμενοι, ο νόμος τους εγγυάται το δικαίωμα να συστήσουν συνδικάτο. Ωστόσο, το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί να υποβληθεί σε κανένα περιορισμό με βάση την θρησκευτική ένταξη ούτε σε καμία προηγούμενη άδεια της ιεραρχίας.

Σύμφωνα με την γνώμη του Πρωτοδικείου, η αρχή της ιεραρχικής εξάρτησης και υπακοής που διατυπώνεται στο Καταστατικό δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση για τον περιορισμό του δικαιώματος ίδρυσης συνδικάτου: οι μόνοι παραδεκτοί περιορισμοί στον τομέα αυτό είναι αυτοί που προβλέπονται από το νόμο και οι οποίοι αποτελούν σε μια δημοκρατική κοινωνία απαραίτητα μέτρα για την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια τάξη, την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη ποινικών αδικημάτων, την προστασία της υγείας ή των ηθών, ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων.

Το επιχείρημα που αντλεί ο προσθέτως παρεμβαίνων από το ότι οι αιτούντες δεν έλαβαν την άδεια της Αρχιεπισκοπής προκειμένου να παραστούν ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων θα πρέπει επίσης να απορριφθεί, αφού, σύμφωνα με το άρθρο 21 του Συντάγματος «Κάθε άτομο έχει δικαίωμα να προσφύγει στα δικαστήρια για να υπερασπιστεί τα

No Φ 092.22/5065

δικαιώματά του, τις νόμιμες ελευθερίες και συμφέροντά του, και το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί να περιοριστεί από κανένα νόμο».

Η ίδρυση συνδικάτου δεν σημαίνει απαραίτητως την ύπαρξη εντός της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας ενός αποκλίνοντος ρεύματος που περιφρονεί την ιεραρχία και τους κανόνες που αυτή επιβάλλει. Αντίθετα έχει ως σκοπό να συνεισφέρει στον διάλογο μεταξύ εργοδότη και εργαζομένων σε θέματα διαπραγμάτευσης των συμβάσεων εργασίας, τήρησης του χρόνου εργασίας και της ανάπαυσης και των κανόνων περί αμοιβής, προστασίας της υγείας και ασφάλειας στην εργασία, επαγγελματικής κατάρτισης, ιατρικής κάλυψης, και της δυνατότητας του «εκλέγειν και εκλέγεσθαι» ως εκπροσώπων στα όργανα απόφασης, με σεβασμό στις ιδιαιτερότητες της Εκκλησίας και της θρησκευτικής, πνευματικής, πολιτιστικής, παιδαγωγικής, κοινωνικής και φιλανθρωπικής της αποστολής.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, το Πρωτοδικείο, κάνει δεκτή την αίτηση, σύμφωνα με το άρθρο 15 του Νόμου 54/2003, απορρίπτει την ένσταση του προσθέτως παρεμβαίνοντος, χορηγεί νομική προσωπικότητα στο συνδικάτο και διατάσσει την εγγραφή του στο μητρώο συνδικάτων».

17. Η Αρχιεπισκοπή αμφισβήτησε την απόφαση αυτή υποστηρίζοντας ότι οι διατάξεις του εθνικού και διεθνούς δικαίου στις οποίες θεμελιώθηκε δεν ίσχυαν στην υπό κρίση υπόθεση. Επικαλούμενη το άρθρο 29 του Συντάγματος που καθιερώνει την θρησκευτική ελευθερία και την αυτονομία των θρησκειών, υποστήριξε ότι η αρχή της θρησκευτικής ελευθερίας δεν μπορούσε να εξαλειφθεί έναντι άλλων συνταγματικών αρχών, όπως η ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι», συμπεριλαμβανομένης της συνδικαλιστικής ελευθερίας.

18. Θεωρούσε ότι η εμφάνιση μιας συνδικαλιστικού τύπου οργάνωσης για το κληρικό προσωπικό εντός της δομής της Εκκλησίας αποτελούσε σοβαρή προσβολή του δικαιώματος των θρησκειών να οργανώνονται σύμφωνα με την δική τους παράδοση. Σύμφωνα με την Αρχιεπισκοπή, η απόφαση του Πρωτοδικείου πρόσθεσε στους υφιστάμενους εκκλησιαστικούς οργανισμούς ένα νέο, το συνδικάτο των ιερέων,

№ Φ 092.22/5065

προσβάλλοντας έτσι την αυτονομία των θρησκειών που αναγνωρίζονται από το Σύνταγμα.

19. Επέκρινε επίσης τους σκοπούς του συνδικάτου, θεωρώντας ότι ήταν αντίθετοι προς τις υποχρεώσεις που προβλεπόταν στο «δελτίο περιγραφής της θέσης εργασίας» και τις οποίες είχαν αποδεχθεί οι ιερείς με την «ομολογία πίστωσης». Υπογράμμισε ότι όλοι οι ιερείς κατά την χειροτόνησή τους είχαν δεσμευθεί να τηρούν όλες τις διατάξεις του Καταστατικού, τους κανόνες λειτουργίας των πειθαρχικών οργάνων και των οργάνων απόφασης της Εκκλησίας, καθώς και τις αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας, των τοπικών εκκλησιαστικών συνελεύσεων και του ενοριακού συμβουλίου.

20. Τον Ιούνιο του 2008 η Ιερά Σύνοδος κήρυξε τις πρωτοβουλίες των ιερέων των διαφόρων περιοχών της χώρας που ήθελαν να συστήσουν συνδικάτα αντίθετες προς το νόμο, τους Κανόνες και το Καταστατικό της Εκκλησίας.

21. Με αμετάκλητη απόφαση της 11^{ης} Ιουλίου 2008, το Διαμερισματικό Δικαστήριο της Dolj έκανε δεκτή την έφεση της Αρχιεπισκοπής και ακύρωσε την εγγραφή του συνδικάτου στο σχετικό μητρώο.

22. Τα κρίσιμα χωρία της απόφασης έχουν ως εξής:

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας έχει οργανωθεί και λειτουργεί σύμφωνα με το Καταστατικό που έχει αναγνωριστεί με την Απόφαση 53/2008 της Κυβέρνησης. Το Καταστατικό αυτό απαγορεύει στους ιερείς να συστήνουν οποιοδήποτε είδους ενώσεις, ιδρύματα ή οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων των συνδικάτων. Η απαγόρευση αυτή αποσκοπεί στο να προστατεύσει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας επιτρέποντάς της έτσι να διατηρήσει την ορθόδοξη παράδοση και τα ιδρυτικά της δόγματα.

Σύμφωνα με το άρθρο 6§2 του Νόμου 54/2003, το Καταστατικό δεν μπορεί να περιέχει διατάξεις αντίθετες προς το Σύνταγμα και τους Νόμους.

No Φ 092.22/5065

Με την σύσταση συνδικάτου τα όργανα διαβούλευσης και απόφασης που προβλέπονται από το Καταστατικό θα αντικατασταθούν ή θα εξαναγκαστούν να συνεργαστούν με ένα νέο οργανισμό (το συνδικάτο), ξένο προς την παράδοση της Εκκλησίας και τους νόμους που προβλέπονται από τους Κανόνες της Εκκλησίας σχετικά με την διαβούλευση και την λήψη αποφάσεων.

Η ελευθερία οργάνωσης των θρησκειών αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα και το Νόμο 489/2006 περί θρησκευτικής ελευθερίας και νομικού καθεστώτος των θρησκειών. Κάθε θρησκεία αποφασίζει το καταστατικό της, την διαδικασία λήψης αποφάσεων και την λειτουργία των πειθαρχικών της οργάνων.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 14 w) [του Καταστατικού της Ορθόδοξης Εκκλησίας], η Ιερά Σύνοδος αποφασίζει για την σύσταση, λειτουργία ή λύση των εκκλησιαστικών ενώσεων και ιδρυμάτων εθνικού χαρακτήρα, που συστήνονται και διευθύνονται από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας, δίνει ή αρνείται να δώσει την άδειά της για την σύσταση, την λειτουργία ή την λύση των εκκλησιαστικών ενώσεων και ιδρυμάτων που έχουν τα δικά τους διευθυντικά όργανα και που λειτουργούν στις εδαφικές υποδιαιρέσεις του Ορθόδοξου Ρουμανικού Πατριαρχείου.

Από τις προαναφερθείσες διατάξεις, οι οποίες δεν αναφέρονται στα συνδικάτα, προκύπτει ότι οι ενώσεις και τα ιδρύματα έχουν εκκλησιαστικό και εθνικό χαρακτήρα.

Επίσης, από το άρθρο 50 ε) του Καταστατικού της Ορθόδοξης Εκκλησίας προκύπτει ότι οι ιερείς δεν μπορούν να εκπροσωπήσουν τις ενορίες τους ενώπιον της δικαιοσύνης παρά μόνον μετά από προηγούμενη έγγραφη έγκριση του Επισκόπου. Επίσης, σύμφωνα με τον όρκο υπακοής που έδωσαν προς τον Επίσκοπο κατά την χειροτόνησή τους, τα μέλη του κλήρου δεν μπορούν να παραστούν στην δικαιοσύνη στα πλαίσια προσωπικών τους διαφορών παρά μόνον μετά από προηγούμενη έγγραφη έγκριση του Επισκόπου.

No Φ 092.22/5065

Σύμφωνα με το Νόμο 54/2003, τα άτομα που ασκούν διευθυντικά καθήκοντα ή καθήκοντα που συνεπάγονται την άσκηση δημόσιας εξουσίας, οι δικαστικοί, οι στρατιωτικοί, οι αστυνομικοί και τα μέλη των ειδικών δυνάμεων δεν μπορούν να συστήσουν συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Στην υπό κρίση υπόθεση, το Καταστατικό ορίζει την ενορία, που είναι υποδιαίρεση της Ορθόδοξης Εκκλησίας, ως την κοινότητα των ορθόδοξων χριστιανών, κληρικών και λαϊκών, που ιδρύεται σε μια περιοχή, υπάγεται στον Επίσκοπο σε επίπεδο εκκλησιαστικό, νομικό, διοικητικό και περιουσιακό και διοικείται από έναν ιερέα.

Από την εξέταση του καταλόγου των ιερέων της υπό κρίση υπόθεσης προκύπτει ότι αυτοί Προεδρεύουν τις συνελεύσεις και τα συμβούλια των Ενοριών τους. Δεδομένου ότι ασκούν καθήκοντα διοίκησης και τους χορηγείται για το λόγο αυτό αποζημίωση σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις, δεν μπορούν να συστήσουν συνδικάτο.

Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, το Δικαστήριο κάνει δεκτή την έφεση, ακυρώνει την απόφαση και απορρίπτει την αίτηση εγγραφής του συνδικάτου.»

23. Στις 29 Σεπτεμβρίου 2008, η απόπειρα σύστασης του προσφεύγοντος συνδικάτου αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης εντός της Συνόδου της Μητρόπολης Ολτενίας, η οποία αποφάσισε ότι εάν τα μέλη του συνδικάτου ασκήσουν προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου [Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου] θα πρέπει να τιμωρηθούν και να προσαχθούν ενώπιον των πειθαρχικών οργάνων. Έτσι, οι ενδιαφερόμενοι προσκλήθηκαν στην έδρα της Αρχιεπισκοπής, όπου μερικοί από αυτούς υπογράψανε δηλώσεις παραίτησης από την προσφυγή.

24. Με επιστολή της 21^{ης} Ιουνίου 2010, η Γραμματεία του Ορθόδοξου Ρουμανικού Πατριαρχείου αφού υπενθύμισε στην Αρχιεπισκοπή ότι απαγορευόταν στους ιερείς να προσφύγουν στα εθνικά και διεθνή δικαστήρια χωρίς την σύμφωνη γνώμη της ιεραρχίας τους, της ζήτησε να απαιτήσει από τους ιερείς έγγραφες δηλώσεις παραίτησης από την προσφυγή και, σε περίπτωση άρνησής τους, να τους προσάγει ενώπιον των

25. Στις 19 Απριλίου 2010, τρεις ιερείς που ήταν μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου, συστήσανε με άλλα τρία άτομα, την ένωση « *Apostolia* ». Αυτή έλαβε την άδεια του Αρχιεπισκόπου της Κράιοβα ο οποίος και έθεσε στην διάθεσή της εταιρική έδρα. Η εν λόγω ένωση καταχωρήθηκε στο Πρωτοδικείο της Κράιοβα στις 8 Ιουνίου 2010.

26. Οι σκοποί της ένωσης όπως διατυπώνονται στο καταστατικό της είναι οι εξής: η διαπαιδαγώγηση του λαού στο πνεύμα της ορθόδοξης ηθικής, η προώθηση του πνεύματος αλληλεγγύης μεταξύ κληρικών και πιστών, η συλλογή χρημάτων για την δημοσίευση εγγράφων για την προάσπιση της πίστης και των παραδόσεων, η οργάνωση και υποστήριξη πολιτιστικών, θρησκευτικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, η υιοθέτηση θέσης κατά των συμβάντων, των πρωτοβουλιών και των διαδηλώσεων που δυσφημούν το χριστιανικό ήθος, την ορθόδοξη πίστη, την εθνική ταυτότητα και τις παραδόσεις, η χρήση νόμιμων μέσων για να γίνουν γνωστές οι αποφάσεις της σχετικά με την προάσπιση των ιερατικών, κοινωνικών και επαγγελματικών συμφερόντων.

27.

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΟΙΚΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Το εθνικό δίκαιο και η εθνική πρακτική

1. Το Σύνταγμα

27. Οι οικείες διατάξεις του Συντάγματος ορίζουν τα εξής:

Άρθρο 29

«Η ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης καθώς και η θρησκευτική ελευθερία δεν μπορούν να περιοριστούν με οποιοδήποτε τρόπο. Κανένας δεν

№ Φ 092.22/5065

μπορεί να εξαναγκαστεί να υιοθετήσει μία άποψη ή να προσχωρήσει σε θρησκεία αντίθετη προς τις πεποιθήσεις του.

Κατοχυρώνεται η ελευθερία συνείδησης η οποία πρέπει να εκδηλώνεται σε πνεύμα αμοιβαίας ανεκτικότητας και σεβασμού.

Οι θρησκείες είναι ελεύθερες και οι θρησκευτικές κοινότητες οργανώνονται σύμφωνα με τα καταστατικά τους, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος.

Στις σχέσεις μεταξύ των θρησκειών απαγορεύεται κάθε μορφή, κάθε μέσο κάθε πράξη και δράση θρησκευτικής διένεξης.

Οι θρησκευτικές κοινότητες είναι αυτόνομες έναντι του Κράτους και απολαμβάνουν την υποστήριξη του, συμπεριλαμβανομένων των διευκολύνσεων που χορηγούνται για θρησκευτική συνδρομή στον στρατό, τα νοσοκομεία, τα σωφρονιστικά καταστήματα, τα άσυλα και τα ορφανοτροφεία.

Άρθρο 40

« Οι πολίτες μπορούν να συνεταιρίζονται ελεύθερα για να συστήσουν πολιτικά κόμματα, συνδικάτα, εργοδοτικές οργανώσεις ή άλλες μορφές ενώσεων».

Άρθρο 41

«Το δικαίωμα στην εργασία δεν μπορεί να περιοριστεί. Η επιλογή του επαγγέλματος, της δουλειάς ή την απασχόλησης καθώς και του τύπου εργασίας είναι ελεύθερη.

Οι εργαζόμενοι έχουν δικαίωμα στα μέτρα κοινωνικής προστασίας. Τα μέτρα αυτά αφορούν την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων, το καθεστώς εργασίας των γυναικών και των νέων, την θέσπιση ελάχιστου ακαθάριστου μισθού σε εθνικό επίπεδο, την εβδομαδιαία ανάπαυση, τις ετήσιες άδειες διακοπών, την παροχή εργασίας υπό ιδιαίτερες ή ειδικές συνθήκες, την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και άλλες ειδικές καταστάσεις που προβλέπονται από το νόμο.

Η κανονική διάρκεια της μέσης ημέρας εργασίας είναι 8 ώρες το ανώτερο.

№ Φ 092.22/5065

Για ίση εργασία οι γυναίκες λαμβάνουν μισθό ίσο με αυτόν των ανδρών.

Καθιερώνεται το δικαίωμα στις συλλογικές διαπραγματεύσεις σε θέματα εργασίας και ο υποχρεωτικός χαρακτήρας των συλλογικών συμβάσεων.»

2. Ο νόμος περί συνδικαλιστικής ελευθερίας

28. Ο νόμος 54/2003 περί συνδικαλιστικής ελευθερίας που ίσχυε την εποχή των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υπόθεσης αντικαταστάθηκε από το Νόμο 62/2001 για τον κοινωνικό διάλογο ο οποίος επανέλαβε τις προηγούμενες διατάξεις σχετικά με τη συνδικαλιστική ελευθερία. Οι διατάξεις αυτές είχαν ως εξής:

Άρθρο 2

«Κάθε άτομο που ασκεί την δραστηριότητά του με βάση σύμβαση εργασίας, των δημοσίων υπαλλήλων συμπεριλαμβανομένων, έχει το δικαίωμα να συστήνει συνδικαλιστικές οργανώσεις και να προσχωρεί σε τέτοιες οργανώσεις.

Ο ελάχιστος αριθμός μελών που απαιτείται για την ίδρυση συνδικάτου ορίζεται σε δεκαπέντε άτομα που να ασκούν την δραστηριότητά τους στο ίδιο επάγγελμα ή τον ίδιο κλάδο δραστηριότητας.

Κανένας δεν μπορεί να εξαναγκαστεί να προσχωρήσει ή μη σε μια συνδικαλιστική οργάνωση ή να την εγκαταλείψει.

Άρθρο 3

«Τα άτομα που ασκούν διευθυντικά καθήκοντα ή καθήκοντα που συνεπάγονται την άσκηση δημόσιας εξουσίας, οι δικαστικοί, οι αστυνομικοί και τα μέλη των ειδικών δυνάμεων δεν μπορούν να συστήσουν συνδικαλιστικές οργανώσεις».

Άρθρο 6

«2. Το Καταστατικό δεν μπορεί να περιέχει διατάξεις αντίθετες προς το Σύνταγμα ή τους Νόμους».

№ Φ 092.22/5065

Άρθρο 14

Για να αποκτήσει νομική προσωπικότητα το συνδικάτο, ο εκπρόσωπος των ιδρυτικών μελών πρέπει να καταθέσει αίτηση εγγραφής ενώπιον του Πρωτοδικείου της έδρας του συνδικάτου.

Στην αίτηση εγγραφής πρέπει να συναφθούν τα ακόλουθα έγγραφα, επικυρωμένα από τον εκπρόσωπο του συνδικάτου:

- α) το πρακτικό σύστασης του συνδικάτου υπογεγραμμένο από τουλάχιστον δεκαπέντε ιδρυτικά μέλη*
- β) το καταστατικό του συνδικάτου*
- γ) ο κατάλογος των μελών των διευθυντικών οργάνων (...)*
- δ) η εξουσιοδότηση του εκπροσώπου (...).»*

Άρθρο 15

«Το αρμόδιο Πρωτοδικείο εξετάζει την αίτηση εγγραφής εντός προθεσμίας πέντε ημερών. Ελέγχει:

- α) αν τα έγγραφα που αναφέρονται στο άρθρο 14 έχουν συναφθεί στην αίτηση,*
- β) αν το πρακτικό σύστασης και το καταστατικό του συνδικάτου είναι σύμφωνα προς τις ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις.*

Εάν το Πρωτοδικείο διαπιστώσει ότι δεν έχουν τηρηθεί οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από το νόμο για την εγγραφή, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου συγκαλεί σε συμβούλιο τον εκπρόσωπο του συνδικάτου και του ζητεί να επανορθώσει εγγράφως εντός προθεσμίας επτά ημερών.

Εάν το Πρωτοδικείο διαπιστώσει ότι η αίτηση εγγραφής είναι σύμφωνη με την πρώτη παράγραφο του παρόντος άρθρου, προβαίνει εντός προθεσμίας δέκα ημερών στην εξέταση της αίτησης εγγραφής παρουσία του εκπροσώπου του συνδικάτου.

№ Φ 092.22/5065

Το Πρωτοδικείο κάνει δεκτή την αίτηση εγγραφής ή την απορρίπτει με αιτιολογημένη απόφαση.

Η απόφαση κοινοποιείται στον εκπρόσωπο του συνδικάτου εντός προθεσμίας πέντε ημερών από την δημοσίευση της απόφασης.»

Άρθρο 16

«Κατά της απόφασης του πρωτοδικείου μπορεί να ασκηθεί ένδικο μέσο».

Άρθρο 27

«Για την εκπλήρωση των σκοπών τους, τα συνδικάτα έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιήσουν ειδικά μέσα δράσης όπως η διαπραγμάτευση, η μεσολάβηση, η διαιτησία, ο συμβιβασμός, η αναφορά, η διαδήλωση και η απεργία, σύμφωνα με το καταστατικό τους και τις προϋποθέσεις που προβλέπει ο νόμος.»

Άρθρο 28

«Τα συνδικάτα υπερασπίζονται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και άλλων δημοσίων αρχών τα δικαιώματα των μελών τους που προβλέπονται από την εργατική νομοθεσία (...), από τις συλλογικές συμβάσεις και τις συμβάσεις εργασίας (...)

Κατά την άσκηση του προνομίου αυτού, έχουν το δικαίωμα να κινούν κάθε μορφή δράσης που προβλέπεται από το νόμο, και ιδίως να προσφεύγουν στην δικαιοσύνη στο όνομα των μελών τους, χωρίς ρητή εντολή αυτών (...).»

Άρθρο 29

«Τα συνδικάτα μπορούν να υποβάλουν στις αρμόδιες αρχές προτάσεις νομοθεσίας για τους τομείς που αφορά το συνδικαλιστικό δίκαιο.»

Άρθρο 30

«Οι εργοδότες οφείλουν να καλούν τους εκπροσώπους των αντιπροσωπευτικών συνδικάτων στο Διοικητικό Συμβούλιο σε συζητήσεις

No Φ 092.22/5065

που αφορούν θέματα επαγγελματικού, οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού ή αθλητικού ενδιαφέροντος.

Προκειμένου να μπορέσουν να προασπίσουν και να προωθήσουν τα επαγγελματικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και αθλητικά δικαιώματα και συμφέροντα των μελών τους τα συνδικάτα λαμβάνουν από τον εργοδότη τις απαραίτητες πληροφορίες για την διαπραγμάτευση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, ή, ανάλογα με την περίπτωση, την σύναψη των κλαδικών συμβάσεων καθώς και τις πληροφορίες που αφορούν την δημιουργία και χρήση κεφαλαίων για την βελτίωση των συνθηκών εργασίας, της ασφάλειας στην εργασία και την κοινωνική προστασία.

Οι αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και άλλων παρόμοιων οργάνων που αφορούν θέματα επαγγελματικού, οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού ή αθλητικού ενδιαφέροντος κοινοποιούνται εγγράφως στα συνδικάτα εντός 48 ωρών από την υιοθέτησή τους.»

3. Ο νόμος περί θρησκευτικής ελευθερίας

29. Οι οικείες διατάξεις του Νόμου 489/2006 περί θρησκευτικής ελευθερίας ορίζουν τα εξής:

Άρθρο 1

«Το Κράτος σέβεται και εξασφαλίζει το δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας σε κάθε άτομο που βρίσκεται στην εθνική επικράτεια, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τις διεθνείς συμβάσεις στις οποίες είναι μέλος η Ρουμανία.

Άρθρο 5

«Τα μέλη των θρησκευτικών κοινοτήτων επιλέγουν ελεύθερα την μορφή υπό την οποία επιθυμούν να ενωθούν για την άσκηση των πεποιθήσεων τους – κοινότητα ή θρησκευτική ένωση, θρησκευτικός σχηματισμός -σύμφωνα με τις λεπτομέρειες και του όρους που προβλέπει ο παρόν νόμος.

Οι θρησκευτικές κοινότητες ή ενώσεις και οι θρησκευτικοί σχηματισμοί υποχρεούνται να τηρούν το Σύνταγμα και τους νόμους και να μη

No Φ 092.22/5065

προσβάλλουν την δημόσια ασφάλεια, τάξη, υγεία, τα ήθη και τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες.»

Άρθρο 8

«Οι αναγνωρισμένες θρησκευτικές κοινότητες έχουν το καθεστώς Νομικού προσώπου Δημόσιας Ωφελείας. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Συντάγματος και του παρόντος Νόμου, οργανώνονται και λειτουργούν αυτόνομα σύμφωνα με το καταστατικό τους ή το Κανονικό δίκαιο.»

Άρθρο 10

«Το Κράτος συνεισφέρει, μετά από αίτηση, στην αμοιβή του προσωπικού, κληρικών και λαϊκών, των αναγνωρισμένων θρησκευτικών κοινοτήτων, ανάλογα με τον αριθμό των πιστών τους και τις πραγματικές ανάγκες των κοινοτήτων.»

Άρθρο 17

«Μετά από πρόταση του Υπουργείου Πολιτισμού και Θρησκειών, η Κυβέρνηση εκδίδει απόφαση που χορηγεί το καθεστώς αναγνωρισμένης από το Κράτος θρησκευτικής κοινότητας στις θρησκευτικές ενώσεις που με την δραστηριότητα και τον αριθμό των μελών τους παρουσιάζουν δημόσιο ενδιαφέρον και αποδεικνύουν την συνέχεια και σταθερότητά τους μέσα στον χρόνο.

Το Κράτος αναγνωρίζει το καταστατικό και το κανονικό δίκαιο στον βαθμό που το περιεχόμενό τους δεν προσβάλλει την δημόσια ασφάλεια, τάξη, υγεία, τα ήθη ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες.»

Άρθρο 23

«Οι θρησκευτικές κοινότητες επιλέγουν, διορίζουν, απασχολούν και ανακαλούν το προσωπικό τους σύμφωνα με το καταστατικό τους, το Κανονικό δίκαιο και τους κανονισμούς τους.

Οι θρησκευτικές κοινότητες μπορούν να απαγγείλουν κατά των εργαζομένων τους, σύμφωνα με το καταστατικό τους, το κανονικό δίκαιο και τους

No Φ 092.22/5065

κανονισμούς τους πειθαρχικές κυρώσεις για παραβίαση των αρχών του δόγματος ή της ηθικής τους.»

Άρθρο 24

«Οι εργαζόμενοι στις θρησκευτικές κοινότητες τα ασφαλιστικά ταμεία των οποίων είναι ενταγμένα στο δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης υπόκεινται στη νομοθεσία περί δημοσίου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.»

Άρθρο 26

«Όσον αφορά τα θέματα εσωτερικής πειθαρχίας εφαρμόζονται αποκλειστικά οι διατάξεις του καταστατικού και του Κανονικού δικαίου.

Η ύπαρξη ιδίων δικαστικών οργάνων εντός των θρησκευτικών κοινοτήτων δεν εμποδίζει την εφαρμογή της περί αδικημάτων νομοθεσίας στα μέλη τους.»

4. Ο νόμος περί θεσμοθέτησης ενιαίου μισθολογικού κλιμακίου για την αμοιβή του προσωπικού που η μισθοδοσία του γίνεται από το Κράτος

30. Ο νόμος 330/2009 που αντικαταστάθηκε από το Νόμο 284/2010 περιείχε διατάξεις σχετικές με την αμοιβή των κληρικών και λαϊκών. Προέβλεπε ότι το Κράτος και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης χρηματοδοτούν ολόκληρη την μισθοδοσία των κληρικών που απασχολούνται σε δημόσιους οργανισμούς και μέρος του μισθού των Διευθυνόντων τις αναγνωρισμένες θρησκείες και των εργαζομένων τους, κληρικών ή λαϊκών.

31. Έτσι, το κράτος καταβάλλει στους κληρικούς που εργάζονται στις αναγνωρισμένες θρησκευτικές κοινότητες μια μηνιαία αποζημίωση ίση με το 65% έως το 80% του μισθού ενός καθηγητή της δημόσιας εκπαίδευσης. Οι κληρικοί που κατέχουν υψηλότερα καθήκοντα στη ιεραρχία δικαιούνται υψηλότερης αμοιβής.

32. Έτσι χρηματοδοτούνται 16.602 θέσεις, οι οποίες έχουν κατανεμηθεί μεταξύ των θρησκειών ανάλογα με τον αριθμό των πιστών που έχει

No Φ 092.22/5065

καταγραφεί στην τελευταία απογραφή του πληθυσμού. Κατά την τελευταία απογραφή (2011), το 86% των κατοίκων της Ρουμανίας δήλωσαν ότι ήταν χριστιανοί ορθόδοξοι. Ο προϋπολογισμός του Κράτους αναλαμβάνει επίσης το σύνολο των ασφαλιστικών εισφορών που οφείλει ο εργοδότης για τους κληρικούς υπαλλήλους τους.

33. Οι μη κληρικοί εργαζόμενοι (λαϊκοί) λαμβάνουν μηνιαία αποζημίωση ίση με τον ελάχιστο βασικό μισθό. Η αποζημίωση αυτή και το σύνολο των ασφαλιστικών εισφορών που οφείλει ο εργοδότης για τους υπαλλήλους του χρηματοδοτούνται από τους προϋπολογισμούς των ΟΤΑ. Ο νόμος προέβλεπε 19.291 θέσεις εργαζομένων για λαϊκούς οι οποίες κατανέμονται και πάλι σύμφωνα με το ίδιο δημογραφικό κριτήριο που ισχύει για τους εργαζόμενους κληρικούς (βλ. ανωτέρω παρ. 32).

34. Οι ιερείς και οι λαϊκοί εργαζόμενοι των θρησκειών πληρώνουν τις ασφαλιστικές εισφορές που υπολογίζονται με βάση τον μισθό τους και δικαιούνται το σύνολο των δικαιωμάτων που απορρέουν: ιατρική ασφάλιση, ασφάλιση κατά της ανεργίας και συνταξιοδοτικά δικαιώματα. Το 2010, ο μισθός τους μειώθηκε κατά το ίδιο ποσοστό με αυτό των υπαλλήλων του δημοσίου τομέα (δηλαδή μείωση 25% λόγω της διαφύλαξης της δημοσιονομικής ισορροπίας του Κράτους).

5. Η εσωτερική οργάνωση και ο κανονισμός της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας

35. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας έγινε ανεξάρτητη το 1885. Διατηρεί στενές σχέσεις με τις ορθόδοξες εκκλησίες των άλλων χωρών.

36. Κατά την διάρκεια του κομμουνιστικού καθεστώτος, ο Νόμος 177/1949 προστάτευε την θρησκευτική ελευθερία, και η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας συνέχισε να λειτουργεί υπό τον έλεγχο του Υπουργείου Θρησκειών το οποίο και ενέκρινε το Καταστατικό της το 1949. Τα μέλη του προσωπικού της αμειβόντουσαν από το Κράτος, με βάση τη νομοθεσία που αφορούσε τους δημοσίους υπαλλήλους.

37. Σήμερα η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας είναι οργανωμένη σύμφωνα με το καταστατικό της κατ' εφαρμογή του νόμου 489/2006 περί

No Φ 092.22/5065

θηρσκευτικής ελευθερίας. Διευθύνεται από τον Πατριάρχη και περιλαμβάνει στην Ρουμανία, 6 Μητροπόλεις, που αποτελούνται από Αρχιεπισκοπές, Επισκοπές και περίπου 13.500 ενορίες στις οποίες υπηρετούν περίπου 14.500 ιερείς και διάκοι.

38. Η Ανώτατη Αρχή είναι η Ιερά Σύνοδος. Αποτελείται από τον Πατριάρχη και όλους τους εν ενεργεία Επισκόπους. Συμμετέχουν επίσης τα διευθυντικά όργανα στο κεντρικό επίπεδο της Εθνικής Εκκλησιαστικής Συνέλευσης, που αποτελείται από τρεις εκπροσώπους κάθε επισκοπής και αρχιεπισκοπής και είναι το κεντρικό όργανο αποφάσεων, και το Εθνικό Εκκλησιαστικό Συμβούλιο, που είναι το κεντρικό εκτελεστικό όργανο.

39. Σε τοπικό επίπεδο, οι ενορίες, που αποτελούνται από τους κληρικούς και την κοινότητα των ορθόδοξων πιστών, είναι νομικά πρόσωπα, που έχουν καταχωρηθεί ενώπιον των διοικητικών και φορολογικών αρχών για την άσκηση των δραστηριοτήτων τους μη κερδοσκοπικού σκοπού καθώς και των εμπορικών δραστηριοτήτων τους. Ο ιερέας διοικεί την ενορία. Προεδρεύει την Συνέλευση της ενορίας (όργανο που λαμβάνει τις αποφάσεις και αποτελείται από το σύνολο των πιστών της ενορίας) και το Συμβούλιο της ενορίας (εκτελεστικό όργανο).

40. Το σημερινό Καταστατικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας υιοθετήθηκε από την Ιερά Σύνοδο στις 28 Νοεμβρίου 2007 και εγκρίθηκε με Απόφαση της Κυβέρνησης της 16^{ης} Ιανουαρίου 2008.

41. Τα κρίσιμα χωρία του έχουν ως εξής:

Άρθρο 14 w

«Η Ιερά Σύνοδος αποφασίζει για την σύσταση, την οργάνωση και την λύση των εθνικών εκκλησιαστικών ενώσεων και ιδρυμάτων (...). Δίνει ή αρνείται να δώσει την άδεια (έγκριση) για την ίδρυση, οργάνωση και λύση των ορθόδοξων ενώσεων και ιδρυμάτων που λειτουργούν στις επισκοπές και έχουν δικά τους διευθυντικά όργανα.»

Άρθρο 43

«Η Ενορία είναι η κοινότητα των πιστών, κληρικών και λαϊκών, που βρίσκεται σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο και υπόκειται στην Κανονική, νομική, διοικητική και περιουσιακή εξουσία των Επισκόπου ή του Αρχιεπισκόπου. Διοικείται από ιερέα που διορίζει ο Επίσκοπος.»

Άρθρο 50

«Στα πλαίσια της αποστολής του (...) ο ιερέας ασκεί τις ακόλουθες δραστηριότητες:

α) τελεί την Θεία Λειτουργία τις Κυριακές, τις ημέρες των εορτών και τις άλλες ημέρες της εβδομάδας (...), διδάσκει την θρησκεία σύμφωνα με τις οδηγίες της Επισκοπής και διασφαλίζει την καθημερινή πρόσβαση στην Εκκλησία (...)

β) εφαρμόζει το σύνολο των Διατάξεων του Καταστατικού, των Εκκλησιαστικών Κανονισμών και των Κεντρικών Οργάνων στο επίπεδο της Ενορίας

γ) θέτει σε εφαρμογή τις αποφάσεις των ιεραρχικά ανωτέρων του και των οργάνων της Επισκοπής που αφορούν την δραστηριότητα της ενορίας

δ) καταρτίζει και θέτει σε εφαρμογή το ετήσιο πρόγραμμα των θρησκευτικών, κοινωνικών, φιλανθρωπικών και διοικητικών δραστηριοτήτων στο επίπεδο της ενορίας και ενημερώνει σχετικά την Επισκοπή και τους πιστούς,

ε) εκπροσωπεί την ενορία ενώπιον της δικαιοσύνης και ενώπιον των αρχών ή ενώπιον τρίτων μετά από προηγούμενη έγγραφη άδεια του Επισκόπου – σύμφωνα με τον όρκο υπακοής που έχουν δώσει κατά την χειροτόνησή τους, οι κληρικοί και οι καλόγεροι δεν μπορούν να παρασταθούν στα δικαστήρια για προσωπικές τους υποθέσεις χωρίς την προηγούμενη έγγραφη άδεια του Επισκόπου,

στ) συγκαλεί και προεδρεύει την Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο και την Επιτροπή της ενορίας,

№ Φ 092.22/5065

ζ) θέτει σε εφαρμογή τις αποφάσεις της Συνέλευσης και της Επιτροπής της ενορίας

η) τηρεί ενημερωμένο το μητρώο των πιστών,

θ) τηρεί ενημερωμένο το μητρώο βαπτίσεων, γάμων και θανάτων (...)

ι) διοικεί την περιουσία της ενορίας σύμφωνα με τις αποφάσεις της Συνέλευσης και του Συμβουλίου της Ενορίας και ελέγχει την διοίκηση της περιουσίας των πολιτιστικών και κοινωνικών οργανισμών και εκκλησιαστικών ιδρυμάτων της ενορίας,

ια) καταρτίζει και ενημερώνει την απογραφή όλης της περιουσίας της ενορίας (...)).

Άρθρο 52

«Οι ιερείς και τα άλλα μέλη του εκκλησιαστικού προσωπικού έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από τους ιερούς κανόνες, το παρόν καταστατικό, τους εκκλησιαστικούς κανονισμούς και τις αποφάσεις του Αρχιεπισκόπου.»

Άρθρο 88

«Ο επίσκοπος (...) διατάσσει τον διορισμό, την μετακίνηση ή ανάκληση των κληρικών και λαϊκών στις διάφορες ενορίες (...) Διασφαλίζει, άμεσα ή μέσω των εκκλησιαστικών οργανισμών, τον σεβασμό και την πειθαρχία των μελών του κλήρου και των λαϊκών υπαλλήλων της επισκοπής του.»

Άρθρο 123§§7, 8 και 9

« Τα μέλη του κλήρου πρέπει να υπηρετούν τον Επίσκοπο σύμφωνα με την αποστολή τους στην οποία έχουν ελεύθερα συναινέσει, σύμφωνα με τους όρκους και την δημόσια και επίσημη δέσμευση που έχουν δώσει και υπογράψει πριν την χειροτόνησή τους. Πριν την έναρξη της ιερατικής τους αποστολής λαμβάνουν μια απόφαση του Επισκόπου που προσδιορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

№ Φ 092.22/5065

Απαγορεύεται στους ιερείς, διακόνους και καλόγερους να συστήσουν ή να συμμετέχουν ως μέλη σε ένωση, ίδρυμα ή άλλη οργάνωση οποιουδήποτε τύπου χωρίς την άδεια του επισκόπου.

Η ιδιότητα του ιερέα, του διακόνου ή του καλόγερου είναι ασυμβίβαστη με την άσκηση κάθε ατομικής δραστηριότητας, οικονομικής, χρηματοδοτικής ή εμπορικής φύσης αντίθετης προς την ορθόδοξη χριστιανική ηθική ή τα συμφέροντα της Εκκλησίας.»

Άρθρο 148

«Τα εκκλησιαστικά δικαστήρια που είναι αρμόδια για θέματα δόγματος, ηθικής, κανονικού δικαίου και πειθαρχίας των κληρικών, ιερέων και διακόνων εν ενεργεία ή στη σύνταξη είναι τα ακόλουθα:

A) [Γενικής Αρμοδιότητας]

α) Το ενοριακό πειθαρχικό Εκκλησιαστικό Συμβούλιο

β) Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο της Επισκοπής και Αρχιεπισκοπής

B) Μετά από προσφυγή [ενός μέλους του προσωπικού σε περίπτωση αποκλεισμού]: το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο της Μητρόπολης, υπό την επιφύλαξη ότι η προσφυγή έχει κριθεί παραδεκτή από την Σύνοδο ή την Μητρόπολη ή την Ιερά Σύνοδο.»

Άρθρο 150

«Το Ενοριακό Εκκλησιαστικό Συμβούλιο διασφαλίζει τον πειθαρχικό έλεγχο (...) και την μεσολάβηση σε διαφορές που προκύπτουν μεταξύ του προσωπικού της Εκκλησίας ή μεταξύ του ιερέα και των πιστών.

Εάν τα μέρη δεν είναι ικανοποιημένα από την απόφασή του, η υπόθεση μεταφέρεται στο Εκκλησιαστικό Συμβούλιο της Επισκοπής η οποία και αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό.»

№ Φ 092.22/5065

Άρθρο 156

«Σύμφωνα με την αυτονομία των θρησκευτικών κοινοτήτων που προβλέπεται από το νόμο, τα προβλήματα εσωτερικής πειθαρχίας λύνονται από τα εκκλησιαστικά δικαστήρια. Κατά των αποφάσεων των δικαστηρίων αυτών δεν μπορεί να υποβληθεί προσφυγή στα πολιτικά δικαστήρια.»

42. Κατά το έτος 2004, οι ιερείς της Αρχιεπισκοπής της Κράιοβα συνάψανε με την εν λόγω Αρχιεπισκοπή συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου. Σε αυτές αναφερόντουσαν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις γενικού χαρακτήρα των μερών καθώς και ο τόπος εργασίας, η θέση εργασίας, ο χρόνος εργασίας, οι ετήσιες άδειες και ο μηνιαίος μισθός των ιερέων. Το δελτίο με την περιγραφή της θέσης εργασίας που συνόδευε την σύμβαση ανέφερε τις υποχρεώσεις των ιερέων:

«Να καθοδηγούν πνευματικά τους πιστούς σύμφωνα με τους εκκλησιαστικούς κανόνες.

Να τελούν την θεία λειτουργία κάθε Κυριακή και κάθε θρησκευτική εορτή.
Να κατανοούν τους πιστούς και να έχουν το σπίτι τους στην ενορία.

Να διοικούν την περιουσία της ενορίας, των πολιτιστικών οργανισμών και ιδρυμάτων της Εκκλησίας.

Να συντάσσουν την απογραφή της περιουσίας της ενορίας και να την τηρούν ενημερωμένη. Να διασφαλίζουν την οικονομική και λογιστική διαχείριση της ενορίας. Να συντάσσουν τον ισολογισμό εσόδων και εξόδων της ενορίας και να τον θέτουν στην διάθεση της επιθεώρησης της Αρχιεπισκοπής κατά την διάρκεια των οικονομικών και λογιστικών ελέγχων.

Να προμηθεύονται από την Αρχιεπισκοπή αντικείμενα λατρείας για πώληση.

Να καταβάλλουν χωρίς καθυστέρηση όλες τις χρηματικές εισφορές που οφείλονται στον Αρχιεπισκοπή.

№ Φ 092.22/5065

Να μην παρίστανται στην δικαιοσύνη χωρίς την σύμφωνη γνώμη του Αρχιεπισκόπου, είτε πρόκειται για διαφορές που αφορούν την ενορία είτε προσωπικές διαφορές.

Να εκπροσωπούν την ενορία ενώπιον τρίτων σε περίπτωση διένεξης.

Να μην προβαίνουν σε ενέργειες ασυμβίβαστες προς την ιδιότητα του ιερέα.

Να τηρούν όλες τις διατάξεις του καταστατικού της Εκκλησίας, των άλλων εκκλησιαστικών κειμένων και του όρκου που έχουν δώσει κατά την χειροτόνησή τους.

Η παραβίαση των ανωτέρω υποχρεώσεων συνεπάγεται την παραπομπή τους ενώπιον των εκκλησιαστικών πειθαρχικών οργάνων που μπορούν να επιβάλουν κυρώσεις οι οποίες μπορεί να φτάσουν μέχρι την απόλυσή τους.»

43. Στις 17 Μαΐου 2011, απαντώντας σε αίτηση της Εκκλησίας, το Υπουργείο Εργασίας ενημέρωσε τον Πατριάρχη ότι μετά από εξέταση της σχετικής νομοθεσίας, οι ειδικοί του Υπουργείου κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ο Εργατικός Κώδικας δεν εφαρμόζεται στην σχέση εργασίας που έχει συναφθεί μεταξύ των μελών του κλήρου και της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας και συνεπώς η Εκκλησία δεν υποχρεούταν να συνάπτει συμβάσεις εργασίας μαζί τους.

44. Έτσι, από το Νοέμβριο του 2011, οι προαναφερθείσες συμβάσεις εργασίας αντικαταστάθηκαν, με πρωτοβουλία του Επισκόπου, από αποφάσεις διορισμού που εξέδωσε ο ίδιος. Οι αποφάσεις αυτές ανέφεραν τον τόπο και την θέση εργασίας. Επίσης προέβλεπαν τα εξής:

«Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ο ιερέας υπόκειται άμεσα στον Επίσκοπο. Πρέπει να συνεργάζεται με τους άλλους ιερείς της ενορίας και τους εκπροσώπους της Επισκοπής.

Ο ιερέας ασκεί την δραστηριότητά του (...) σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 50 α)-κ) του Καταστατικού της Εκκλησίας.

No Φ 092.22/5065

Στα πλαίσια της αποστολής του, πρέπει να γνωρίζει και να τηρεί ευσυνείδητα, σύμφωνα με τον όρκο που έχει δώσει κατά την χειροτόνησή του, τους Ιερούς Κανόνες, το Καταστατικό της Εκκλησίας, τους εκκλησιαστικούς κανονισμούς και τις αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου και της Επισκοπής. Πρέπει να υπόκειται στον ιεραρχικό έλεγχο και να προασπίζει τα νόμιμα συμφέροντα της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας και των πιστών της.

Από την ημέρα διορισμού του, ο ιερέας καταχωρείται στο μητρώο καθηκόντων και μισθών. Ο μισθός του ορίζεται σύμφωνα με τις σχετικές με την αμοιβή του κληρικού προσωπικού νομοθετικές διατάξεις. Δικαιούται ετήσιας άδειας ανάλογα με τα έτη προϋπηρεσίας του.

Ο ιερέας υποχρεούται να προμηθεύεται προϊόντα για πώληση (κεριά, ημερολόγια, αντικείμενα λατρείας, βιβλία, κλπ.) αποκλειστικά από την Επισκοπή. Πρέπει να ελέγχει συνεχώς την δραστηριότητα του σημείου πώλησης των προϊόντων αυτών (παγκάρι).

Σε περίπτωση άσχημης συμπεριφοράς ή μη τήρησης της πειθαρχίας ή των υποχρεώσεων που προβλέπονται από την παρούσα απόφαση, ο ιερέας ανακαλείται από τον Επίσκοπο (...). Τιμωρείται σύμφωνα με τον Κανονισμό των πειθαρχικών οργάνων της Εκκλησίας.»

6. Η εθνική πρακτική σχετικά με την ίδρυση συνδικάτων στους κόλπους του κλήρου και η ύπαρξη άλλων μορφών ενώσεων στους κόλπους της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας.

45. Ο Νόμος και το Καταστατικό του 1949 δεν προβλέπανε κανένα περιορισμό στην ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι» των πιστών και του προσωπικού της Εκκλησίας. Κάτω από το κομμουνιστικό καθεστώς, τα μέλη του προσωπικού της Εκκλησίας είχαν συστήσει συνδικαλιστικές οργανώσεις.

46. Με αμετάκλητη απόφαση της 4^{ης} Οκτωβρίου 1990, η οποία εκδόθηκε σύμφωνα με το Νόμο αρ. 8 της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1989 σχετικά με τα πολιτικά κόμματα και τις άλλες μορφές ενώσεων, το Πρωτοδικείο της Medgidia επέτρεψε την λειτουργία του συνδικάτου *Solidaritatea*, το οποίο

No Φ 092.22/5065

αποτελούνταν από μέλη του ορθόδοξου κλήρου και λαϊκούς εργαζόμενους της Αρχιεπισκοπής Tomis-Constanta, και της χορήγησε νομική προσωπικότητα.

47. Στο καταστατικό του, το συνδικάτο αυτό όριζε ως σκοπό του να αγωνιστεί «για την ανανέωση της πνευματικής ζωής και την αναδιάρθρωση της διοικητικής δραστηριότητας (...) σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις της δημοκρατικής ζωής και την πλήρη ελευθερία σκέψης και δράσης και σύμφωνα με τις δογματικές και κανονιστικές αρχές της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας». Είχε προβλεφθεί ότι μπορεί να προσφύγει στην δικαιοσύνη για την υπεράσπιση των μελών του, να συνεργάζεται στην εκπόνηση των πολιτικών και εκκλησιαστικών κανόνων ενόψει της προάσπισης των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των μελών του, και ότι αυτά θα εκπροσωπούνται από τον Πρόεδρό του σε όλα τα όργανα αποφάσεων της Εκκλησίας.

48. Τον Μάιο του 2012, η Αρχιεπισκοπή της Tomis προσέφυγε στην δικαιοσύνη ζητώντας την λύση του συνδικάτου *Solidaritatea* επειδή το εν λόγω συνδικάτο δεν είχε τηρήσει το καταστατικό του: δεν είχαν συγκληθεί γενικές συνελεύσεις, δεν είχε ορίσει εκτελεστικά όργανα και δεν είχε ασκήσει την προβλεπόμενη δραστηριότητα. Η σχετική δικαστική διαδικασία εκκρεμεί ακόμη στην δικαιοσύνη.

49. Με αμετάκλητη απόφαση της 5^{ης} Ιουνίου 2007 η οποία εκδόθηκε σύμφωνα με το Νόμο 54/2003 περί συνδικαλιστικής ελευθερίας, το πρωτοδικείο της Hârlău χορήγησε νομική προσωπικότητα στο συνδικάτο *Sfântul Mare Mosenic Gheoghe*, που αποτελούνταν από μέλη του κλήρου, καλόγερους και λαϊκούς εργαζόμενους της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας.

50. Στο Καταστατικό του, το συνδικάτο έθετε ως σκοπό να αγωνίζεται:

-για τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των μελών του στην εργασία, στην αξιοπρέπεια, στην κοινωνική προστασία, στην ασφάλεια στην εργασία, στην ανάπαυση, στις κοινωνικές ασφαλίσεις, στα επιδόματα σε περίπτωση ανεργίας, στα δικαιώματα στην σύνταξη

№ Φ 092.22/5065

και στα άλλα δικαιώματα που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία,

-για να χορηγείται σε κάθε μέλος του μια εργασία που να αντιστοιχεί στην επαγγελματική του κατάρτιση και τις δεξιότητές του,

-για την τήρηση των διατάξεων του νόμου σχετικά με την διάρκεια της άδειας και τις ημέρες ανάπαυσης,

-για την προώθηση της συνδικαλιστικής ελευθερίας, του ανταγωνισμού και την ελευθερία του λόγου των μελών του,

-για την εφαρμογή και την ευσυνείδητη τήρηση των νομοθετικών διατάξεων για την προστασία της εργασίας και τα σχετικά δικαιώματα,

-για την προστασία του Προέδρου του και των εκπροσώπων του κατά την διάρκεια της θητείας τους και μετά την λήξη της,

-για να παρίσταται και να εκπροσωπείται στα πειθαρχικά όργανα,

-για την σύσταση ισομερών εκκλησιαστικών επιτροπών,

-για την συμμετοχή στην εκπόνηση ή τροποποίηση όλων των εσωτερικών κανονισμών της Εκκλησίας και ιδίως του νέου Καταστατικού,

-για να ζητείται υποχρεωτικά η γνώμη του στα πλαίσια της λήψης αποφάσεων που αφορούν τα μέλη του,

-για την διαπραγμάτευση των ατομικών συμβάσεων εργασίας,

-για την διενέργεια δημοκρατικών εκλογών ενόψει του ορισμού των εκκλησιαστικών υπευθύνων,

-για την προσαγωγή ενώπιον της δικαιοσύνης των φυσικών ή νομικών προσώπων, συμπεριλαμβανομένων των εκκλησιαστικών αρχών, που παραβιάζουν με διοικητικά ή κανονιστικά μέτρα τα δικαιώματα και συμφέροντα των μελών του, και

No Φ 092.22/5065

-για την χρήση της αναφοράς, της διαδήλωσης και της απεργίας ως μέσα προάσπισης των συμφερόντων, της αξιοπρέπειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων των μελών του.

51. Τον Ιανουάριο του 2011, ο Πρόεδρος του συνδικάτου ζήτησε την λύση του επειδή οι σχέσεις των μελών του με τις εκκλησιαστικές αρχές είχαν βελτιωθεί κατά πολύ. Η σχετική δικαστική διαδικασία εκκρεμεί ακόμη στην δικαιοσύνη.

52. Σήμερα, υπάρχουν περίπου διακόσιες εκκλησιαστικές ενώσεις και ιδρύματα αναγνωρισμένα από τα εθνικά δικαστήρια και τα οποία έχουν συσταθεί με την άδεια των Επισκόπων σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού της Εκκλησίας.

7. Η νομολογία των εθνικών δικαστηρίων

53. Με απόφαση της 19^{ης} Σεπτεμβρίου 2005, το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο [της Ρουμανίας] επιβεβαίωσε ότι τα εθνικά δικαστήρια ήταν αρμόδια για να κρίνουν άκυρη την απόλυση ενός ιερέα και για να ελέγξουν την εκτέλεση μιας δικαστικής απόφασης που διάτασσε την επανένταξή του και την πληρωμή του μισθού του.

54. Στις 4 Φεβρουαρίου 2010, σε μια άλλη υπόθεση, το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε απόφαση με την οποία το Εφετείο του Βουκουρεστίου απέρριψε αγωγή ορθόδοξου ιερέα που αμφισβητούσε την άρνηση της Επιθεώρησης Εργασίας να ελέγξει την εφαρμογή του εργατικού δικαίου του εργοδότη του (του Επισκόπου). Θεώρησε ότι μόνον οι εσωτερικές διατάξεις του καταστατικού ισχύανε στην υπόθεση και ότι υπερισχύανε των γενικών κανόνων του Εργατικού Κώδικα, και ότι η Επιθεώρηση Εργασίας δεν ήταν αρμόδια να ελέγξει αν ο Επίσκοπος τηρούσε τους κανόνες αυτούς.

55. Σε τρεις αποφάσεις που εκδόθηκαν στις 10 Ιουνίου 2008, στις 3 Ιουλίου 2008 και στις 7 Απριλίου 2011, το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε ότι η ύπαρξη εσωτερικών πειθαρχικών οργάνων στους κόλπους των θρησκευτικών κοινοτήτων και η αδυναμία αμφισβήτησης των αποφάσεών τους ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων αποτελούσε αναμφισβήτητα

No Φ 092.22/5065

περιορισμό του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο, αλλά ότι ο περιορισμός αυτός δικαιολογούνταν από την αυτόνομη λειτουργία των θρησκευτικών κοινοτήτων. Ως προς το θέμα αυτό, σημείωσε ότι σύμφωνα με το Νόμο 489/2006, οι μόνες υποθέσεις για τις οποίες ήταν αρμόδια τα πολιτικά δικαστήρια έναντι των μελών του κλήρου ήταν αυτές που αφορούσαν ποινικά αδικήματα.

B. Το διεθνές δίκαιο

1. Οι παγκόσμιοι κανόνες

56. Οι οικείες διατάξεις της Σύμβασης υπ'αρ. 87 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος (που υιοθετήθηκε το 1948 και επικυρώθηκε από την Ρουμανία στις 28 Μαΐου 1957) αναφέρουν τα εξής:

Άρθρον 2.- Οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες δικαιούνται άνευ οιασδήποτε διακρίσεως και άνευ προηγουμένης αδείας να συνιστούν οργανώσεις της εκλογής των και να καθίστανται μέλη των οργανώσεων τούτων υπό μόνον τον όρον να συμμορφούνται προς τα καταστατικά των εν λόγω οργανώσεων

Άρθρον 3.- 1. Αι οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών δικαιούνται να εκπονούν τα καταστατικά και τους διοικητικούς αυτών κανονισμούς, να εκλέγουν ελευθέρως τους αντιπροσώπους των να οργανώνουν τα της διαχειρίσεως και δράσεως αυτών και καταστρώνουν το πρόγραμμα των ενεργειών των.

2. Αι δημόσια Αρχαί δέον όπως απέχουν πάσης επεμβάσεως δυναμένης να περιορίση το δικαίωμα τούτο ή να παρακωλύση την νόμιμον άσκησιν αυτού.

Άρθρον 4.- Αι οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών δεν υπόκεινται εις την διά της διοικητικής οδού διάλυσιν ή αναστολήν των εργασιών των.

Άρθρον 7.- Η απόκτησις της νομικής προσωπικότητος υπό των οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών, των Ομοσπονδιών και

№ Φ 092.22/5065

Συνομοσπονδιών αυτών, δεν δύναται να εξαρτάται από όρους δυναμένους να καταστήσουν αμφίβολον την εφαρμογήν των διατάξεων των ως άνω άρθρων 2, 3 και 4.

57. Οι οικείες διατάξεις της Σύστασης αρ. 198 για την σχέση εργασίας, που υιοθετήθηκε το 2006 από την Διεθνή Οργάνωση Εργασίας προβλέπουν τα εξής:

«9. Για τους σκοπούς της εθνικής πολιτικής προστασίας των εργαζομένων σε μια σχέση εργασίας, ο καθορισμός της ύπαρξης μιας τέτοιας σχέσης πρέπει να κρίνεται, κατά πρώτον από πραγματικά περιστατικά που αφορούν την εκτέλεση της εργασίας και την αμοιβή του εργαζόμενου, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού που έχει δοθεί σε οποιαδήποτε αντίθετη συμφωνία, συμβατική ή μη, που έχει ενδεχομένως συναφθεί μεταξύ των μερών.

(...)

11. Για την διευκόλυνση του καθορισμού της ύπαρξης σχέσης εργασίας, τα Μέλη, θα πρέπει, στα πλαίσια της εθνικής πολιτικής που αναφέρεται στην παρούσα σύσταση, να εξετάσουν την δυνατότητα:

α) του να επιτρέπεται μεγάλη ποικιλία μέσων για τον καθορισμό της ύπαρξης σχέσης εργασίας

β) να δημιουργείται νόμιμο τεκμήριο ύπαρξης σχέσης εργασίας όταν υπάρχουν μία ή περισσότερες κρίσιμες ενδείξεις,

γ) να αποφασίσουν, μετά από διαβούλευση με τις πιο αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων ότι οι εργαζόμενοι που έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά θα πρέπει, κατά τρόπο γενικό ή σε έναν ορισμένο τομέα να θεωρούνται ως μισθωτοί ή ανεξάρτητοι.

(...)

13. Τα Μέλη θα πρέπει να εξετάσουν την δυνατότητα να καθορίσουν στην νομοθεσία τους, ή με άλλα μέσα, ειδικές ενδείξεις ύπαρξης σχέσης εργασίας. Οι ενδείξεις αυτές μπορεί να συμπεριλαμβάνουν:

No Φ 092.22/5065

α) το ότι η εργασία εκτελείται σύμφωνα με οδηγίες και υπό τον έλεγχο κάποιου άλλου προσώπου. Ότι συνεπάγεται την ένταξη του εργαζόμενου στην οργάνωση της επιχείρησης. Ότι γίνεται αποκλειστικά ή κυρίως για τον λογαριασμό ενός άλλου προσώπου. Ότι πρέπει να γίνεται προσωπικά από τον εργαζόμενο. Ότι γίνεται σύμφωνα με καθορισμένο ωράριο ή σε χώρο που ορίζει ή δέχεται αυτός που ζητά την εργασία. Ότι έχει συγκεκριμένη διάρκεια και παρουσιάζει μια ορισμένη συνέχεια. Ότι προϋποθέτει ότι εργαζόμενος είναι στην διάθεση [του άλλου προσώπου]. Ή ότι συνεπάγεται την προμήθεια εργαλείων, υλικών ή μηχανών που τα προμηθεύει το άτομο που ζητά την εργασία.

β) ο περιοδικός χαρακτήρας της αμοιβής του εργαζόμενου. Το ότι αποτελεί την μοναδική ή την κύρια πηγή εισοδήματός του. Την πληρωμή σε είδος υπό την μορφή σίτισης, στέγασης ή μεταφοράς. Την αναγνώριση δικαιωμάτων όπως η εβδομαδιαία ανάπαυση και η ετήσια άδεια διακοπών. Την χρηματοδότηση των επαγγελματικών μετακινήσεων του εργαζομένου από το άτομο που ζητά την εργασία, ή την απουσία οικονομικού κινδύνου για τον εργαζόμενο.»

58. Η Ρουμανία επικύρωσε τον (αναθεωρημένο) Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη. Το άρθρο 5 του Χάρτη, που αναφέρεται στο συνδικαλιστικό δικαίωμα, αναφέρει τα εξής:

«Για την εξασφάλιση ή την προώθηση της ελευθερίας των εργοδοτών και των εργαζομένων να συνιστούν τοπικές, εθνικές ή διεθνείς οργανώσεις για την προστασία των οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων τους και να προσχωρούν σ' αυτές τις οργανώσεις, τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση ώστε η εθνική νομοθεσία να μην προσβάλλει αλλά ούτε να εφαρμόζεται με τέτοιο τρόπο που να προσβάλλει την ελευθερία αυτή. Το μέτρο στο οποίο οι εγγυήσεις που προβλέπονται απ' αυτό το άρθρο θα εφαρμόζονται στην αστυνομία θα καθορίζεται από την εθνική νομοθεσία ή ρύθμιση. Η αρχή της εφαρμογής των εγγυήσεων αυτών στα μέλη των ενόπλων δυνάμεων και το μέτρο στο οποίο θα μπορούσαν να εφαρμοσθούν σ'

№ Φ 092.22/5065

αυτή την κατηγορία προσώπων καθορίζονται επίσης από την εθνική νομοθεσία ή ρύθμιση».

59. Το άρθρο 12§1 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στον πολιτικό και τον συνδικαλιστικό τομέα καθώς και στους τομείς που αναφέρονται στον πολίτη, πράγμα που συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να ιδρύει με άλλους συνδικαλιστικές ενώσεις και να προσχωρεί σε αυτές για την υπεράσπιση των συμφερόντων του.»

60. Στα σχετικά χωρία της η Οδηγία 78/2000/ΕΚ του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2000 για την θεσμοθέτηση ενός γενικού πλαισίου υπέρ της ίσης μεταχείρισης σε θέματα απασχόλησης και εργασίας προβλέπει τα εξής:

«ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

(...)

(4) Η ισότητα ενώπιον του νόμου και η προστασία όλων των ατόμων έναντι των διακρίσεων αποτελεί οικουμενικό δικαίωμα αναγνωρισθέν από την οικουμενική διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης εις βάρος των γυναικών, τα σύμφωνα των Ηνωμένων Εθνών για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα και από την ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, συμβαλλόμενα μέρη των οποίων είναι όλα τα κράτη μέλη. Η Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας αριθ. 111 απαγορεύει τις διακρίσεις στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας.

No Φ 092.22/5065

(5) Είναι σημαντικό να γίνονται σεβαστά τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες. Η οδηγία αυτή δεν θίγει το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι στο οποίο συμπεριλαμβάνεται και το δικαίωμα παντός να ιδρύσει, μαζί με άλλους, συνδικάτα και να εγγραφεί ως μέλος σε συνδικάτα για την προάσπιση των ιδίων συμφερόντων.

(...)

(24) Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη δήλωσή της αριθ. 11 σχετικά με το καθεστώς των εκκλησιών και των μη ομολογιακών ενώσεων, η οποία επισυνάπτεται στην τελική πράξη της Συνθήκης του Άμστερνταμ, αναγνώρισε ρητώς ότι σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που απολαμβάνουν στα κράτη μέλη εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας και ότι σέβεται ωσαύτως το καθεστώς των φιλοσοφικών και μη ομολογιακών ενώσεων. Με αυτή την προοπτική, τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρούν ή να θεσπίζουν ειδικές διατάξεις σχετικά με τις ουσιώδεις, θεμιτές και δικαιολογημένες επαγγελματικές απαιτήσεις που ενδέχεται να απαιτούνται για την άσκηση σχετικής επαγγελματικής δραστηριότητας.

(...)

Υιοθέτησε την παρούσα Οδηγία:

(...)

Άρθρο 4

Επαγγελματικές απαιτήσεις

1. (...) Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι η διαφορετική μεταχείριση που βασίζεται [στην θρησκεία ή τις πεποιθήσεις], δεν συνιστά διάκριση όταν, λόγω της φύσης των συγκεκριμένων

No Φ 092.22/5065

επαγγελματικών δραστηριοτήτων ή του πλαισίου εντός του οποίου διεξάγονται αυτές, ένα τέτοιο χαρακτηριστικό αποτελεί ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση, εφόσον ο στόχος είναι θεμιτός και η προϋπόθεση είναι ανάλογη.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρούν στην ισχύουσα (...) νομοθεσία τους ή να προβλέψουν σε μελλοντική νομοθεσία η οποία αφορά τις ισχύουσες εθνικές πρακτικές, κατά την ημερομηνία έκδοσης της παρούσας οδηγίας διατάξεις βάσει των οποίων, στην περίπτωση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων των εκκλησιών ή άλλων δημοσίων ή ιδιωτικών ενώσεων η δεοντολογία των οποίων εδράζεται στη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, η διαφορετική μεταχείριση που εδράζεται στο θρήσκευμα ή τις πεποιθήσεις ενός προσώπου δεν συνιστά διάκριση όταν, λόγω της φύσης των εν λόγω δραστηριοτήτων ή του πλαισίου εντός του οποίου ασκούνται, η θρησκεία ή οι πεποιθήσεις αποτελούν επαγγελματική απαίτηση ουσιώδη, θεμιτή και δικαιολογημένη, λαμβάνοντας υπόψη τη δεοντολογία της οργάνωσης.

(...)

Εφόσον οι διατάξεις της τηρούνται κατά τα λοιπά, η παρούσα οδηγία δεν θίγει συνεπώς το δικαίωμα των εκκλησιών και των λοιπών δημόσιων ή ιδιωτικών ενώσεων των οποίων η δεοντολογία εδράζεται στο θρήσκευμα ή στις πεποιθήσεις, εφόσον ενεργούν σύμφωνα με τις εθνικές συνταγματικές και νομοθετικές διατάξεις, να απαιτούν από τα πρόσωπα που εργάζονται για λογαριασμό τους στάση καλής πίστεως και συμμόρφωσης προς την δεοντολογία τους.

61. Στην πρακτική που ακολουθούν τα Κράτη Μέλη, τα συνταγματικά μοντέλα που διέπουν τις σχέσεις Κράτους και θρησκειών ποικίλουν. Στην

No Φ 092.22/5065

πλειοψηφία των Κρατών Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης¹, ο ίδιος ο νόμος δεν ορίζει την φύση της έννομης σχέσης που συνδέει μια θρησκευτική οργάνωση με τους ιερείς της. Η θρησκευτική οργάνωση μπορεί να συνάψει σύμβαση εργασίας με τους ιερείς της αλλά δεν είναι υποχρεωμένη, και συνήθως δεν το κάνει. Ωστόσο, ακόμη και χωρίς σύμβαση εργασίας, τα μέλη του κλήρου έχουν συνήθως πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τους άλλους δικαιούχους του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Σε ένα μικρό αριθμό Κρατών², οι σχέσεις αυτές υπόκεινται στο εργατικό δίκαιο που εφαρμόζεται σε αυτές αλλά υπάρχει αυξημένη υποχρέωση πίστης των μελών του κλήρου προς την εργοδότη θρησκευτική οργάνωση. Τέλος, σε άλλα Κράτη³, τα εθνικά δικαστήρια αποφασίζουν κατά περίπτωση εάν υπάρχει ή όχι σχέση που προσομοιάζει με σύμβαση εργασίας.

Όσον αφορά την συνδικαλιστική ελευθερία των ιερέων, κανένα Κράτος δεν προβλέπει ότι απαγορεύεται επισήμως για τα μέλη του κλήρου να συστήσουν συνδικάτα και σε ορισμένα Κράτη, το δικαίωμα αυτό έχει κατοχυρωθεί επισήμως. Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι για παράδειγμα στην Αυστρία, την Βουλγαρία, την Φινλανδία, την Τουρκία, την Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και την Ολλανδία υπάρχουν συνδικάτα των ιερέων ή ενώσεων που υπερασπίζονται συμφέροντα που ομοιάζουν πολύ προς αυτά που υπερασπίζονται τα συνδικάτα των εργαζομένων.

¹ Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Εσθονία, Γεωργία, Ουγγαρία, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Ιρλανδία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Λεττονία, Λιθουανία, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία, Πολωνία, Σλοβενία, Γαλλία και ορισμένα Καντόνια της Ελβετίας.

² Φινλανδία, Βουλγαρία, Σλοβακία, Ουκρανία, Βέλγιο, Αυστρία, Ρωσία, Τουρκία, Λουξεμβούργο, Σουηδία και ορισμένα καντόνια της Ελβετίας.

³ Βέλγιο, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

I. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ

A. Θέσεις των μερών

62. Το προσφεύγον συνδικάτο υποστηρίζει ότι μόλις ελήφθη η πρωτοβουλία για την ίδρυση συνδικάτου, τα μέλη του δέχτηκαν πολύ ισχυρές πιέσεις από την πλευρά της Εκκλησίας, πιέσεις που συνεχίστηκαν μετά την άσκηση της προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου και που εξανάγκασαν πολλά μέλη του να αποσυρθούν από την διαδικασία και άλλους να ζητήσουν την ανωνυμία για να μπορέσουν να συνεχίσουν.

63. Υποστηρίζουν ότι οι πιέσεις αυτές εντάθηκαν μετά την δημοσίευση της απόφασης του Τμήματος και παραθέτει, για να στηρίξει τους ισχυρισμούς του, πολλές δηλώσεις της Ιεραρχίας της Εκκλησίας που διαδόθηκαν μέσω του τύπου καθώς και ένα ανακοινωθέν του Φεβρουαρίου του 2012 με το οποίο το Ορθόδοξο Πατριαρχείο της Ρουμανίας επικρίνει την απόφαση αυτή.

64. Με βάση τα στοιχεία αυτά θεωρεί ότι το Κράτος δεν τήρησε την θετική του υποχρέωση να προστατεύσει τα άτομα που προσφεύγουν στο Δικαστήριο, όχι μόνον από τις πιέσεις των Κρατικών Αρχών αλλά και από τις πιέσεις τρίτων.

65. Ως εκ τούτου, ζητεί από Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως να διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 34 της Σύμβασης.

66. Η Κυβέρνηση εκφράζει αμφιβολίες όσον αφορά το ότι η παρούσα προσφυγή εκφράζει την βούληση των μελών του προσφεύγοντος συνδικάτου να προσφύγουν στο Δικαστήριο. Υποστηρίζει ότι η ταυτότητα και ο αριθμός των προσώπων που προσέφυγαν στο Δικαστήριο εν ονόματι του συνδικάτου άλλαξαν κατά την διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Τμήματος και ζητά από το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως να δώσει την ακριβή ταυτότητα των προσώπων που προσέφυγαν στο Δικαστήριο και ενέμειναν

No Φ 092.22/5065

στην προσφυγή. Χωρίς να επικαλείται προκαταρκτική ένσταση, θεωρεί ότι το θέμα είναι σημαντικό όσον αφορά αφενός την ουσία της υπόθεσης και αφετέρου τη δίκαιη ικανοποίηση.

67. Υποστηρίζει ότι μόνον τα ηθελημένα μέτρα του Κράτους μπορούν να θεωρηθούν ως παρεμπόδιση του δικαιώματος ατομικής προσφυγής. Δεδομένου ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν μπορεί να καταλογιστεί στις Αρχές, καμία ενέργεια ή αδράνεια που έκανε δεκτή ή ανέχτηκε την υποτιθέμενη καταχρηστική συμπεριφορά της Εκκλησίας το Κράτος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως υπεύθυνο για παραβίαση του δικαιώματος ατομικής προσφυγής.

B. Η κρίση του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως

68. Το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως θεωρεί ότι και θέσεις του προσφεύγοντος συνδικάτου αλλά και αυτές της Κυβέρνησης, αν και διαφορετικές, αφορούν την εφαρμογή του άρθρου 34 της Σύμβασης, μόνου ή σε συνδυασμό με το άρθρο 35§2 (α) της Σύμβασης. Οι διατάξεις αυτές ορίζουν τα εξής:

Άρθρο 34

Το Δικαστήριο μπορεί να επιληφθεί της εξέτασης προσφυγής που υποβάλλεται από κάθε φυσικό πρόσωπο, μη κυβερνητικό οργανισμό ή ομάδα ατόμων, που ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης, από ένα από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση ή στα Πρωτόκολλά της.

Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην παρεμποδίζουν με κανένα μέτρο την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος αυτού.

Άρθρο 35§2

Το Δικαστήριο δεν θα επιληφθεί καμίας ατομικής προσφυγής που υποβάλλεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 34, εφόσον αυτή:

α) είναι ανώνυμη (...)

No Φ 092.22/5065

1. Ως προς την ανωνυμία της προσφυγής

69. Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης παρατηρεί εξ αρχής ότι η Κυβέρνηση αποκλείεται του δικαιώματος να εγείρει το θέμα αυτό από την στιγμή που παρέλειψε να το κάνει ενώπιον του Τμήματος. Πράγματι και από τη στιγμή που η Κυβέρνηση αμφισβητεί το παραδεκτό της προσφυγής λόγω του ότι μερικά μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου επιθυμούν να μείνουν ανώνυμα, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης υπενθυμίζει ότι η Κυβέρνηση που έχει αμφιβολίες για το γνήσιο μιας προσφυγής πρέπει να ενημερώσει το Δικαστήριο εγκαίρως και το Δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο για να αποφανθεί για το αν μια προσφυγή πληρεί τις απαιτήσεις των άρθρων 34 και 35 της Σύμβασης (*Chamaïev et autres κατά Ρωσίας*, αρ. 36378/02, §293, CEDH 2005-III).

70. Υπενθυμίζει επίσης ότι η άδεια ανωνυμίας, σύμφωνα με το άρθρο 47§3 του Κανονισμού του, που χορηγείται στα άτομα που απευθύνονται στο Δικαστήριο έχει σκοπό να προστατεύσει τους προσφεύγοντες που θεωρούν ότι η διάδοση της ταυτότητάς τους μπορεί να τους ζημιώσει. Πράγματι, εάν δεν υπάρχει η προστασία αυτή, οι προσφεύγοντες αυτοί μπορεί να αποθαρρυνθούν από το να επικοινωνήσουν ελεύθερα με το Δικαστήριο. Επίσης, μια ένωση που λύθηκε ή που η καταχώρησή της δεν έγινε δεκτή μπορεί να ασκήσει, μέσω των εκπροσώπων της, προσφυγή καταγγέλλοντας την λύση ή την άρνηση αυτή (*Stancov et Organisation macédonienne unie Ilinden κατά Βουλγαρίας*, αρ. 29221/95 και 29225/95, §57, CEDH 2001-IX).

71. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το προσφεύγον συνδικάτο προσέφυγε στο Δικαστήριο μέσω των εκπροσώπων του, που εξουσιοδότησαν για τον σκοπό αυτό τον δικηγόρο I.Guïa. Στην συνέχεια διέψευσαν τις δηλώσεις που προσκόμισε η Αρχιεπισκοπή της Κράιοβα στο Δικαστήριο και στις οποίες δήλωναν ότι παραιτούνται από την προσφυγή τους. Ανέφεραν ότι η Αρχιεπισκοπή τους είχε εξαναγκάσει να κάνουν τις δηλώσεις αυτές. Δεδομένου ότι είχαν προσκομίσει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που επέτρεπαν στο Δικαστήριο να τους αναγνωρίσει και να κάνει την σύνδεση μεταξύ των επίδικων πραγματικών

No Φ 092.22/5065

περιστατικών και την επικαλούμενη αιτίαση, ο Πρόεδρος του Τμήματος και στην συνέχεια ο Πρόεδρος του Τμήματος Μείζονος Σύνθεσης έκαναν δεκτή την αίτησή τους για μη κοινοποίηση της ταυτότητάς τους.

72. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η προσφυγή δεν είναι ανώνυμη υπό την έννοια του άρθρου 35§2 της Σύμβασης και ότι η βούληση των μελών του συνδικάτου να ενεργήσουν ενώπιον του Δικαστηρίου εν ονόματι του προσφεύγοντος συνδικάτου είναι αναμφισβήτητη. Συνεπώς, ακόμα και αν υποθέσουμε ότι η Κυβέρνηση δεν έχει αποκλειστεί από το δικαίωμα να εγείρει αντίρρηση σχετικά με την ανωνυμία της προσφυγής, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένσταση αυτή.

2. *Ως προς την παρεμπόδιση άσκησης του δικαιώματος ατομικής προσφυγής*

73. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η δέσμευση για μη παρεμπόδιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος της προσφυγής απαγορεύει τις παρεμβάσεις στην άσκηση του δικαιώματος του ενδιαφερομένου να εισάγει και να υπερασπίσει αποτελεσματικά την υπόθεσή του ενώπιον του Δικαστηρίου. Για να είναι αποτελεσματικός ο μηχανισμός ατομικής προσφυγής που εγκαθιδρύεται με το άρθρο 34, είναι άκρως σημαντικό οι προσφεύγοντες, είτε έχουν εκδηλωθεί είτε είναι «εν δυνάμει» προσφεύγοντες, να μπορούν να επικοινωνήσουν ελεύθερα με το Δικαστήριο, χωρίς να τους πιέσουν με κανένα τρόπο οι Αρχές να αποσύρουν ή να τροποποιήσουν τις αιτιάσεις τους. Έτσι όπως έχει κρίνει σε προηγούμενες αποφάσεις του, με την λέξη «πιέσουν», πρέπει να νοηθεί όχι μόνον ο άμεσος εξαναγκασμός και οι κατάφωρες πράξεις εκφοβισμού των προσφευγόντων, υπάρχόντων ή «εν δυνάμει», της οικογένειάς τους ή των εκπροσώπων τους στην δικαιοσύνη, αλλά και οι έμμεσες και ανάρμοστες πράξεις ή επαφές που αποσκοπούν να τους μεταπείσουν ή να τους αποθαρρύνουν να κάνουν χρήση της προσφυγής που προσφέρει η Σύμβαση (βλ. μεταξύ άλλων, *Mamatkoulov et Askarov κατά Τουρκίας*, [GC], αρ. 46827/99 και 46951/99, §102, CEDH 2005-I).

74. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το προσφεύγον συνδικάτο επικαλέστηκε την παραβίαση του άρθρου 34 της

No Φ 092.22/5065

Σύμβασης για πρώτη φορά ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης. Σημειώνει επίσης ότι τα καταγγελλθέντα πραγματικά περιστατικά, μεταξύ των οποίων και η αίτηση παραίτησης από την προσφυγή που ασκήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, συνέβησαν πριν την δημοσίευση της απόφασης του Τμήματος (ανωτέρω παράγραφοι 23 και 24).

75. Λαμβάνοντας υπόψη το ότι το προσφεύγον συνδικάτο εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο ήδη με την άσκηση της προσφυγής και ότι δεν αναφέρει ιδιαίτερους λόγους που θα μπορούσαν να το απαλλάξουν από την υποχρέωση επίκλησης ενώπιον του Τμήματος (Chambre) της παραβίασης του άρθρου 34 της Σύμβασης, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης θεωρεί ότι δεν έχει το δικαίωμα να επικαλεστεί την παραβίαση αυτή ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης (Grande Chmabre).

76. Όσον αφορά το ότι καταγγέλλει πραγματικά περιστατικά που συνέβησαν μετά την προσφυγή στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, ως προς τα οποία δεν αποκλείεται του δικαιώματος να επικαλεστεί παραβίαση του άρθρου 34, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι αν οι Αρχές ενός συμβαλλόμενου Κράτους εγκρίνουν, επισήμως ή σιωπηρώς, πράξεις ιδιωτών που παραβιάζουν -ως προς άλλους ιδιώτες που υπόκεινται στην δικαιοδοσία τους-δικαιώματα που προστατεύονται από την Σύμβαση, μπορεί να εγερθεί ευθύνη του εν λόγω Κράτους σύμφωνα με την Σύμβαση (βλ. *mutatis mutandis*, *Κύπρος κατά Τουρκίας*, [GC], αρ. 25781/94, §81, CEDH 2001-IV).

77. Στην υπό κρίση υπόθεση, διαπιστώνει ότι το προσφεύγον συνδικάτο δεν θεμελιώνει τον ισχυρισμό του σύμφωνα με τον οποίο οι πιέσεις που δέχτηκαν τα μέλη του εντατικοποιήθηκαν μετά την δημοσίευση της απόφασης του Τμήματος σε τέτοιο βαθμό ώστε να πρέπει να κατηγορηθεί το Κράτος ότι δεν παρενέβη για να τις παύσει.

78. Ως προς το θέμα αυτό, σημειώνει ότι με βάση τους ισχυρισμούς του, το συνδικάτο επικαλείται μόνον δηλώσεις του ορθόδοξου Πατριαρχείου και πολλών μελών της ιεραρχίας της Εκκλησίας που επικρίνανε την απόφαση του Τμήματος, οι οποίες διαδόθηκαν από τον τύπο. Ωστόσο οι δηλώσεις αυτές φαίνεται ότι δεν συνοδεύτηκαν από μέτρα που αποσκοπούσαν να

No Φ 092.22/5065

ωθήσουν τα μέλη του συνδικάτου να αποσύρουν ή να τροποποιήσουν τη προσφυγή που κατατέθηκε ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης ή να παρεμποδίσουν με οποιοδήποτε τρόπο τη άσκηση του δικαιώματος ατομικής τους προσφυγής.

79. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, τα πραγματικά της υπό κρίση υπόθεσης δεν επιτρέπουν να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι εθνικές αρχές άσκησαν ή επέτρεψαν να ασκηθούν πιέσεις στα μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου ή ότι δεν τήρησαν με οποιοδήποτε τρόπο την υποχρέωσή τους να εγγυηθούν την αποτελεσματικότητα του δικαιώματος ατομικής προσφυγής. Δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για πράξεις του τύπου ούτε για λόγια που εκφράστηκαν κατά την άσκηση της ελευθερίας του λόγου τους από πρόσωπα που δεν έχουν δημόσια εξουσία.

80. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο θεωρεί πρώτον, ότι το προσφεύγον συνδικάτο έχει αποκλειστεί του δικαιώματος να επικαλεστεί την παραβίαση του άρθρου 34 της Σύμβασης για πραγματικά περιστατικά που συνέβησαν πριν την δημοσίευση της απόφασης του Τμήματος και, δεύτερον, όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά τα μεταγενέστερα της ημερομηνίας αυτής, το καθ' ου η προσφυγή Κράτος δεν παραβίασε τις υποχρεώσεις που είχε με βάση το άρθρο 34 της Σύμβασης.

II. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 11 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

81. Το προσφεύγον συνδικάτο θεωρεί ότι με την απόρριψη της αίτησής του για εγγραφή, το Διαμερισματικό Δικαστήριο της Dolj παραβίασε το δικαίωμά του για την συνδικαλιστική ελευθερία, που κατοχυρώνεται από το άρθρο 11 της Σύμβασης, το οποίο ορίζει τα εξής:

«1. Πάν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και εις την ελευθερίαν του συνεταιρίζεσθαι συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ιδρύσεως μετ' άλλων συνδικάτων και προσχωρήσεως εις συνδικάτα επί σκοπώ προασπίσεως των συμφερόντων του.

2. Η άσκησις των δικαιωμάτων τούτων δεν επιτρέπεται να υπαχθή εις ετέρους περιορισμούς πέραν των υπό του νόμου προβλεπομένων και

No Φ 092.22/5065

αποτελούντων αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία, και την εθνικήν ασφάλειαν, την δημόσιαν ασφάλειαν την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας και της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων. Το παρόν άρθρον δεν απαγορεύει την επιβολήν νομίμων περιορισμών εις την άσκησιν των δικαιωμάτων τούτων υπό μελών των ενόπλων δυνάμεων της αστυνομίας ή των διοικητικών υπηρεσιών του Κράτους.»

A. Η απόφαση του Τμήματος

82. Στην απόφασή του της 31^{ης} Ιανουαρίου 2012, το Τμήμα συμπέρανε την παραβίαση του άρθρου 11 της Σύμβασης. Αφού διαπίστωσε ότι οι ιερείς και το λαϊκό προσωπικό ασκούσαν τα καθήκοντά τους εντός της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας στα πλαίσια ατομικής σύμβασης εργασίας, ότι λάμβαναν αμοιβή η οποία στο μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδοτούνταν από τον κρατικό προϋπολογισμό και ότι υπάγονταν στο γενικό καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης, έκρινε ότι η σχέση που βασιζόταν σε μια σύμβαση εργασίας δεν μπορούσε να εξαιρεθεί από κάθε κανόνα αστικού δικαίου. Συμπέρανε ότι τα μέλη του κλήρου, και ακόμη περισσότερο, οι λαϊκοί εργαζόμενοι της Εκκλησίας δεν μπορούσαν να αποκλειστούν από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 11.

83. Στην συνέχεια αφού εξέτασε την άρνηση εγγραφής του συνδικάτου υπό το πρίσμα των γενικών αρχών του συνδικαλιστικού δικαίου, δέχτηκε ότι το μέτρο προβλεπόταν από την εθνική νομοθεσία (δηλαδή τους Νόμους 54/2003 και 489/2006 περί συνδικαλιστικής και εκκλησιαστικής ελευθερίας, τους οποίους το Διαμερισματικό Δικαστήριο ερμήνευσε υπό το πρίσμα του Καταστατικού της Ορθόδοξης Εκκλησίας) και επεδίωκε θεμιτό σκοπό (δηλαδή την προάσπιση της δημόσιας τάξης, που περιλαμβάνει την ελευθερία και την αυτονομία των θρησκευτικών κοινοτήτων) εφόσον αποσκοπούσε στο να παρεμποδίσει την ασυμφωνία μεταξύ του νόμου και της πρακτικής σε θέματα σύστασης συνδικάτων για το εκκλησιαστικό προσωπικό.

84. Στην συνέχεια (το Τμήμα) διαπίστωσε ότι το Διαμερισματικό Δικαστήριο είχε θεμελιώσει την απόρριψη της αίτησης εγγραφής του

No Φ 092.22/5065

προσφεύγοντος συνδικάτου κυρίως στην ανάγκη προστασίας της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης, των ιδρυτικών της δογμάτων και της λήψης αποφάσεων σύμφωνα με το Κανονικό δίκαιο. Ως προς αυτό, έκρινε ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν πληρούνταν τα κριτήρια που ορίζουν την «επιτακτική κοινωνική ανάγκη», αφού το [Διαμερισματικό] Δικαστήριο δεν απέδειξε ότι το πρόγραμμα το οποίο είχε ως σκοπό το συνδικάτο στο Καταστατικό του ή οι απόψεις των μελών του ήταν ασυμβίβαστες προς «μία δημοκρατική κοινωνία» ούτε ότι αποτελούσαν απειλή για την δημοκρατία.

85. Επειδή οι λόγοι που επικαλέστηκε το Διαμερισματικό Δικαστήριο για να δικαιολογήσει την άρνηση της καταχώρησης ήταν αποκλειστικά θρησκευτικής φύσης, [το Τμήμα] έκρινε επίσης ότι δεν είχε λάβει υπόψη του σε ικανοποιητικό βαθμό ούτε τα συμφέροντα των εργαζομένων της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας, ειδικότερα την ύπαρξη ατομικής σύμβασης εργασίας μεταξύ αυτών και της Εκκλησίας, ούτε την διάκριση μεταξύ των μελών του κλήρου και των λαϊκών εργαζομένων της Εκκλησίας, ούτε το θέμα της συμφωνίας της εθνικής και διεθνούς νομοθεσίας που καθιερώνουν το δικαίωμα των εργαζομένων να συνδικαλίζονται και τους εκκλησιαστικής φύσεως κανόνες που το απαγορεύουν.

86. Τέλος, σημειώνοντας ότι η συνδικαλιστική ελευθερία των εργαζομένων στην Ορθόδοξη Εκκλησία είχε ήδη αναγνωριστεί από τα εθνικά δικαστήρια υπέρ άλλων συνδικάτων, το Τμήμα συμπέρανε ότι ένα μέτρο τόσο ριζοσπαστικό όσο η απόρριψη της αίτησης καταχώρησης του προσφεύγοντος συνδικάτου ήταν δυσανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και συνεπώς δεν ήταν αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία.

B. Θέση των μερών

1. Το προσφεύγον συνδικάτο

87. Το προσφεύγον συνδικάτο υποστηρίζει ότι οι ιερείς και το κληρικό προσωπικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας έχουν καθεστώς παρόμοιο με αυτό των δημοσίων υπαλλήλων. Πράγματι, όπως αυτοί,

No Φ 092.22/5065

προσλαμβάνονται μετά από διαγωνισμό. Στην συνέχεια διορίζονται από τον Αρχιεπίσκοπο, στα πλαίσια απόφασης που προβλέπει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Δίνουν όρκο κατά την χειροτόνησή τους και ο μισθός τους καθορίζεται από το νόμο που ορίζει την αμοιβή του συνόλου των δημοσίων υπαλλήλων και την μειώνει κατά τα ίδια ποσοστά σε περίπτωση οικονομικής κρίσης. Πληρώνουν εισφορές στο γενικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και επομένως δικαιούνται το σύνολο των κοινωνικών παροχών. Επίσης η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας εισπράττει από τον κρατικό προϋπολογισμό μια επιχορήγηση παρόμοια με αυτή των Πανεπιστημίων, για την χρηματοδότηση της πληρωμής των μισθών τους. Συνεπώς, το προσφεύγον συνδικάτο θεωρεί ότι ούτε η πρακτική της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας σύμφωνα με την οποία δεν σύναπτε συμβάσεις εργασίας με τους εργαζομένους της ούτε το ότι χρηματοδοτεί με δικά της κεφάλαια ένα μέρος της αμοιβής τους δεν μπορούν να αλλάξουν την πραγματικότητα της σχέσης που υπήρχε μεταξύ της Εκκλησίας και των εργαζομένων της, σχέση η οποία είχε όλα τα στοιχεία της ατομικής σύμβασης εργασίας και ήταν παρόμοια με αυτή που συνδέει τους δημοσίους υπαλλήλους με τον οργανισμό που τους απασχολεί.

88. Υποστηρίζει ότι αντίθετα με άλλες επαγγελματικές κατηγορίες που υπόκεινται επίσης σε ειδικές υποχρεώσεις πίστης και των οποίων τα συμφέροντα τα υπερασπίζονται τα συνδικάτα, οι εργαζόμενοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας, δηλαδή περίπου 15.000 άτομα, στερούνται κάθε μορφής προστασίας έναντι των ενδεχομένων καταχρηστικών πρακτικών που αφορούν ιδίως την αμοιβή ή τις μετακινήσεις τους.

89. Προσθέτει ότι η προσβολή του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι των μελών του δεν προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο. Ως προς αυτό, επικαλείται τα άρθρα 40, 53 και 73 του Συντάγματος, που εξασφαλίζουν στους πολίτες το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι με ελευθερία για να συστήσουν πολιτικά κόμματα, συνδικάτα, εργοδοτικές οργανώσεις ή άλλες μορφές ένωσης και προβλέπουν ότι το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί να περιοριστεί από τυπικό νόμο. Θεωρεί ότι από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι καμία νομοθεσία δεν απαγορεύει στους ιερείς να συνδικαλίζονται και

No Φ 092.22/5065

ότι η άρνηση της καταχώρησης που του επιβλήθηκε είχε ως μόνη βάση το άρθρο 123 §8 του Καταστατικού της Εκκλησίας: μόνον το γεγονός ότι το Καταστατικό αυτό εγκρίθηκε από την Κυβέρνηση δεν του προσδίδει το καθεστώς εθνικής νομοθεσίας, και πολύ λιγότερο τυπικού νόμου ικανού να περιορίσει μια συνταγματική ελευθερία. Θεωρώντας ότι το άρθρο 123 §8 του Καταστατικού είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα συμπεράνε ότι η απαγόρευση που του επιβλήθηκε ήταν αντίθετη προς το εθνικό δίκαιο. Επομένως, η απόφαση αυτή στερείται νομικής βάσης και, επομένως, επιφέρει παραβίαση του άρθρου 11 της Σύμβασης.

90. Το προσφεύγον συνδικάτο δέχεται ότι το επίδικο μέτρο επεδίωκε θεμιτό σκοπό, δηλαδή την προστασία των συμφερόντων της Εκκλησίας, αλλά υποστηρίζει ότι δεν ήταν αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία για να προστατεύσει την θρησκευτική αυτονομία της Εκκλησίας.

91. Κατά την άποψή του, στις σχέσεις ανάμεσα στο Κράτος και τις διάφορες θρησκείες θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των θρησκευτικών δραστηριοτήτων των κοινοτήτων και των αστικών και εμπορικών δραστηριοτήτων τους. Έτσι, κάθε παρέμβαση του Κράτους στις θρησκευτικές δραστηριότητες θα πρέπει να απαγορεύεται αυστηρά ενώ οι αστικές και εμπορικές πράξεις της Εκκλησίας δεν έχουν καμία σχέση με την θρησκεία ή την πνευματική αποστολή της Εκκλησίας. Ως εκ τούτου πρέπει να υπόκεινται στον νόμο της πολιτείας. Ως προς το θέμα αυτό, το προσφεύγον συνδικάτο διευκρινίζει ότι δεν επιθυμεί να τροποποιήσει ούτε το χριστιανικό δόγμα ούτε την θρησκευτική λατρεία και ότι απλώς θέλει να αγωνιστεί για την προστασία των νόμιμων δικαιωμάτων των μελών του, όπως το δικαίωμά τους να λαμβάνουν μισθό κατοχυρωμένο από το νόμο και το να μην μπορούν να απολυθούν αυθαίρετα. Εξάλλου, δηλώνει ότι τα μέλη του είχαν ζητήσει και είχαν λάβει-προφορικά την άδεια να ιδρύσουν συνδικάτο, αλλά ότι στην συνέχεια ο αρχιεπίσκοπος άλλαξε ανακάλεσε την αρχική του άδεια λόγω της αντίθεσης της Ιεράς Συνόδου.

92. Το προσφεύγον συνδικάτο δέχεται ότι μερικοί από τους σκοπούς που είχε θέσει στο καταστατικό του μπορεί να φαίνονται αντίθετοι προς την δραστηριότητα των ιερέων, αλλά υποστηρίζει ότι «αντιγράφηκαν όπως

No Φ 092.22/5065

αναφέρονται στο νόμο περί συνδικάτων» και υποστηρίζει ότι αποσκοπούσαν επίσης στην προάσπιση των συμφερόντων των λαϊκών εργαζομένων της Εκκλησίας, που δεν υπόκεινταν στις ίδιες υποχρεώσεις με τους ιερείς. Ισχυρίζεται επίσης, ότι σε κάθε περίπτωση, όλες οι δράσεις του, είτε πρόκειται για απεργία ή για άλλες παρόμοιες δράσεις, μπορούν να υπαχθούν στον έλεγχο των δικαστικών αρχών, οι οποίες μπορούν να επιβάλουν κυρώσεις οι οποίες μπορεί να φτάσουν μέχρι την λύση του συνδικάτου. Προσθέτει επίσης ότι ακόμα και εάν υποθεθεί ότι οι ιερείς αποφασίζουν να κάνουν απεργία ή να οργανώσουν άλλες δραστηριότητες που υπερβαίνουν την ιερατική τους αποστολή, εξακολουθούν να υπόκεινται στην εκκλησιαστική πειθαρχία και την εφαρμογή του Καταστατικού της Εκκλησίας, που προβλέπει επίσης κυρώσεις.

93. Τέλος, υπενθυμίζει ότι δύο άλλα συνδικάτα έχουν ιδρυθεί στους κόλπους της Εκκλησίας και η αναγνώρισή τους από το Κράτος δεν επηρέασε την εσωτερική οργάνωση της Εκκλησίας ούτε είχε ως αποτέλεσμα την θέσπιση κανόνων παράλληλης διοίκησης. Ισχυρίζεται επίσης ότι σε πολλά Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, λειτουργούν ελεύθερα συνδικάτα μελών του εκκλησιαστικού προσωπικού.

94. Εν κατακλείδι, θεωρεί ότι η προληπτική απαγόρευση του συνδικάτου, η οποία βασίζεται μόνον σε υποθέσεις που αντλούνται από το καταστατικό του, δεν είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και εμπεριέχει παραβίαση ως προς το θέμα αυτό του άρθρου 11 της Σύμβασης.

2. *Η Κυβέρνηση*

95. Η Κυβέρνηση δεν εγείρει καμία ένσταση απαραδέκτου και παραδέχεται ότι η άρνηση καταχώρησης του προσφεύγοντος συνδικάτου αποτέλεσε παρέμβαση στο δικαίωμά του της ελευθερίας του «συνεταιρίζεσθαι». Εξάλλου, αναφέρει ότι δεν υπάρχει κανένα νομικό εμπόδιο που να εμποδίζει το λαϊκό προσωπικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας να συστήσει συνδικάτο.

96. Όσον αφορά τα μέλη του κλήρου, υποστηρίζει ότι σύμφωνα με το Καταστατικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας και το νόμο περί

No Φ 092.22/5065

θρησκευτικής ελευθερίας, η σχέση τους με την Εκκλησία είναι μια «σχέση υπηρεσίας και αποστολής που έχει επιλεγεί ελεύθερα» και η οποία τίθεται εκτός της σφαίρας του εργατικού δικαίου και επομένως και του πεδίου εφαρμογής του Εργατικού Κώδικα. Υπογραμμίζει ότι οι ιερείς ασκούν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με απόφαση του Επισκόπου που καθορίζει τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους και σύμφωνα με την ομολογία πίστεως και υπακοής που έχουν δώσει κατά την χειροτόνησή τους. Προσθέτει ότι οι συμβάσεις εργασίας που υπογράφηκαν το 2004 από την Αρχιεπισκοπή της Κράιοβα ήταν συνέπεια μιας λανθασμένης ερμηνείας του νόμου και ότι δεν καταχωρήθηκαν ποτέ στην Επιθεώρηση Εργασίας, η οποία άλλωστε θα είχε επιβεβαιώσει ότι η εργατική νομοθεσία δεν εφαρμόζοταν στις σχέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας με το εκκλησιαστικό προσωπικό της. Η θέση αυτή είναι και η θέση του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου και του Συνταγματικού Δικαστηρίου, που έκριναν ότι σύμφωνα με την αυτονομία των θρησκειών, τα εθνικά δικαστήρια δεν είναι αρμόδια να ελέγχουν τις αποφάσεις των εκκλησιαστικών δικαστηρίων ως προς τις διατάξεις του εργατικού κώδικα.

97. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει επίσης ότι το Κράτος δεν αμείβει τους ιερείς, αφού ο ρόλος του περιορίζεται στην χορήγηση μιας οικονομικής βοήθειας που υπολογίζεται ανάλογα με τον αριθμό των πιστών της Εκκλησίας και τις πραγματικές της ανάγκες. Η Εκκλησία είναι αυτή που είναι υπεύθυνη να αναδιανείμει στο προσωπικό της τα χρήματα που έχει λάβει από το Κράτος. Έτσι, το Κράτος κατέβαλε στην Ορθόδοξη Εκκλησία συνολικά 12.765 διαφορετικά επιδόματα, ποσού μεταξύ 163 και 364€, ενώ η ίδια η Εκκλησία πλήρωνε με δικά της κεφάλαια 1005 ιερείς και 1408 λαϊκούς υπαλλήλους. Όσον αφορά την ένταξη των ιερέων και των άλλων υπαλλήλων της Εκκλησίας στο δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι αυτό είναι μια επιλογή του εθνικού νομοθέτη, ο οποίος είχε ευρεία διακριτική ευχέρεια επί του θέματος αλλά ότι η ένταξη αυτή δεν αλλάζει το καθεστώς τους και δεν τους καθιστά δημοσίους υπαλλήλους.

No Φ 092.22/5065

98. Επικουρικά, η Κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι οι ιερείς είναι διοικητές της ενορίας τους και ότι ασκούν διευθυντικά καθήκοντα τα οποία, σύμφωνα με το νόμο 54/2003, τους απαγορεύουν να συνδικαλιστούν.

99. Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία, η Κυβέρνηση δηλώνει ότι την ανησυχεί η ιδέα της εφαρμογής του άρθρου 11 στην παρούσα υπόθεση λόγω του ότι οι διατάξεις του εργατικού δικαίου δεν ισχύουν στα μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου.

100. Σε κάθε περίπτωση, θεωρεί ότι η παρέμβαση προβλεπόταν από το νόμο, ότι επεδίωκε νόμιμο σκοπό και ότι ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία.

101. Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, η νομική βάση του επίδικου μέτρου ήταν το άρθρο 123§8 του Καταστατικού της Εκκλησίας, το οποίο απαιτεί την προηγούμενη άδεια του Αρχιεπισκόπου για την συμμετοχή του κληρικού προσωπικού σε ένωση οποιασδήποτε μορφής. Η διάταξη αυτή αποτελεί μέρος του εθνικού δικαίου αφού το Καταστατικό εγκρίθηκε με απόφαση της Κυβέρνησης και δεν είναι αντίθετη προς το Σύνταγμα, το οποίο προστατεύει μεν την ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι», συμπεριλαμβανομένης της συνδικαλιστικής ελευθερίας, αλλά υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει ο νόμος. Ωστόσο, στην υπό κρίση υπόθεση, εφαρμοστέος νόμος είναι το Καταστατικό της Εκκλησίας. Εξάλλου, η απουσία ρητής πρόβλεψης στο νόμο περί συνδικαλιστικής ελευθερίας που να απαγορεύει στους ιερείς να συστήσουν συνδικάτο δεν ισοδυναμεί με σιωπηρή αναγνώριση του δικαιώματος αυτού, ενώ, κατά την άσκηση της αυτονομίας της, η Εκκλησία επέλεξε η δραστηριότητα του προσωπικού της να διέπεται από άλλους νόμους και όχι αυτούς του εργατικού δικαίου.

102. Όσον αφορά το νόμιμο σκοπό που επεδίωκε η παρέμβαση, η Κυβέρνηση καλεί το Τμήμα Ευρείας Σύθεσης (Grande Chambre) να πάρει αποστάσεις από την ανάλυση που υιοθέτησε το Τμήμα (Chambre), το οποίο θεώρησε ότι το επίδικο μέτρο αποσκοπούσε στην υπεράσπιση της δημόσιας τάξης, προστατεύοντας την ελευθερία και την αυτονομία των θρησκευτικών κοινοτήτων. Υποστηρίζει ότι αποσκοπούσε αποκλειστικά και μόνον στο να προστατεύσει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες άλλου, και συγκεκριμένα τα

No Φ 092.22/5065

δικαιώματα της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας. Ως εκ τούτου, η ιδιαίτερη αναφορά στην δημόσια τάξη δεν είναι εύστοχη στην υπό κρίση υπόθεση.

103. Όσον αφορά την αναγκαιότητα και αναλογικότητα του μέτρου, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει εξ αρχής ότι η απαγόρευση σύστασης συνδικάτων χωρίς την σύμφωνη γνώμη του Αρχιεπισκόπου αφορά μόνον το κληρικό προσωπικό της Εκκλησίας, ενώ οι λαϊκοί εργαζόμενοι της είναι ελεύθεροι να συστήσουν ενώσεις σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια που προβλέπει ο νόμος περί συνδικαλιστικής ελευθερίας.

104. Όσον αφορά την ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι» του κληρικού προσωπικού, αυτή γίνεται απολύτως σεβαστή στους κόλπους της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας, η οποία απαριθμεί πολυάριθμες ενώσεις και ιδρύματα, και ιδιαίτερα, στην Αρχιεπισκοπή της Κράιοβα, την ένωση «*Apostolia*».

105. Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, η άδεια του Αρχιεπισκόπου που απαιτείται για κάθε μορφή ένωσης των κληρικών είναι νόμιμη προϋπόθεση: πρόκειται για την εκδήλωση της αρχής της αυτονομίας της Εκκλησίας. Στην υπό κρίση υπόθεση, εκπλήσσεται που το προσφεύγον συνδικάτο δεν την ζήτησε και υποστηρίζει ότι τα δικαστήρια του Κράτους μπορούσαν να ελέγξουν τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα μιας άρνησης.

106. Αναφέρει ότι λόγω της ιδιότητάς τους, οι ιερείς μέλη του συνδικάτου υποχρεούνται σε μια ιδιαίτερα αυξημένη υποχρέωση πίστης προς την Ορθόδοξη Εκκλησία. Σύμφωνα με την υποχρέωση αυτή δεν υπάρχει δικαίωμα διαφωνίας: οι δυσαρεστημένοι ιερείς μπορούν ανά πάσα στιγμή να εγκαταλείψουν την Εκκλησία, αλλά όσο επιλέγουν να μείνουν, πρέπει να θεωρούν ότι έχουν συναινέσει ελεύθερα να συμμορφώνονται προς τους κανόνες της και να παραιτούνται από ορισμένα δικαιώματά τους.

107. Όσον αφορά τις πιθανές συνέπειες που θα είχε η ίδρυση συνδικάτου στον τρόπο λειτουργίας της Εκκλησίας, υποστηρίζει ότι από το καθεστώς του προσφεύγοντος συνδικάτου προκύπτει ότι αυτό θα επιχειρούσε, αν είχε συσταθεί πραγματικά, να πετύχει την θέσπιση κανόνων παράλληλων προς

No Φ 092.22/5065

τους κανόνες της Εκκλησίας. Αυτό διαφαίνεται ξεκάθαρα όταν διαβάζει κανείς τα χωρία σχετικά με την πρόσληψη προσωπικού, την προαγωγή της ελεύθερης πρωτοβουλίας, του ανταγωνισμού και της ελευθερίας του λόγου, την υπογραφή συλλογικών και ατομικών συμβάσεων εργασίας, την τήρηση της νομοθεσίας ως προς τον χρόνο εργασίας, την αντιπροσώπευση σε όργανα απόφασης, ή ακόμη το δικαίωμα εργασίας. Επομένως, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι η αναγνώριση του συνδικάτου θα είχε καταλήξει οπωσδήποτε στην εμφάνιση στους κόλπους της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας ενός συστήματος συνδιεύθυνσης που θα ήταν πηγή συγκρούσεων μεταξύ του συνδικάτου και της ιεραρχίας, συγκρούσεις τις οποίες θα έπρεπε να διαιτητούν οι εθνικές αρχές, κατά παράβαση της υποχρέωσης ουδετερότητας και αμεροληψίας του Κράτους και της αυτονομίας των θρησκευμάτων.

108. Εξηγεί ότι το Κράτος στην προκειμένη περίπτωση ενδιαφέρθηκε να διακόψει κάθε πρωτοβουλία συνδικαλισμού πριν αναπτύξει την δραστηριότητά του το προσφεύγον συνδικάτο και ότι η ενέργεια αυτή δικαιολογούνταν από το ότι το συνδικάτο θα μπορούσε να κάνει χρήση των δικαιωμάτων που προέβλεπε ο νόμος για την συνδικαλιστική ελευθερία με την εγγραφή του και χωρίς κανενός είδους προληπτικό δικαστικό έλεγχο.

109. Τέλος η Κυβέρνηση επικαλείται την μεγάλη ποικιλία των κανόνων που αφορούν την ιδιότητα των ιερέων και το δικαίωμά τους στην ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι» στα διάφορα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης: η μη ύπαρξη ευρωπαϊκής συναίνεσης επί του θέματος συνηγορεί υπέρ του να δοθεί στα Κράτη μια ευρεία διακριτική ευχέρεια επί του θέματος.

Γ. Οι προσθέτως παρεμβαίνοντες

110. Οι Κυβερνήσεις και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που παρενέβησαν δηλώνουν ότι συμμερίζονται την άποψη της Κυβέρνησης του καθ' ου η προσφυγή Κράτους.

No Φ 092.22/5065

1. Η ελληνική Κυβέρνηση

111. Η ελληνική Κυβέρνηση θεωρεί ότι σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ των δικαιωμάτων που προστατεύονται από τα άρθρα 9 και 11 της Σύμβασης αντίστοιχα, το Δικαστήριο πρέπει να ξεκινήσει ερευνώντας αν η αναγνώριση του δικαιώματος στη ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι» στα πλαίσια μιας θρησκευτικής οργάνωσης δεν επιφέρει προσβολή στο δικαίωμα αυτονομίας της εν λόγω οργάνωσης. Κατά την άποψη της Ελληνικής Κυβέρνησης πρέπει να υπερισχύσει η αυτονομία των θρησκευτικών οργανώσεων και οι οργανώσεις αυτές πρέπει να έχουν το δικαίωμα να διευθετούν τις σχέσεις τους με το προσωπικό τους σύμφωνα με το Καταστατικό τους, ακόμα και αν αυτό επιφέρει περιορισμούς στην άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων.

112. Κατά την άποψη της Ελληνικής Κυβέρνησης, δεδομένου ότι η δραστηριότητα των ιερέων είναι κυρίως θρησκευτική, η διάκριση μεταξύ δραστηριοτήτων θρησκευτικών και μη, δεν είναι εύστοχη. Επίσης, τα εθνικά δικαστήρια είναι πιο κατάλληλα από ότι ένα Διεθνές Δικαστήριο για να αποφασίσουν για διαφορές που προκύπτουν στον τομέα αυτό.

2. Η Κυβέρνηση της Μολδαβίας

113. Η κυβέρνηση της Μολδαβίας θεωρεί ότι το Τμήμα δεν στάθμισε επαρκώς την ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι», την οποία διεκδικούσε το προσφεύγον συνδικάτο, με την ελευθερία της θρησκείας και το δικαίωμα αυτονομίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Θεωρεί ότι δεν μπορούμε να συνάγουμε από το άρθρο 11 της Σύμβασης μια θετική υποχρέωση του Κράτους να αναγνωρίσει μια λαϊκή (κοσμική) ένωση στους κόλπους μιας θρησκευτικής οργάνωσης όταν η αναγνώριση αυτή αντίκειται στην υποχρέωση ουδετερότητας του Κράτους έναντι των θρησκειών.

114. Θεωρεί επίσης ότι σύμφωνα με το άρθρο 9 της Σύμβασης, τα μέλη μιας θρησκευτικής οργάνωσης πρέπει να θεωρηθούν ότι έχουν επιλέξει ελεύθερα, την στιγμή που προσχώρησαν στην οργάνωση αυτή, να παραιτηθούν από ορισμένα από τα λαϊκά (κοσμικά) δικαιώματα που μπορούν να αντλήσουν από το άρθρο 11.

3. Η Κυβέρνηση της Πολωνίας

115. Η Κυβέρνηση της Πολωνίας θεωρεί ότι το Τμήμα έπρεπε να εστιάσει περισσότερο στην ιδιαίτερη φύση της σχέσης που συνδέει την Εκκλησία με τους κληρικούς της. Κατά την άποψή της, ο οικονομικός, κοινωνικός ή πολιτιστικός χαρακτήρας των δικαιωμάτων που διεκδικεί ένα μέρος του κλήρου δεν επιτρέπει τη εξαγωγή του συμπεράσματος σύμφωνα με το οποίο η αναγνώριση ενός συνδικάτου μελών του κλήρου δεν μπορεί να προσβάλλει την αυτόνομη λειτουργία της θρησκευτικής οργάνωσης.

116. Θεωρεί ότι εναπόκειται πρώτα πρώτα στις ίδιες τις θρησκευτικές οργανώσεις να αποφασίσουν ποιες είναι οι δραστηριότητες που ανήκουν στην άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων ή που έχουν επίπτωση στην εσωτερική τους οργάνωση ή την αποστολή τους, ενώ η ανάθεση του ρόλου αυτού στα εθνικά δικαστήρια θα είναι πηγή συγκρούσεων και θα μετατρέψει τον εθνικό δικαστή σε διαιτητή θρησκευτικών θεμάτων, εις βάρος της αυτονομίας των θρησκειών και του καθήκοντος ουδετερότητας του Κράτους.

117. Τέλος θεωρεί ότι λόγω της εκπαίδευσής τους και της επιλογής τους να προσχωρήσουν στον κλήρο, οι ιερείς έχουν ένα αυξημένο καθήκον πίστης προς την Εκκλησία και πρέπει να συνειδητοποιούν τις απαιτήσεις της αποστολής τους, που περιορίζουν την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων.

4. Η Κυβέρνηση της Γεωργίας

118. Η Κυβέρνηση της Γεωργίας υπογραμμίζει ότι οι σχέσεις Κράτους-Εκκλησίας ρυθμίζονται με διαφορετικό τρόπο από την μία χώρα στην άλλη και δεν υπάρχει ευρωπαϊκή συναίνεση επί του θέματος.

119. Έτσι, θεωρεί ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη και τα δικαστήριά τους πρέπει να έχουν μεγάλη διακριτική ευχέρεια όταν πρόκειται για την προστασία της αυτονομίας των θρησκευτικών οργανώσεων έναντι κάθε προσβολής. Κατά την άποψή της, το Κράτος πρέπει να μην ενθαρρύνει καμμία μορφή διαφωνίας στους κόλπους των οργανώσεων αυτών.

No Φ 092.22/5065

5. *Η Αρχιεπισκοπή της Κράιοβα*

120. Κατά την άποψη της Αρχιεπισκοπής της Κράιοβα, στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας η μορφή του ιερέα με βάση τους Κανόνες της Εκκλησίας, συνδέεται απευθείας προς τον Επίσκοπο. Η σχέση του Επισκόπου με τον κλήρο του βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και την ενότητα της αποστολής της Εκκλησίας, και δεν μπορεί να νοηθεί από πλευράς Κανονικού δικαίου ότι μπορεί να υπάρξει κάποιος ανταγωνισμός μεταξύ, της εκκλησιαστικής εξουσίας αφενός, η οποία εκπροσωπείται από την Ιερά Σύνοδο, και τους Επισκόπους και τα μέλη του κλήρου αφετέρου, οι οποίοι συμμετέχουν στην δημοκρατική άσκηση της εκκλησιαστικής εξουσίας και μπορούν να επικαλεστούν εσωτερικούς κανόνες της Εκκλησίας για την υπεράσπιση τους σε περίπτωση κατάχρησης εξουσίας. Επίσης, η ενδεχόμενη άρνηση του Αρχιεπισκόπου να δώσει την άδεια για την σύσταση ένωσης μπορεί να προσβληθεί ενώπιον της Ιεράς Συνόδου.

121. Η Αρχιεπισκοπή συμπεραίνει ότι η σύσταση συνδικάτου ιερέων και μελών του λαϊκού προσωπικού θα διατάρασσε τις σχέσεις μεταξύ Εκκλησίας και κλήρου και θα αποτελούσε απειλή για την δημόσια τάξη και την κοινωνική ειρήνη.

6. *Το Πατριαρχείο της Μόσχας*

122. Το Πατριαρχείο της Μόσχας επιμένει στην ιδιαιτερότητα των ιεραρχικών σχέσεων υπηρεσίας στις θρησκευτικές ενώσεις και τον αυξημένο βαθμό πίστης που συνεπάγονται οι σχέσεις αυτές. Το Κράτος θα πρέπει να εγγυάται στις θρησκευτικές οργανώσεις, με βάση την αυτονομία τους, την αποκλειστική αρμοδιότητα να αποφασίζουν για την δομή τους και τους εσωτερικούς κανόνες λειτουργίας τους.

123. Το θεμελιώδες στοιχείο της σχέσης υπηρεσίας των ιερέων είναι η εκτέλεση του θρησκευτικής λειτουργίας, και η σχέση αυτή δεν μπορεί να αναχθεί κατά τρόπο αυθαίρετο και τεχνητό σε μια σχέση εργασίας που υπόκειται στους κανόνες του αστικού δικαίου. Κατά την άποψη του Πατριαρχείου της Μόσχας, στην πράξη είναι αδύνατον να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής της αστικής νομοθεσίας στις θρησκευτικές οργανώσεις,

No Φ 092.22/5065

και μια τέτοια ενέργεια θα έθετε τις θρησκευτικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένης της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρωσίας, ενώπιον ανεπίλυτων προβλημάτων.

7. *Η Μη Κυβερνητική Οργάνωση «European Centre for Law and Justice» (ECLJ)*

124. Η Οργάνωση ECLJ θεωρεί ότι οι ιερείς δεσμεύονται με μια αυξημένη υποχρέωση πίστης προς την Εκκλησία. Η υποχρέωση αυτή αναγνωρίζεται τόσο από την Οδηγία 78/200/ΕΚ του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2000 όσο και από τη νομολογία του Δικαστηρίου.

125. Προσθέτει ότι οι ιερείς δεν υπόκεινται στο πεδίο εφαρμογής της συνδικαλιστικής ελευθερίας επειδή δεν είναι «υπάλληλοι» αλλά έχουν μια αποστολή αποκλειστικά θρησκευτική και η σχέση τους με την Εκκλησία δεν βασίζεται σε σύμβαση εργασίας.

126. Τέλος, θεωρεί ότι εάν, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, τα επίδικα πραγματικά περιστατικά είναι θρησκευτικής φύσης, η παρέμβαση δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ελέγχου αναλογικότητας, ο οποίος θα σταθμίσει τα συμφέροντα των θρησκευτικών οργάνσεων με αυτά που μπορούν να επικαλεστούν οι ιδιώτες με βάση τα άρθρα 8 και 12 της Σύμβασης αφού πρόκειται για δικαιώματα που οι ιδιώτες αυτοί αποφάσισαν ελεύθερα να μην ασκήσουν.

8. *Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις «Becket Fund» και «International center for Law and Religion Studies»*

127. Οι οργανώσεις παραπέμπουν στην Νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α περί αυτονομίας των θρησκειών. Στην υπόθεση *National Labor Relations Board v. Catholic Bishop of Chicago*, 440 U.S. 190 (1979), το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι οι εθνικές αρχές δεν μπορούν να παραβλέψουν την θέληση του Επισκόπου και να αναγνωρίσουν το συνδικάτο των Καθηγητών των Καθολικών Σχολείων, θεωρώντας ότι μια τέτοια αναγνώριση προσβάλλει την αυτόνομη λειτουργία των θρησκειών. Στην υπόθεση *Hosanna-Tabor Evangelical Lutheran Church and School v. Equal Employment Opportunity Commission*, αρ. 10-553(2012) εφάρμοσε

No Φ 092.22/5065

την αρχή της «εξαίρεσης των κληρικών» (*ministerial exception*) και έκρινε ότι οι διατάξεις του εργατικού δικαίου δεν εφαρμόζονται ούτε στο προσωπικό, κληρικούς ή λαϊκούς, των θρησκευτικών οργανώσεων.

128. Θα πρέπει να υπάρξει κατά την άποψή τους σύγκλιση απόψεων ανάμεσα στην θέση του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ και αυτή του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στο θέμα της προστασίας της αυτονομίας των θρησκειών στις σχέσεις τους με το κληρικό προσωπικό τους. Επομένως, το Τμήμα, το οποίο αποστασιοποιήθηκε από την θέση αυτή, έχει διαπράξει σφάλμα και το σφάλμα αυτό θα έχει αρνητικές συνέπειες στην αυτονομία των θρησκειών αφού το Κράτος, εάν επικυρωθεί η απόφαση του Τμήματος, θα πρέπει να διαιτητεύει διαφορές που προκύπτουν μεταξύ των θρησκευτικών οργανώσεων και των μελών τους.

Δ. Η κρίση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης

129. Η Κυβέρνηση αμφισβητεί ότι το άρθρο 11 της Σύμβασης μπορεί να εφαρμόζεται στο κληρικό προσωπικό της Εκκλησίας. Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης θεωρεί ότι το θέμα αυτό αφορά την εξέταση της ουσίας της διαφοράς, και ως εκ τούτου, θα το εξετάσει πιο κάτω.

α) Γενικές Αρχές

i. Το δικαίωμα ίδρυσης συνδικάτων

130. Πρώτα πρώτα το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη του διεθνούς εργατικού δικαίου, παρατηρεί ότι η συνδικαλιστική ελευθερία είναι ουσιώδες στοιχείο του κοινωνικού διαλόγου ανάμεσα σε εργαζόμενους και εργοδότες, και ως εκ τούτου, σημαντικό εργαλείο στην διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης και ειρήνης.

131. Στην συνέχεια υπενθυμίζει ότι το άρθρο 11 της Σύμβασης παρουσιάζει την συνδικαλιστική ελευθερία ως ιδιαίτερη έκφανση της ελευθερίας του «συνεταιρίζεσθαι» και ότι, εάν το άρθρο αυτό, έχει ως κύριο σκοπό την προστασία του ατόμου έναντι των αυθαίρετων παρεμβάσεων της δημόσιας εξουσίας στην άσκηση των δικαιωμάτων που καθιερώνει, μπορεί επίσης να συνεπάγεται την θετική υποχρέωση της διασφάλισης της

No Φ 092.22/5065

πραγματικής απόλαυσης [των δικαιωμάτων αυτών] (*Demir et Baykara c. Turquie* [GC], αρ. 34503/97, §§ 109 και 110, CEDH 2008).

132. Το όριο μεταξύ των θετικών και αρνητικών υποχρεώσεων του Κράτους με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης δεν μπορεί να οριοθετηθεί με ακρίβεια. Ωστόσο, οι αρχές που εφαρμόζονται επιδέχονται σύγκριση. Είτε αναλύουμε την υπόθεση υπό το πρίσμα της θετικής υποχρέωσης του Κράτους είτε υπό το πρίσμα της παρέμβασης των δημοσίων αρχών που πρέπει να είναι δικαιολογημένη, τα κριτήρια που εφαρμόζονται δεν είναι διαφορετικά ως προς την ουσία τους. Και στις δύο περιπτώσεις πρέπει να ληφθεί υπόψη η δίκαιη ισορροπία που πρέπει να επιτευχθεί ανάμεσα σε αντίπαλα συμφέροντα του ατόμου και της κοινωνίας στο σύνολο της.

133. Δεδομένου του ευαίσθητου χαρακτήρα των κοινωνικών και πολιτικών θεμάτων που συνδέονται με την αναζήτηση μια δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των αντίστοιχων συμφερόντων των εργαζομένων και των εργοδοτών και λαμβάνοντας υπόψη τον υψηλό βαθμό απόκλισης μεταξύ των εθνικών συστημάτων στο θέμα αυτό, τα συμβαλλόμενα Κράτη έχουν μεγάλη διακριτική ευχέρεια ως προς τον τρόπο με τον οποίο διασφαλίζουν την συνδικαλιστική ελευθερία και την δυνατότητα των συνδικάτων να προστατεύουν τα επαγγελματικά συμφέροντα των μελών τους (*Sørensen et Rasmussen c. Danemark* [GC], αρ. 52562/99 και 52620/99, §58, CEDH 2006-I).

134. Το άρθρο 11 της Σύμβασης εγγυάται στα μέλη ενός συνδικάτου, ενόψει της προάσπισης των συμφερόντων τους, το δικαίωμα του συνδικάτου να εισακούγεται, αλλά δεν τους εγγυάται συγκεκριμένη αντιμετώπιση από πλευράς κράτους. Η Σύμβαση απαιτεί η νομοθεσία να επιτρέπει στα συνδικάτα, με τον τρόπο που προβλέπεται στο άρθρο 11, να αγωνίζονται για την προάσπιση των συμφερόντων των μελών τους (βλ. τις αποφάσεις *Syndicat national de la police belge c. Belgique*, 27 Οκτωβρίου 1975, §§ 38 και 39, σειρά Α, αρ. 19, και *Syndicat suédois des conducteurs de locomotives c. Suède*, 6 Φεβρουαρίου 1976, §§ 39-40, σειρά Α αρ. 20).

135. Μέσα από όλη τη νομολογία του, το Δικαστήριο εξήγαγε ένα μη αποκλειστικό κατάλογο των στοιχείων που αποτελούν το συνδικαλιστικό

No Φ 092.22/5065

δικαίωμα, μεταξύ των οποίων είναι το δικαίωμα σύστασης συνδικάτου ή προσχώρησης σε ένα συνδικάτο, η απαγόρευση συμφωνιών συνδικαλιστικού μονοπωλίου και το δικαίωμα ενός συνδικάτου να προσπαθεί να πείσει έναν εργοδότη να ακούσει ό,τι έχει να του πει εν ονόματι των μελών του. Πρόσφατα, και λόγω των εξελίξεων στον κόσμο της εργασίας, έκρινε ότι καταρχήν και εκτός από πολύ ιδιαίτερες περιστάσεις, το δικαίωμα διεξαγωγής συλλογικών διαπραγματεύσεων με τον εργοδότη έγινε ένα από τα βασικά στοιχεία του δικαιώματος ίδρυσης συνδικάτου και προσχώρησης σε συνδικάτο για την προάσπιση των συμφερόντων [των εργαζομένων] (*προαναφερθείσα Demir et Baykara*, §§ 145 και 154).

ii. Ως προς την αυτονομία των θρησκευτικών οργανώσεων

136. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι οι θρησκευτικές κοινότητες υπάρχουν παραδοσιακά και σε παγκόσμιο επίπεδο υπό την μορφή οργανωμένων δομών. Όταν αμφισβητείται η οργάνωση της θρησκευτικής κοινότητας, το άρθρο 9 της Σύμβασης πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως του άρθρου 11, που προστατεύει την ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι» από κάθε αδικαιολόγητη παρέμβαση του Κράτους. Υπό το πρίσμα αυτό, το δικαίωμα των πιστών στην ελευθερία της θρησκείας προϋποθέτει ότι η κοινότητα μπορεί να λειτουργήσει ειρηνικά χωρίς αυθαίρετη παρέμβαση του κράτους. Η αυτονομία των θρησκευτικών κοινοτήτων είναι απαραίτητο στοιχείο του πλουραλισμού σε μια δημοκρατική κοινωνία και βρίσκεται στο κέντρο της προστασίας που εγγυάται το άρθρο 9 της Σύμβασης. Παρουσιάζει άμεσο συμφέρον όχι μόνον για την ίδια την οργάνωση των κοινοτήτων αυτών αλλά και για την πραγματική απόλαυση του δικαιώματος της ελευθερίας της θρησκείας από όλα τα ενεργά μέλη τους. Εάν η οργάνωση της ζωής της κοινότητας δεν προστατευόταν από το άρθρο 9 της Σύμβασης, όλες οι άλλες εκφάνσεις της ελευθερίας θρησκείας του ατόμου θα είναι ευάλωτες (*Hassan et Tchaouch c. Bulgarie*, [GC], αρ. 30985/96, §62, CEDH 2000-XI, *Eglise Métropolitaine de Bessarabie et autres c. Moldova*, αρ. 45701/99, §118, CEDH 2001-XII, *Saint Synode de l'Eglise orthodoxe bulgare (Métropolitaine Innocent) et autres c. Bulgarie*, αρ. 412/03 και 35677/04, §103, 22 Ιανουαρίου 2009).

No Φ 092.22/5065

137. Η αρχή της αυτονομίας απαγορεύει στο Κράτος να εξαναγκάζει μια θρησκευτική κοινότητα να δέχεται στους κόλπους της νέα μέλη ή να αποκλείει άλλα. Ομοίως, το άρθρο 9 της Σύμβασης δεν καθιερώνει κανένα δικαίωμα διαφωνίας στο εσωτερικό μιας θρησκευτικής οργάνωσης. Σε περίπτωση δογματικής ή οργανωτικής διαφωνίας ανάμεσα στην θρησκευτική κοινότητα και ένα μέλος της, η ελευθερία θρησκείας του ατόμου ασκείται με την δυνατότητα που έχει να εγκαταλείψει ελεύθερα την κοινότητα (*Mirolubovs et autres c. Lettonie*, αρ. 798/05, §80, 15 Σεπτεμβρίου 2009).

138. Τέλος όταν διακυβεύονται θέματα σχετικά με τις σχέσεις του Κράτους και τις θρησκείες, επί των οποίων σε μια δημοκρατική κοινωνία μπορεί να υπάρξουν ευλόγως μεγάλες αποκλίσεις, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στον ρόλο του οργάνου που αποφασίζει σε εθνικό επίπεδο (*Leyla Sahin c. Turquie*, [GC], αρ. 44774/98, §109, CEDH 2005-XI). Αυτό ισχύει ιδίως όταν στα διάφορα ευρωπαϊκά Κράτη, υπάρχει στην πράξη, μεγάλη ποικιλία συνταγματικών μοντέλων που διέπουν τις σχέσεις ανάμεσα στο Κράτος και τις θρησκείες.

β) Εφαρμογή των αρχών στην υπό κρίση υπόθεση

139. Το Δικαστήριο θα εξετάσει εάν- λόγω του ότι ανήκουν στον κλήρο- τα μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου μπορούν να απολαμβάνουν της προστασίας των διατάξεων του άρθρου 11 της Σύμβασης και, σε καταφατική περίπτωση, εάν η άρνηση εγγραφής του συνδικάτου επέφερε παραβίαση της ίδιας της ουσίας του δικαιώματος τους στο να «συνεταιρίζονται».

i. Ως προς την δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 11 στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης

140. Το αν τα μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου είχαν το δικαίωμα να το συστήσουν θέτει το θέμα της εφαρμογής του άρθρου 11 ως προς αυτά. Στο θέμα αυτό, το Τμήμα Ευρείας Σύμβασης δεν συμερίζεται την θέση της Κυβέρνησης σύμφωνα με την οποία τα μέλη του κλήρου πρέπει να αποκλείονται από την προστασία του άρθρου 11 της Σύμβασης επειδή

No Φ 092.22/5065

ασκούν την δραστηριότητά τους με βάση εντολή του Επισκόπου και επομένως εκτός της εφαρμογής των εθνικών κανόνων εργατικού δικαίου.

141. Το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο για να αποφανθεί ως προς την διαφωνία των μελών του συνδικάτου και της ιεραρχίας τους σχετικά με την ακριβή φύση των καθηκόντων που ασκούν. Το μόνο θέμα που τίθεται εδώ είναι το αν τα περί των λόγων καθήκοντα, παρά την ενδεχόμενη ιδιαιτερότητά τους, συνιστούν σχέση εργασίας που συνεπάγεται την εφαρμογή του δικαιώματος ίδρυσης συνδικάτου υπό την έννοια του άρθρου 11.

142. Για να απαντήσει στο ερώτημα αυτό, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης θα εφαρμόσει τα κριτήρια που προβλέπονται από τα σχετικά διεθνή εργαλεία (βλ. *mutatis mutandis*, αναφερθείσα *Demis et Baykara*, §85). Ως προς αυτό, σημειώνει ότι η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) στην Σύσταση αρ. 198 για την σχέση εργασίας (ανωτέρω παρ. 27) θεωρεί ότι ο καθορισμός μιας τέτοιας σχέσης πρέπει να κρίνεται, πρώτον, από πραγματικά περιστατικά που αφορούν την εκτέλεση της εργασίας και την αμοιβή του εργαζόμενου, ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο χαρακτηρίζεται η σχέση εργασίας σε οποιαδήποτε αντίθετη συμφωνία, συμβατική ή μη, που έχει ενδεχομένως συναφθεί μεταξύ των μερών. Εξάλλου, η Σύμβαση αρ. 87 της ΔΟΕ (ανωτέρω παράγραφος 56), που είναι το κύριο διεθνές νομικό εργαλείο το οποίο εγγυάται το δικαίωμα συνδικαλιστικής ελευθερίας, προβλέπει στο άρθρο 2 ότι «οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες, χωρίς κανενός είδους διάκριση», έχουν το δικαίωμα να συστήνουν τις οργανώσεις της επιλογής τους. Τέλος, εάν η Οδηγία 78/2000/ΕΚ του Συμβουλίου (ανωτέρω παράγραφος 60) δέχεται την ύπαρξη αυξημένου καθήκοντος πίστης ως προς τα πιστεύω του εργοδότη, διευκρινίζει ωστόσο ότι δεν μπορεί να υπάρξει προσβολή της ελευθερίας του «συνεταιρίζεσθαι» και ειδικότερα του δικαιώματος κάθε προσώπου να συστήσει συνδικάτο.

143. Έχοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι τα καθήκοντα που ασκούν τα μέλη του επίδικου συνδικάτου παρουσιάζουν πολλές πτυχές χαρακτηριστικές μιας σχέσης εργασίας. Έτσι, ασκούν την

No Φ 092.22/5065

δραστηριότητά τους με βάση απόφαση του Επισκόπου που απαγγέλλει τον διορισμό τους και καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Υπό την διεύθυνση και εποπτεία του Επισκόπου εκπληρώνουν τα καθήκοντα που τους ανατίθενται, μεταξύ των οποίων είναι, εκτός από την εκτέλεση των θρησκευτικών τελετών και τις επαφές με τους πιστούς, η διδασκαλία και η διαχείριση της περιουσίας της ενορίας αφού τα μέλη του κλήρου είναι υπεύθυνα για την πώληση θρησκευτικών αντικειμένων (ανωτέρω παράγραφος 44). Επιπλέον, η εθνική νομοθεσία προβλέπει συγκεκριμένο αριθμό θέσεων εργασίας για εκκλησιαστικούς και λαϊκούς, οι οποίες στο μεγαλύτερο μέρος τους χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό και τον προϋπολογισμό των Οργανώσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), ενώ η αμοιβή των ατόμων που καταλαμβάνουν τις θέσεις αυτές καθορίζεται με βάση αυτή των δημοσίων υπαλλήλων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας (ανωτέρω παρ. 30 επ.). Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας πληρώνει τις εργοδοτικές εισφορές επί της αμοιβής που καταβάλλεται στα μέλη του κλήρου της, και οι ιερείς πληρώνουν φόρο επί του εισοδήματος, εισφορές στο Εθνικό Ταμείο Κοινωνικής Ασφάλισης και δικαιούνται του συνόλου των κοινωνικών παροχών που δίδονται στους κανονικούς υπαλλήλους, μεταξύ των οποίων η ασφάλεια υγείας, η καταβολή σύνταξης από την νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης ή ακόμη η ασφάλιση κατά της ανεργίας.

144. Αναμφισβήτητα, όπως το υπογραμμίζει η Κυβέρνηση, η εργασία των μελών του κλήρου παρουσιάζει την ιδιαιτερότητα ότι επιδιώκει έναν πνευματικό σκοπό και εκτελείται στα πλαίσια μιας Εκκλησίας η οποία μπορεί να επικαλεστεί ορισμένο βαθμό αυτονομίας. Από αυτά συνάγεται ότι οι υποχρεώσεις των μελών του κλήρου είναι ιδιαίτερης φύσης ως προς το ότι υπάγονται σε αυξημένο καθήκον πίστης, το οποίο στηρίζεται σε μια προσωπική δέσμευση του κάθε μέλους της η οποία δέσμευση υποτίθεται ότι είναι οριστική. Επομένως, μπορεί να είναι λεπτή εργασία το να διαχωριστούν με ακρίβεια οι αυστηρώς θρησκευτικές δραστηριότητες των μελών του κλήρου από τις μάλλον οικονομικής φύσης δραστηριότητές τους.

145. Παρόλα αυτά, το θέμα αφορά περισσότερο το αν τέτοιες ιδιαιτερότητες αρκούν ώστε να διαφεύγει της εφαρμογής του άρθρου 11 η σχέση που συνδέει τα μέλη του κλήρου με την εκκλησία τους. Στο σημείο

No Φ 092.22/5065

αυτό το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 11 §1 αντιμετωπίζει την συνδικαλιστική ελευθερία ως ιδιαίτερη μορφή ή έκφανση της ελευθερίας του «συνεταιρίζεσθαι» και ότι η παράγραφος 2 δεν αποκλείει καμία επαγγελματική κατηγορία από την κάλυψη του άρθρου 11. Επιπλέον, οι εθνικές αρχές μπορούν να επιβάλουν σε ορισμένους εργαζομένους τους «θεμιτούς περιορισμούς» σύμφωνα με το άρθρο 11 §2 (*Tüm haber Sen et Cinar c. Turquie*, αρ. 28602/95, §§ 28 και 29, CEDH 2006-II). Επίσης, άλλες επαγγελματικές κατηγορίες, π.χ. η αστυνομία ή το δημόσιο υπόκεινται και αυτές, σε ιδιαίτερους περιορισμούς και ειδικές υποχρεώσεις πίστης, χωρίς ωστόσο να αμφισβητείται το δικαίωμα συνδικαλιστικής ελευθερίας των μελών τους (βλ. π.χ., προαναφερθείσα *Syndicat national de la police belge*, §40, και προαναφερθείσα *Demir et Baykara*, §107).

146. Επίσης, ακόμη και εάν υποθεθεί ότι τα μέλη του ορθόδοξου κλήρου μπορούν να παραιτηθούν από τα δικαιώματα που προκύπτουν από το άρθρο 11 της Σύμβασης, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν φαίνεται ότι κατά την στιγμή της δέσμευσής τους, τα μέλη του συνδικάτου δέχτηκαν μια τέτοια παραίτηση.

147. Εξάλλου, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι τα εθνικά δικαστήρια έχουν αναγνωρίσει ήδη ρητά στα μέλη του κλήρου και τους λαϊκούς εργαζόμενους της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας το δικαίωμα να συνδικαλιζονται (ανωτέρω παράγραφοι 46 και 49).

148. Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων αυτών, το Δικαστήριο θεωρεί ότι παρά τις ιδιαιτερότητες της κατάστασής τους, τα μέλη του κλήρου επιτελούν την αποστολή τους στα πλαίσια σύμβασης εργασίας που υπάγεται στο άρθρο 11 της Σύμβασης. Επομένως, η διάταξη αυτή θα πρέπει να εφαρμοστεί στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης.

149. Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης συμμερίζεται την άποψη των μερών ότι δηλαδή η άρνηση καταχώρησης του συνδικάτου αποτελεί παρέμβαση του καθ' ου η προσφυγή κράτος στην άσκηση των δικαιωμάτων που προστατεύονται από το άρθρο 11 της Σύμβασης.

No Φ 092.22/5065

150. Για να είναι σύμφωνη προς την παράγραφο 2 του άρθρου 11 μια τέτοια παρέμβαση θα πρέπει να «προβλέπεται από το νόμο», να εμπνέεται από έναν ή περισσότερους θεμιτούς σκοπούς και να είναι «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία» για την επιδίωξη του σκοπού αυτού (ή των σκοπών αυτών).

ii. Ως προς το αν η παρέμβαση «προβλεπόταν από το νόμο» και εάν επεδίωκε θεμιτό σκοπό (ή θεμιτούς σκοπούς)

151. Τα μέρη αναγνωρίζουν ότι η επίδικη παρέμβαση βασιζόταν στις διατάξεις του Καταστατικού της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας. Ωστόσο, οι θέσεις τους διαφέρουν ως προς το εάν αυτή «προβλεπόταν από το νόμο».

152. Το προσφεύγον συνδικάτο θεωρεί ότι η παρέμβαση δεν είχε νόμιμη βάση στο εθνικό δίκαιο επειδή οι διατάξεις του Καταστατικού της Εκκλησίας, -οι οποίες δεν έχουν ισχύ τυπικού νόμου - δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από τις συνταγματικές διατάξεις που εγγυώνται την συνδικαλιστική ελευθερία. Η κυβέρνηση αμφισβητεί την ανάλυση αυτή και θεωρεί ότι από την στιγμή που το Καταστατικό είχε εγκριθεί με απόφαση της Κυβέρνησης, αποτελούσε μέρος του εθνικού δικαίου.

153. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία η έκφραση «προβλέπεται από το νόμο» επιβάλλει όχι μόνον το επίδικο μέτρο να έχει βάση στο εθνικό δίκαιο αλλά αφορά επίσης και την ποιότητα του σχετικού νόμου, ο οποίος πρέπει να είναι προσβάσιμος στον ενδιαφερόμενο και προβλέψιμος (*Rotaru c. Roumanie*, [GC], αρ. 28341/95, §52, CEDH 2000-V). Υπενθυμίζει επίσης ότι η έκφραση «να προβλέπεται από το νόμο» παραπέμπει πρώτα πρώτα στο εθνικό δίκαιο και ότι δεν είναι αρμοδιότητα του δικαστηρίου να ελέγξει τη νομιμότητα της «κατ' εξουσιοδότηση νομοθεσίας»: το έργο αυτό είναι κατεξοχήν έργο των εθνικών δικαστηρίων (*Campbell c. Royaume-Uni*, 25 Μαρτίου 1992, §37, σειρά Α αρ. 233).

154. Στην υπό κρίση υπόθεση, διαπιστώνει ότι ούτε το Σύνταγμα ούτε οι τυπικοί νόμοι περί συνδικαλιστικής και θρησκευτικής ελευθερίας ούτε το

No Φ 092.22/5065

Καταστατικό της εταιρείας δεν απαγορεύουν ρητά την σύσταση συνδικάτων από κληρικούς ή λαϊκούς, μέλη του προσωπικού της Εκκλησίας. Τα εθνικά δικαστήρια συμπέραναν ότι η απαγόρευση αυτή των διατάξεων του Καταστατικού της Εκκλησίας σύμφωνα με τις οποίες η ίδρυση εκκλησιαστικών ενώσεων και ιδρυμάτων είναι προνόμιο της Ιεράς Συνόδου και απαιτείται η άδεια του Αρχιεπισκόπου για την συμμετοχή των μελών του κλήρου σε οποιαδήποτε μορφή ένωσης.

155. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν αμφισβητείται ότι οι προαναφερθείσες επίδικες διατάξεις ήταν προβλέψιμες και προσβάσιμες. Πράγματι, δεν αμφισβητείται ότι τα μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου γνώριζαν τις διατάξεις του Καταστατικού και λόγω της μη χορήγησης της άδειας του Αρχιεπισκόπου έπρεπε να περιμένουν ότι η Εκκλησία θα είναι αντίθετη στο αίτημα καταχώρησης του συνδικάτου τους. Εξάλλου, υποστηρίζουν ότι ζήτησαν την σχετική άδεια που δεν τους δόθηκε μετά από παρέμβαση της Ιεράς Συνόδου.

156. Όσον αφορά το κύριο επιχείρημα του προσφεύγοντος συνδικάτου, ότι δηλαδή παρόλο που το Καταστατικό της Εκκλησίας εγκρίθηκε από την Κυβέρνηση οι διατάξεις του δεν μπορούσαν να είναι αντίθετες προς τις επιταγές του Συντάγματος, το Τμήμα Ευρείας Σύθεσης θεωρεί ότι ο ισχυρισμός αυτός μοιάζει με ένσταση νη νομιμότητας της εθνικής νομοθεσίας που βασίζεται στον αντισυνταγματικό χαρακτήρα των σχετικών διατάξεων και στην μη τήρηση της ιεραρχίας των νόμων. Ωστόσο, δεν είναι αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να εξετάσει το βάσιμο του λόγου αυτού που αφορά τη νομιμότητα μιας μορφής νομοθεσίας κατ' εξουσιοδότηση. Η ερμηνεία του εθνικού δικαίου των συμβαλλόμενων μερών κατά πρώτον είναι αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων (βλ. μεταξύ άλλων, *Rekényi c. Hongrie* [GC], αρ. 25390/94, §35, CEDH 1999-III). Ως προς αυτό, είναι γεγονός ότι το Διαμερισματικό Δικαστήριο, που αποφάνθηκε σε τελευταίο βαθμό, περιορίστηκε να σημειώσει κατά τρόπο γενικό ότι ο νόμος 54/2003 δεν επέτρεπε να έχει το Καταστατικό διατάξεις αντίθετες προς το Σύνταγμα ή τους άλλους νόμους. Σε αντίθεση με το Πρωτοδικείο, δεν εξέτασε *in concreto*, το αν η απαγόρευση ίδρυσης συνδικάτου ήταν σύμφωνη ή όχι προς τις συνταγματικές επιταγές. Ωστόσο, το Δικαστήριο θεωρεί ότι από

No Φ 092.22/5065

την στιγμή που θεμελίωσε την απόφασή του στο Καταστατικό της Εκκλησίας, το Διαμερισματικό Δικαστήριο θεώρησε σιωπηρώς ότι οι διατάξεις του δεν ήταν αντίθετες προς τις συνταγματικές επιταγές.

157. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο είναι έτοιμο να δεχτεί, όπως τα εθνικά δικαστήρια, ότι η επίδικη παρέμβαση είχε ως νομική βάση, τις οικείες διατάξεις του Καταστατικού της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας και ότι οι διατάξεις αυτές πληρούν τα κριτήρια της «νομιμότητας» που έχει καθορίσει με τη νομολογία του (βλ. *mutatis mutandis*, προαναφερθείσα *Mirolubovs et autres*, §78).

158. Τέλος, όπως και τα μέρη, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης θεωρεί ότι η παρέμβαση επεδίωκε νόμιμο σκοπό σύμφωνα με την δεύτερη παράγραφο του άρθρου 11, δηλαδή την προστασία των δικαιωμάτων των τρίτων, εν προκειμένω της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας. Θεωρεί ότι δεν υπάρχει λόγος να προσθέσει στον σκοπό αυτό την υπεράσπιση της τάξης, όπως έκρινε το Τμήμα.

iii: Ως προς το αν η παρέμβαση ήταν «αναγκαία» σε μια δημοκρατική κοινωνία

159. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να μεριμνούν έτσι ώστε στους κόλπους των θρησκευτικών οργανώσεων, τόσο η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι όσο και η αυτονομία των θρησκείων να ασκούνται τηρώντας το ισχύον δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης. Όσον αφορά τις παρεμβάσεις στην άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας του «συνεταιρίζεσθαι», από το άρθρο 9 της Σύμβασης προκύπτει ότι οι θρησκείες έχουν το δικαίωμα να έχουν την δική τους άποψη ως προς τις συλλογικές δραστηριότητες των μελών τους οι οποίες μπορούν να απειλήσουν την αυτονομία τους και ότι η άποψη αυτή θα πρέπει καταρχήν να γίνεται σεβαστή από τις εθνικές αρχές. Ωστόσο, η επίκληση της ύπαρξης μιας πραγματικής ή πιθανής προσβολής της αυτονομίας μιας θρησκευτικής οργάνωσης δεν αρκεί να καταστήσει σύμφωνη προς τις επιταγές του άρθρου 11 της Σύμβασης οποιαδήποτε παρέμβαση στο δικαίωμα συνδικαλιστικής ελευθερίας των μελών της. Πρέπει επίσης να αποδείξει, υπό το φως των πραγματικών περιστατικών της

No Φ 092.22/5065

κάθε υπόθεσης, ότι ο επικαλούμενος κίνδυνος είναι πραγματικός και σοβαρός, ότι η επίδικη παρέμβαση δεν υπερβαίνει σε βαθμό αυτό που είναι απαραίτητο για την εξάλειψη του κινδύνου και ότι δεν επιδιώκει σκοπό ξένο προς την άσκηση της αυτονομίας της εκκλησιαστικής οργάνωσης. Εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να βεβαιωθούν για αυτό προβαίνοντας σε ένα εμπειριστατωμένο έλεγχο των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υπόθεσης και σταθμίζοντας λεπτομερώς τα αντίθετα συμφέροντα που διακυβεύονται (βλ. *mutatis mutandis*, *Schüth c. Allemagne*, αρ. 1620/03, §67, CEDH 2010, και *Siebenhaar c. Allemagne*, αρ. 18136/02, §45, 3 Φεβρουαρίου 2011).

160. Παρόλο που σε περιπτώσεις όπως η παρούσα που απαιτούν την στάθμιση ιδιωτικών αντίπαλων συμφερόντων ή διαφορετικών δικαιωμάτων που προστατεύονται από την Σύμβαση το Κράτος χαίρει γενικώς μια ευρείας διακριτικής ευχέρειας (βλ. *mutatis mutandis*, *Evans c. Royaume-Uni* [GC], αρ. 6339/05, §77, CEDH 2007-I), η έκβαση της προσφυγής δεν μπορεί κατ' αρχήν να είναι διαφορετική ανάλογα με το αν εισήχθη στο Δικαστήριο υπό το πρίσμα του άρθρου 11 της Σύμβασης, από το άτομο του οποίου η ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι» περιορίστηκε, ή υπό το πρίσμα των άρθρων 9 και 11, από την θρησκευτική οργάνωση που θεωρεί ότι υπέστη προσβολή του δικαιώματος αυτονομίας της.

161. Στην υπό κρίση υπόθεση, το θέμα στο οποίο επικεντρώνεται η διαφορά είναι η μη αναγνώριση του προσφεύγοντος συνδικάτου. Ενώπιον των δικαστηρίων που ήταν αρμόδια για την εξέταση της αίτησης καταχώρησης του συνδικάτου, ο Αρχιεπίσκοπος, ο οποίος ήταν αντίθετος προς την αναγνώριση αυτή, υποστήριξε ότι οι σκοποί του καταστατικού του συνδικάτου δεν ήταν σύμφωνοι προς τις υποχρεώσεις που είχαν αναλάβει οι ιερείς με το ιερατικό τους λειτουργήμα και την δέσμευσή τους προς τον Αρχιεπίσκοπο. Θεωρούσε ότι η εμφάνιση ενός τέτοιου νέου οργανισμού στην δομή της Εκκλησίας θα αποτελούσε σοβαρή προσβολή στην ελευθερία των θρησκευιών να οργανώνονται σύμφωνα με τις δικές τους παραδόσεις και ότι η ίδρυση του συνδικάτου μπορούσε να αμφισβητήσει την παραδοσιακή ιεραρχική δομή της Εκκλησίας – εξ ου και η ανάγκη,

No Φ 092.22/5065

κατά την άποψή του, να περιοριστεί η συνδικαλιστική ελευθερία που διεκδικούσε το προσφεύγον συνδικάτο.

162. Λαμβάνοντας υπόψη τα διάφορα επιχειρήματα που προέβαλαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων οι εκπρόσωποι της Αρχιεπισκοπής της Κράιοβα, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το Διαμερισματικό Δικαστήριο μπορούσε ευλόγως να θεωρήσει ότι μια απόφαση που επιτρέπει την εγγραφή του συνδικάτου θα αποτελούσε πραγματικό κίνδυνο για την αυτονομία της εν λόγω θρησκευτικής οργάνωσης.

163. Ως προς το θέμα αυτό, το Δικαστήριο σημειώνει ότι στην Ρουμανία, κάθε θρησκεία έχει το δικαίωμα να υιοθετήσει το δικό της καταστατικό και να αποφασίζει έτσι ελεύθερα για την λειτουργία της, την πρόσληψη του προσωπικού της και τις σχέσεις που θα έχει με τον κλήρο της (ανωτέρω παράγραφος 29). Η αρχή της αυτονομίας των θρησκευτικών οργάνωσεων αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο των σχέσεων μεταξύ του Ρουμανικού Κράτους και των αναγνωρισμένων θρησκειών στην επικράτειά του, μεταξύ των οποίων η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας. Όπως αναφέρει η Κυβέρνηση, τα μέλη της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας, συμπεριλαμβανομένων των ιερέων μελών του προσφεύγοντος συνδικάτου, ασκούν τις δραστηριότητές τους σύμφωνα με το ιεραρτικό τους λειτούργημα, την δέσμευσή τους έναντι του Επισκόπου και την απόφαση αυτού, αφού η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας επέλεξε να μην μεταφέρει στο καταστατικό της τις σχετικές διατάξεις του εργατικού δικαίου, επιλογή που επικυρώθηκε με απόφαση της Κυβέρνησης εν ονόματι του σεβασμού της αρχής της αυτονομίας της θρησκείας.

164. Ωστόσο, διαβάζοντας τους σκοπούς που επεδίωκε το προσφεύγον συνδικάτο στο καταστατικό του, σκοποί οι οποίοι απέβλεπαν κυρίως στην προώθηση της ελεύθερης πρωτοβουλίας, του ανταγωνισμού και της ελευθερίας της έκφρασης των μελών του, στην διασφάλιση της συμμετοχής ενός μέλους του συνδικάτου στην Ιερά Σύνοδο, στο να ζητηθεί από τον Αρχιεπίσκοπο να προσκομίσει ετήσια οικονομική έκθεση, στην χρήση της απεργίας ως μέσου προάσπισης των συμφερόντων των μελών του, η δικαστική απόφαση που αρνήθηκε την εγγραφή του εν λόγω συνδικάτου εν

No Φ 092.22/5065

ονόματι του σεβασμού της αυτονομίας των θρησκειών δεν θεωρείται ως μη εύλογη από το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη ιδίως τον ρόλο του Κράτους στην διατήρηση της αυτονομίας αυτής.

165. Σε αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι είχε επανειλημμένως την ευκαιρία να υπογραμμίσει τον ρόλο του Κράτους ως ουδέτερου και αμερόληπτου διοργανωτή της άσκησης των θρησκειών και πεποιθήσεων και να αποφανθεί ότι ο ρόλος αυτός συνέβαλε επίσης στην διασφάλιση της δημόσιας τάξης, της θρησκευτικής ειρήνης και της ανοχής σε μια δημοκρατική κοινωνία, ειδικά μεταξύ αντιτιθέμενων ομάδων (βλ. μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα *Hassan et Tchaouch*, §78 και προαναφερθείσα *Leyla Sahin*, §107). Στην υπό κρίση υπόθεση δεν μπορεί παρά να επικυρώσει την νομολογία του αυτή. Ο σεβασμός της αυτονομίας των θρησκευτικών κοινοτήτων που αναγνωρίζεται από το Κράτος, συνεπάγεται, ιδίως, ότι το κράτος δέχεται το δικαίωμα των κοινοτήτων αυτών να αντιδρούν σύμφωνα με τους δικούς τους κανόνες και τα δικά τους συμφέροντα απέναντι σε ενδεχόμενα κινήματα διαφωνίας που εμφανίζονται στους κόλπους τους και που μπορεί να παρουσιάζουν κίνδυνο για την συνοχή τους, την εικόνα τους ή την ενότητά τους. Επομένως ο ρόλος των εθνικών αρχών δεν είναι να ενεργούν ως διαιτητής μεταξύ των θρησκευτικών οργανώσεων και τους διάφορους διαφωνούντες σχηματισμούς που υπάρχουν ή που μπορεί να δημιουργηθούν εντός αυτών.

166. Υπό το φως του συνόλου των στοιχείων που έχει στην διάθεσή του, το Δικαστήριο συμμερίζεται την άποψη της Κυβέρνησης σύμφωνα με την οποία, αρνούμενο να καταχωρήσει το προσφεύγον συνδικάτο, το Κράτος απλώς δεν αναμίχθηκε στην οργάνωση και την λειτουργία της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας, σεβόμενο έτσι την υποχρέωση ουδετερότητας που του επιβάλλει το άρθρο 9 της Σύμβασης. Αυτό που θα πρέπει τώρα να ελεγχθεί είναι το αν ο έλεγχος που έκανε το Διαμερισματικό Δικαστήριο για να απορρίψει την αίτηση του προσφεύγοντος συνδικάτου πληρεί τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες η άρνηση εγγραφής ήταν απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία (ανωτέρω παράγραφος 159).

No Φ 092.22/5065

167. Η πλειοψηφία του Τμήματος απάντησε αρνητικά στην ερώτηση αυτή. Έκρινε ότι το Διαμερισματικό Δικαστήριο δεν είχε λάβει επαρκώς υπόψη του όλα τα σχετικά επιχειρήματα, προβάλλοντας, για να δικαιολογήσει την άρνηση καταχώρησης του συνδικάτου, μόνον λόγους θρησκευτικής τάξεως, αντλούμενους από τις διατάξεις του Καταστατικού της Εκκλησίας (παρ. 77 επ. της απόφασης του Τμήματος).

198. Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης δεν υιοθετεί το συμπέρασμα αυτό. Δέχεται ότι το Διαμερισματικό Δικαστήριο αρνήθηκε να καταχωρήσει το προσφεύγον συνδικάτο αφού διαπίστωσε ότι η αίτησή του δεν πληρούσε τις απαιτήσεις του Καταστατικού της Εκκλησίας αφού τα μέλη του δεν είχαν τηρήσει την ειδική διαδικασία που προβλεπόταν για την ίδρυση ένωσης. Θεωρεί ότι ενεργώντας έτσι, το Διαμερισματικό Δικαστήριο δεν έκανε τίποτε άλλο από το να εφαρμόσει την αρχή της αυτονομίας των θρησκευτικών οργανώσεων: ή άρνησή του να επιτρέψει την καταχώρηση του προσφεύγοντος συνδικάτου λόγω της μη τήρησης της προϋπόθεσης χορήγησης άδειας του Αρχιεπισκόπου ήταν άμεση συνέπεια του δικαιώματος της εν λόγω θρησκευτικής κοινότητας να οργανώνεται ελεύθερα και να λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού της.

169. Εξάλλου, το προσφεύγον συνδικάτο δεν προέβαλε κανένα λόγο για να δικαιολογήσει ότι δεν υπέβαλε επίσημο αίτημα άδειας ενώπιον του Αρχιεπισκόπου. Ωστόσο, τα εθνικά δικαστήρια διόρθωσαν την παράλειψη αυτή, συγκεντρώνοντας την γνώμη του Αρχιεπισκόπου της Κράιοβα και εξετάζοντας τους λόγους που προέβαλε αυτός. Το Διαμερισματικό Δικαστήριο συμπέρανε, υιοθετώντας τους λόγους που προέβαλε ο Αρχιεπίσκοπος της Κράιοβα, ότι εάν επέτρεπε την ίδρυση του συνδικάτου, τα όργανα διαβούλευσης και απόφασης που προβλεπόντουσαν από το Καταστατικό της Εκκλησίας θα αντικαθιστούταν ή θα αναγκαζόντουσαν να συνεργαστούν με ένα νέο οργανισμό – το συνδικάτο – ξένο προς την παράδοση της Εκκλησίας και τους Κανονικούς κανόνες διαβούλευσης και απόφασης. Έτσι, ο έλεγχος που έκανε το δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι ο κίνδυνος τον οποίο επικαλούνταν οι εκκλησιαστικές αρχές ήταν πιθανός και σοβαρός, ότι οι λόγοι που προέβαλαν δεν εξυπηρετούσαν ένα σκοπό ξένο

No Φ 092.22/5065

προς την αυτονομία της ενδιαφερόμενης θρησκείας και ότι η άρνηση εγγραφής του προσφεύγοντος συνδικάτου δεν υπερέβαινε το απαραίτητο μέτρο για την εξάλειψη του κινδύνου αυτού.

170. Γενικότερα, το Δικαστήριο δέχεται ότι το Καταστατικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας δεν προβλέπει για τα μέλη του κλήρου απόλυτη απαγόρευση σύστασης συνδικάτων για την προστασία των δικαιωμάτων τους και των νόμιμων συμφερόντων τους. Επομένως, τίποτε δεν εμποδίζει τα μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου να απολαμβάνουν το κατοχυρωμένο από το άρθρο 11 της Σύμβασης δικαίωμά τους ιδρύοντας μια ένωση που οι σκοποί της να είναι σύμφωνοι προς το Καταστατικό της Εκκλησίας και που να μην αμφισβητεί την παραδοσιακή ιεραρχική δομή της Εκκλησίας και τον τρόπο που λαμβάνει τις αποφάσεις της. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι τα μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου μπορούσαν να προσχωρήσουν ελεύθερα στην μία ή την άλλη ένωση που υπάρχει σήμερα στους κόλπους της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας και που έλαβαν την άδεια από τα εθνικά δικαστήρια και ασκούν τις δραστηριότητές τους σύμφωνα προς τις απαιτήσεις του Καταστατικού της (ανωτέρω παράγραφος 52).

171. Τέλος το Δικαστήριο σημειώνει τη μεγάλη ποικιλία των συνταγματικών μοντέλων που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ Κρατών και θρησκειών στην Ευρώπη. Λαμβάνοντας υπόψη την απουσία ευρωπαϊκής συναίνεσης επί του θέματος (ανωτέρω παράγραφος 61) θεωρεί ότι η διακριτική ευχέρεια του Κράτους στον τομέα αυτό είναι πιο ευρεία και περιλαμβάνει το δικαίωμα να αναγνωρίζει ή μη, στους κόλπους των θρησκευτικών κοινοτήτων, συνδικαλιστικές οργανώσεις που επιδιώκουν σκοπούς που μπορεί να παρεμποδίσουν την άσκηση της αυτονομίας των θρησκειών.

172. Ως συμπέρασμα, λαμβάνοντας υπόψη τους λόγους που εξέθεσε, η άρνηση του Διαμερισματικού Δικαστηρίου να καταχωρήσει το προσφεύγον συνδικάτο δεν υπερέβη την διακριτική ευχέρεια που έχουν οι εθνικές αρχές στον θέμα αυτό, και ως εκ τούτου, δεν είναι δυσανάλογη.

173. Επομένως, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 11 της Σύμβασης.

№ Φ 092.22/5065

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

1. Αποφασίζει, ομόφωνα, ότι η Κυβέρνηση έχει αποκλειστεί του δικαιώματος να επικαλεστεί την ανωνυμία της προσφυγής,
2. Αποφασίζει, ομόφωνα, ότι το προσφεύγον συνδικάτο έχει αποκλειστεί του δικαιώματος να επικαλεστεί την παραβίαση του άρθρου 34 της Σύμβασης ως προς τα πραγματικά περιστατικά που συνέβησαν πριν την απαγγελία της απόφασης του Τμήματος. Όσον αφορά τα περιστατικά τα μεταγενέστερα της ημερομηνίας αυτής, το καθ' ου η προσφυγή κράτος δεν παραβίασε τις υποχρεώσεις που είχε σύμφωνα με την διάταξη αυτή.
3. Αποφασίζει, με ένδεκα ψήφους έναντι έξι, ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 11 της Σύμβασης.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και στα αγγλικά και στην συνέχεια δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Μέγαρο του Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο Στρασβούργο, στις 9 Ιουλίου 2013.

Michael O'Boyle
Αν. Γραμματέας

Dean Spielmann
Πρόεδρος

Στην παρούσα απόφαση προσαρτώνται, σύμφωνα με τα άρθρα 45§2 της Σύμβασης και 74§2 του Κανονισμού, χωριστά οι ακόλουθες γνώμες:

- Συγκλίνουσα γνώμη του Δικαστή Wojtyczek
- Εν μέρει αποκλίνουσα κοινή γνώμη των Δικαστών Spielmann, Villiger, López Guerra, Bianku, Møse και Jäderblom.

(υπογραφές)

ΣΥΓΚΛΙΝΟΥΣΑ ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ WOJTYCZEK

1. Συμφωνώ απολύτως με το συμπέρασμα της πλειοψηφίας σύμφωνα με οποίο δεν υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης στην παρούσα υπόθεση. Αντίθετα, δεν συμμερίζομαι το σύνολο των απόψεων που εκφράζονται στην αιτιολογία της απόφασης. Οι αμφιβολίες μου αφορούν ειδικότερα το αν ισχύει για τα μέλη του κλήρου η συνδικαλιστική ελευθερία, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 11 της Σύμβασης.

2. Στην υπό κρίση υπόθεση, θα πρέπει να υπενθυμίσουμε τρεις σημαντικές αρχές ερμηνείας της Σύμβασης.

Πρώτον, η ερμηνεία μιας διάταξης της παρούσας διεθνούς συνθήκης βασίζεται στην αρχή της ενότητάς της. Έτσι, κάθε άρθρο της Σύμβασης θα πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως του συνόλου των διατάξεών της και των διατάξεων των πρόσθετων πρωτοκόλλων που επικυρώθηκαν από όλα τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να μην αποκλείει όλες τις συγκρούσεις δικαιωμάτων, περιορίζει όμως τον αριθμό τους.

Δεύτερον, όπως έκρινε ορθά η πλειοψηφία, υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση ως προς το καθεστώς που διέπει τις θρησκείες στα διάφορα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη. Η διαφοροποίηση αυτή αποτελεί σημαντικό επιχείρημα έτσι ώστε να αναγνωριστεί στα Κράτη μεγάλη διακριτική ευχέρεια στον τομέα αυτό. Επίσης, προκειμένου να καθοριστεί το εύρος αυτής της διακριτικής ευχέρειας, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η θρησκευτική διαφοροποίηση που επικρατεί στην Ευρώπη. Ο θρησκευτικός πλουραλισμός μεταφράζεται κυρίως με την πληθώρα των ορισμών της αποστολής του «ιερέα» στις διάφορες θρησκείες.

Τρίτον, σύμφωνα με το προοίμιο της Σύμβασης, η τήρηση των θεμελιωδών ελευθεριών βασίζεται κυρίως σε «ένα πραγματικά δημοκρατικό πολιτικό καθεστώς». Επίσης, οι περιορισμοί στις διάφορες ελευθερίες που προστατεύονται από την Σύμβαση πρέπει να είναι «απαραίτητες σε μια δημοκρατική κοινωνία». Η ερμηνεία της Σύμβασης πρέπει επομένως να λαμβάνει υπόψη της το δημοκρατικό ιδεώδες. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι

No Φ 092.22/5065

μεταξύ των διαφόρων χαρακτηριστικών ενός δημοκρατικού Κράτους είναι και η επικουρικότητα του Κράτους. Η δημοκρατική κοινωνία μπορεί να ευδοκιμήσει πλήρως στα πλαίσια ενός επικουρικού Κράτους που σέβεται την αυτονομία των διαφόρων κοινοτήτων που της αποτελούν. Αυτή η θεμιτή αυτονομία μεταφράζεται ιδίως με μια αυτορρύθμιση μέσω κανόνων συμπεριφοράς εξω-νομικών, που παράγουν ή αναγνωρίζουν οι διάφορες κοινωνικές ομάδες.

3. Σύμφωνα με το άρθρο 11§1 της Σύμβασης, *«πάν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και εις την ελευθερίαν του συνεταιρίζεσθαι συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ιδρύσεως μετ' άλλων συνδικάτων και προσχωρήσεως εις συνδικάτα επί σκοπώ προσταπίσεως των συμφερόντων του»*. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι τα μέλη του κλήρου έχουν το δικαίωμα της ελευθερίας του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και της ελευθερίας του «συνεταιρίζεσθαι» γενικώς. Το θέμα που τίθεται είναι αυτό του προσωπικού πεδίου εφαρμογής του δικαιώματος ίδρυσης συνδικάτων ή εγγραφής σε αυτά.

Η συνδικαλιστική ελευθερία είναι θεμελιώδης ελευθερία που προστατεύεται από την Σύμβαση. Τα συνδικάτα είναι ενώσεις που σχηματίζονται για την προάσπιση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των εργαζομένων και των υπαλλήλων προεχόντως έναντι των εργοδοτών και μετά έναντι της δημόσιας εξουσίας. Αν και το άρθρο 11 της Σύμβασης δεν αποκλείει ρητώς καμία ιδιαίτερη επαγγελματική κατηγορία είναι προφανές ότι η συνδικαλιστική ελευθερία που καθιερώνεται από την διάταξη αυτή ισχύει για τα άτομα που ασκούν αμειβόμενη επαγγελματική δραστηριότητα, στα πλαίσια σχέσης εξάρτησης έναντι κάποιου άλλου προσώπου και για λογαριασμό αυτού.

4. Το άρθρο 9§1 της Σύμβασης ορίζει ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Η θρησκευτική ελευθερία έχει μια συλλογική διάσταση και προϋποθέτει κυρίως την αυτονομία των θρησκειών. Η αυτονομία αυτή συμπεριλαμβάνει ειδικότερα το δικαίωμα κάθε θρησκευτικής κοινότητας να καθορίζει ελεύθερα την εσωτερική της δομή, την αποστολή των μελών του κλήρου

No Φ 092.22/5065

της και το καθεστώς αυτών στα πλαίσια της κοινότητας. Κάθε περιορισμός στην αυτονομία των θρησκειών πρέπει να δικαιολογείται από την ανάγκη εφαρμογής των αξιών που προστατεύονται από την Σύμβαση. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας, όπως και όλες οι άλλες θρησκείες, χαίρει μιας μεγάλης αυτονομίας που προστατεύεται από την Σύμβαση.

5. Η συνδικαλιστική ελευθερία, που προστατεύεται από το άρθρο 11 της Σύμβασης, πρέπει να ερμηνευθεί αφού ληφθεί υπόψη το άρθρο 9 της Σύμβασης. Η αποστολή των μελών του κλήρου έχει μια πνευματική διάσταση, που καθορίζεται από το δόγμα των διαφόρων θρησκειών. Εάν ο ορισμός αυτός ποικίλλει ανάλογα με την θρησκεία, είναι παρόλα αυτά απαραίτητο να ληφθεί υπόψη κατά την ανάλυση του νομικού δεσμού που ενώνει τα μέλη του κλήρου με την θρησκευτική τους κοινότητα. Όπως σημειώνει η πλειοψηφία, ο δεσμός αυτός προκύπτει από μια προσωπική δέσμευση των μελών του κλήρου. Θα πρέπει να προσθέσουμε ότι η δέσμευση αυτή έχει δοθεί ελεύθερα και από την φύση και το βάθος της υπερβαίνει κάθε επαγγελματική δέσμευση που δίδεται στα πλαίσια μιας σχέσης εργατικού δικαίου. Επιπλέον, όταν το ενδιαφερόμενο άτομο ζητεί από την θρησκευτική κοινότητα να του αναθέσει την αποστολή του μέλους του κλήρου, αναλαμβάνει ελεύθερα την υποχρέωση να τηρεί το εσωτερικό δίκαιο που υπαγορεύει η κοινότητα αυτή. Έτσι, τα εκκλησιαστικά μέλη του προσφεύγοντος συνδικάτου ανέλαβαν ελεύθερα, κυρίως την υποχρέωση να μην συστήσουν συνδικάτο χωρίς την ευλογία του Επισκόπου τους. Αναμφισβήτητα, όπως παρατηρεί η πλειοψηφία, η δέσμευση ενός μέλους του κλήρου υποτίθεται ότι είναι, καταρχήν, οριστική. Ωστόσο, καθένας είναι ελεύθερος για τις επιλογές του και στην πράξη μπορεί να αποφασίσει μονομερώς να εγκαταλείψει τα καθήκοντά του, ακόμα και αν αυτό σημαίνει να παραβεί τους κανόνες του θρησκευτικού δικαίου.

6. Η πλειοψηφία εξέτασε την ειδικότητα του νομικού δεσμού που συνδέει τα μέλη του κλήρου με την Εκκλησία τους υπό το πρίσμα των διαφόρων κριτηρίων που επιτρέπουν να συναχθεί η ύπαρξη σχέσης εργασίας. Έτσι έκρινε ορθά ότι η εργασία των μελών του κλήρου παρουσίαζε ορισμένες ιδιαιτερότητες.

No Φ 092.22/5065

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η σχέση εργασίας έχει χαρακτήρα αμφοτεροβαρή και ιδιαίτερη οικονομική φύση: η αμοιβή που καταβάλλεται από τον εργοδότη είναι το αντάλλαγμα του οικονομικού πλούτου που παράγει ο εργαζόμενος.

Στην ανάλυση της εργασίας των μελών του κλήρου θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η πνευματική διάσταση της αποστολής τους. Η αξία της εργασίας αυτής διαφεύγει της οικονομικής αποτίμησης. Επίσης, εάν η άσκηση μιας μισθωτής δραστηριότητας έχει ως κύριο σκοπό την προσπορισμό εισοδήματος, η αποστολή ενός μέλους του κλήρου έχει διαφορετικό χαρακτήρα. Θα πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι αν και στην Ρουμανία και σε ορισμένες άλλες χώρες το Κράτος χρηματοδοτεί τους μισθούς που καταβάλλονται στους ιερείς, σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η ίδια αποστολή πραγματοποιείται χωρίς καμία αμοιβή, είτε από το κράτος είτε από την θρησκευτική κοινότητα. Σε πολλές μοναστικές κοινότητες, τα μέλη δίνουν όρκο πενίας. Η νομική σχέση που συνδέει ένα μέλος του κλήρου με την θρησκευτική του κοινότητα δεν είναι αμφοτεροβαρής.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι δύσκολο να εξομοιωθεί η αποστολή ενός μέλους του κλήρου, που είναι πολύ ιδιαίτερη, με μια επαγγελματική δραστηριότητα που ασκείται για το λογαριασμό και προς όφελος ενός άλλου προσώπου, νομικού ή φυσικού. Το ότι, σε ορισμένα κράτη, κάποιες θρησκευτικές κοινότητες εφαρμόζουν, για διάφορους λόγους, ορισμένες διατάξεις του εργατικού δικαίου στις σχέσεις τους με τα μέλη του κλήρου δεν εξαλείφει αυτή την θεμελιώδη διαφορά.

Εξάλλου, θα πρέπει να προσθέσουμε ότι τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης μπορούν να καλύπτουν διάφορες κατηγορίες ατόμων που δεν ασκούν μισθωτή δραστηριότητα. Το ότι ένα άτομο καλύπτεται από ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης δεν αποτελεί επιχείρημα από το οποίο να συνάγεται ότι έχει προσληφθεί με έννομη σχέση που υπόκειται στο εργατικό δίκαιο.

7. Δεδομένης της ιδιαιτερότητας της αποστολής των μελών του κλήρου, είναι δύσκολο να συμπεράνει κανείς ότι το άρθρο 11 της Σύμβασης, στο μέρος που αφορά την συνδικαλιστική ελευθερία, μπορεί να

№ Φ 092.22/5065

εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση. Το ότι σε ορισμένα κράτη οι διατάξεις του εργατικού δικαίου εφαρμόζονται στις σχέσεις της θρησκευτικής κοινότητας με τα μέλη του κλήρου της δεν αποτελεί υποχρέωση που επιβάλλεται από την Σύμβαση.

No Φ 092.22/5065

EN MEPEI ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ
SPIELMANN, VILLIGER, LOPEZ GUERRA, BIANKU, MØSE ΚΑΙ
JÄDERBLOM

(Μετάφραση)

1. Δεν διαφωνούμε με το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης όταν δέχεται ότι τα μέλη του κλήρου της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας εκτελούν την αποστολή τους στα πλαίσια μιας σχέσης εργασίας με την Εκκλησία και ότι, συνεπώς 1) οι εγγυήσεις του άρθρου 11 ως προς το δικαίωμα ίδρυσης συνδικάτων για την προάσπιση των συμφερόντων των εργαζομένων και το δικαίωμα προσχώρησης σε αυτά, εφαρμόζονται στην υπό κρίση υπόθεση και 2) η άρνηση των δικαστηρίων της Ρουμανίας να καταχωρήσουν το προσφεύγον συνδικάτο αποτελεί προσβολή στην άσκηση του δικαιώματος αυτού (παράγραφοι 149 και 150 της απόφασης).

2. Ωστόσο, στην απόφασή του, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης δεν καταλήγει στο συμπέρασμα που επιβάλλεται σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης μετά από τις δύο αυτές διαπιστώσεις, ότι δηλαδή η άρνηση των δικαστηρίων της Ρουμανίας να εγγράψουν στα μητρώα τους το προσφεύγον συνδικάτο επέφερε παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι» που κατοχυρώνεται από το άρθρο 11 της Σύμβασης.

3. Η ελευθερία προσχώρησης σε συνδικάτο, βασικό στοιχείο του κοινωνικού διαλόγου μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών, αναγνωρίζεται στην Σύμβαση ως ιδιαίτερη έκφανση της ελευθερίας του «συνεταιρίζεσθαι» που πρέπει να προστατεύεται έναντι της αυθαίρετης παρέμβασης των δημοσίων αρχών. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 11 §2 πρέπει να ερμηνεύονται στενά. Μόνον πειστικοί και επιτακτικοί λόγοι μπορούν να δικαιολογήσουν περιορισμούς στην ελευθερία του «συνέρχεσθαι» (*Demir et Baykara c. Turquie*, αρ. 34503/97, §§96 και επόμενες, CEDH 2008). Η ελευθερία αυτή περιλαμβάνει αναμφισβήτητα το δικαίωμα σύστασης συνδικάτων. Ως προς αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 7 της Σύμβασης αρ. 87 της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εργασίας για την συνδικαλιστική ελευθερία και

No Φ 092.22/5065

την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος προβλέπει ότι η χορήγηση νομικής προσωπικότητας στις οργανώσεις των εργαζομένων δεν μπορεί να υπόκειται σε όρους που να επιφέρουν προσβολή του δικαιώματος αυτού.

4. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Διαμερισματικό Δικαστήριο της Dolj απέρριψε το αίτημα καταχώρησης του προσφεύγοντος συνδικάτου με πολύ γενικούς και λακωνικούς όρους. Ακύρωσε έτσι μια απόφαση με την οποία το Πρωτοδικείο της Κράιοβα είχε κάνει δεκτή την αίτηση εγγραφής του συνδικάτου στο μητρώο των συνδικάτων την οποία είχε υποστηρίξει και η Εισαγγελία (παράγραφοι 12 και 15 της απόφασης). Υιοθέτησε έτσι την θέση του εφεσιβάλλοντος, δηλαδή της Αρχιεπισκοπής της Κράιοβα, θεμελιώνοντας την άποψή του στο ότι ο Αρχιεπίσκοπος δεν είχε επιτρέψει την σύσταση συνδικάτου και στην ελευθερία των θρησκειών να οργανώνονται μόνες τους (παράγραφος 18 της απόφασης).

5. Στις παρατηρήσεις της ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η απόφαση του Διαμερισματικού Δικαστηρίου είχε νόμιμη βάση, ότι επεδίωκε νόμιμο σκοπό (τη διατήρηση της αυτονομίας των θρησκευτικών κοινοτήτων) και ότι ήταν ανάλογη προς τον σκοπό και απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία. Μπορούμε να δεχτούμε, όπως το δέχτηκε η πλειοψηφία του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης, ότι η απόφαση του Διαμερισματικού Δικαστηρίου στηριζόταν σε νόμιμη βάση και επεδίωκε νόμιμο σκοπό. Ωστόσο, δεν συμφωνούμε ότι ήταν ανάλογη προς τον σκοπό αυτό ούτε ότι ήταν απαραίτητη για την διατήρηση της αυτονομίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας. Στην υπό κρίση υπόθεση, με το να υιοθετήσει χωρίς επιφύλαξη την θέση της Αρχιεπισκοπής, το Διαμερισματικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη του τα συμφέροντα που υπήρχαν και δεν τα στάθμισε ώστε να εκτιμήσει την αναλογικότητα της προσβολής που υπέστησαν τα δικαιώματα του προσφεύγοντος συνδικάτου. Θεωρούμε ότι εάν το είχε κάνει θα είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αναγνώριση του προσφεύγοντος συνδικάτου δεν είχε θέσει σε κίνδυνο ούτε την αυτονομία της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας ούτε το δικαίωμα αυτής να μην υφίσταται παρεμβάσεις εξωτερικές ή εσωτερικές, όσον αφορά το δόγμα της (αρχές και πεποιθήσεις) ή την λειτουργία της.

No Φ 092.22/5065

6. Όσον αφορά την αυτονομία της Εκκλησίας στην κατάρτιση του δόγματός της, το καταστατικό του προσφεύγοντος συνδικάτου ανέφερε ρητά ότι ήθελε να τηρεί και να εφαρμόζει πλήρως τους εκκλησιαστικούς κανόνες συμπεριλαμβανομένου του Καταστατικού και των Κανόνων της Εκκλησίας. Εξάλλου, ούτε το καταστατικό του συνδικάτου ούτε οι δηλώσεις των μελών του δεν περιείχαν επικρίσεις του ορθόδοξου δόγματος ή της ορθόδοξης Εκκλησίας. Το συνδικάτο έθετε τις διεκδικήσεις τους αποκλειστικά στο επίπεδο της προάσπισης των επαγγελματικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων και συμφερόντων των μελών του.

7. Όσον αφορά την αυτονομία της Εκκλησίας ως προς την εσωτερική της λειτουργία, η Κυβέρνηση και οι προσθέτως παρεμβαίνοντες θεωρούν ότι οι δραστηριότητες του συνδικάτου θα έβλαπταν την θεσμική αυτονομία της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας δημιουργώντας μια παράλληλη εξουσία μέσα στην δομή της. Ωστόσο, το πρόγραμμα του συνδικάτου ανέφερε με σαφήνεια ότι αυτό θα είχε ως μόνο σκοπό την προάσπιση των συμφερόντων των μελών του προτείνοντας την λήψη μέτρων προς την κατεύθυνση αυτή, και όχι διεκδικώντας κάποια εξουσία λήψης αποφάσεων εντός της Εκκλησίας. Το πρόγραμμα προέβλεπε την εκπροσώπηση του συνδικάτου σε ορισμένα όργανα της Εκκλησίας, και οι σκοποί που έχει ανακοινώσει το συνδικάτο δεν ήταν να υποκαταστήσει με την δομή του τις δομές της Εκκλησίας, αλλά να παρουσιάζει και να υπερασπίζεται προτάσεις ενώπιον των δομών αυτών εν ονόματι των μελών του, και να μην αναλάβει σε καμία περίπτωση τα καθήκοντα της Εκκλησίας.

8. Η Κυβέρνηση υποστήριζε επίσης ότι οι δραστηριότητες του συνδικάτου μπορεί να διατάρασσαν την λειτουργία της Εκκλησίας, π.χ. σε περίπτωση απεργίας. Αλλά πρόκειται για ένα διαφορετικό θέμα από αυτή της εγγραφής του συνδικάτου από πλευράς ρουμανικών αρχών, που αφορά μια πιθανή μελλοντική συμπεριφορά. Το επιχείρημα αυτό που δεν το βρίσκουμε στην κρίση των εθνικών δικαστηρίων που εξέτασαν την αίτηση του προσφεύγοντος συνδικάτου για καταχώρηση, είναι σε μεγάλο βαθμό θεωρητικό. Ένα τόσο ριζικό μέτρο όσο η άρνηση άδειας για σύσταση συνδικάτου με μόνο λόγο ένα μέρος του προγράμματός του δεν

No Φ 092.22/5065

δικαιολογείται παρά μόνον εάν υπάρχουν σοβαρές απειλές ή αν το πρόγραμμα περιέχει σκοπούς που δεν είναι σύμφωνοι με τις δημοκρατικές αρχές ή προδήλως παράνομοι (βλ. *mutatis mutandis*, *Parti communiste unifié de Turquie et autres c. Turquie*, 30 Ιανουαρίου 1998, §58, Recueil des arrêts et décisions 1998-I, *Refah Partisi (Κόμμα της ευημερίας) et autres c. Turquie*, [GC], αρ. 41340/98, 41342/98, 41343/98 και 41344/98, §§ 107 και επ., CEDH 2003-II και *Gorzelik et autres c. Pologne* [GC], αρ. 44158/98, §103, CEDH 2004-I). Επιπλέον, ακόμα και στην περίπτωση που το συνδικάτο θα είχε καταχωρηθεί, τα μέλη του θα εξακολουθούσαν να ανήκουν στην διοικητική δομή της Εκκλησίας και να υπόκεινται στον εσωτερικό της κανονισμό, που τους επέβαλε ιδιαίτερες υποχρεώσεις ως μελών του κλήρου. Η Εκκλησία και οι εθνικές αρχές θα ήταν και πάλι κατάλληλα εξοπλισμένες για να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενες αποκλίνουσες συμπεριφορές των μελών του συνδικάτου σχετικά με αυτές τις ιδιαίτερες υποχρεώσεις: θα μπορούσαν να εφαρμόσουν μέτρα σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 11 της Σύμβασης. Ειδικότερα, προκειμένου να απαντήσει στον φόβο που εξέφρασε η Κυβέρνηση της Ρουμανίας σχετικά με την πιθανή άσκηση από πλευράς του προσφεύγοντος συνδικάτου του δικαιώματος απεργίας –αν και πρόκειται αναμφισβήτητα για ένα από τα πιο σημαντικά συνδικαλιστικά δικαιώματα- το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης έπρεπε να λάβει υπόψη του στην απόφασή του δύο απόψεις της νομολογίας του Δικαστηρίου: 1) το δικαίωμα της απεργίας δεν είναι απόλυτο (*Schmidt et Dahlström c. Suède*, 6 Φεβρουαρίου 1976, §36, série A αρ. 21 και *Dilek et autres c. Turquie*, αρ. 74611/01, 26876/02 και 27628/02, §68, 17 Ιουλίου 2007), και 2) ο περιορισμός του δικαιώματος της απεργίας μπορεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, να γίνει δεκτός σε μια δημοκρατική κοινωνία (*UNISON c. Royaume-Uni, (déc.)*, αρ. 53574/99, CEDH 2002-I, *Fédération des syndicats des travailleurs offshore et autres c. Norvège (déc.)*, αρ. 38190/97, CEDH 2002-VI, και *Enerji Yapi-Yol Sen c. Turquie*, αρ. 68959/01, §32, 21 Απριλίου 2009).

9. Υπάρχουν και άλλοι λόγοι για να απορριφθεί το επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο η καταχώρηση του προσφεύγοντος συνδικάτου θα μπορούσε να θέσει με οποιοδήποτε τρόπο σε κίνδυνο τις δραστηριότητες

No Φ 092.22/5065

της Εκκλησίας ή να απειλήσει την αυτονομία της. Πρώτα-πρώτα και πάνω απ' όλα, τα εθνικά δικαστήρια είχαν ήδη αναγνωρίσει το δικαίωμα των εργαζομένων της Ορθόδοξης Εκκλησίας, κληρικών και λαϊκών, να συνδικαλίζονται, χορηγώντας νομική προσωπικότητα σε δύο συνδικάτα του κλήρου, τα *Solidaritatea* και *Sfantul mare Mucenic Gheorghe* (παράγραφοι 46 και 49 της απόφασης). Επίσης, τίποτε είτε στις παρατηρήσεις της Κυβέρνησης είτε στις πληροφορίες που έχει στην κατοχή του το Δικαστήριο, δεν δείχνει ότι η ύπαρξη αυτών των δύο συνδικάτων προσέβαλε-με οποιοδήποτε τρόπο- την αυτόνομη λειτουργία της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας.

10. Επίσης, γενικότερα, η άρνηση καταχώρησης του προσφεύγοντος συνδικάτου δεν ήταν απαραίτητη ούτε ανάλογη, αφού ακόμα και αν τα συνταγματικά μοντέλα που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων Ευρωπαϊκών Κρατών και των θρησκευμάτων είναι διαφορετικά μεταξύ τους, κανένα τους δεν αποκλείει τα μέλη του κλήρου από το δικαίωμα να συστήσουν συνδικάτα. Ορισμένες χώρες μάλιστα εγγυώνται ρητά το δικαίωμα αυτό (παράγραφος 61 της απόφασης).

11. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης έπρεπε να συμπεράνει ότι η απόφαση με την οποία το Διαμερισματικό Δικαστήριο της Dolj απέρριψε την αίτηση καταχώρησης του προσφεύγοντος συνδικάτου λόγω του ότι η Αρχιεπισκοπή δεν χορήγησε την σχετική άδεια επέφερε πράγματι παραβίαση του δικαιώματος στην ελευθερία του «συνεταιρίζεσθαι» που κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 της Σύμβασης.

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο έγγραφο
Η μεταφράστρια

Μαρία Καραμπάτσα